Nieuwegein

Omgevingsprogramma 2023-2033
Versie 01-2026

Natuur in de stad

Bekijk het programma **digitaal**

Colofon
Omgevingsprogramma
2023-2033, Natuur in de stad.
Versie 01-2026

Copyright
Niets uit deze uitgave mag op enigerlei wijze worden overgenomen zonder schriftelijke toestemming van Gemeente Nieuwegein.

Aan dit Omgevingsprogramma Natuur in de stad werkten mee:
Gemeente Nieuwegein;
Angelique Hoppezak, Herman Westland, Mariëlle Lunshof, Gerard de Witte, Friso Ockhuizen, Marrion Hoogenboom, Gert van Doorn, Theo Kleijer *NL Adviseurs;* Tessa van Vreeswijk, Koen Wegerif

Tekstredactie
Gemeente Nieuwegein;
Archena Soekhai, Magda Rink
NL Adviseurs;
Regina Zoeter

Cover
Pinkt.nl

Vormgeving en ontwerp
Pinkt.nl

Illustraties
Pinkt.nl

Fotografi
Neeltje Kleijn en anderen

Contactgegevens
www.nieuwegein.nl
natuurindestad@nieuwegein.nl

Bepaalde onderdelen van dit document, zoals tabellen, kaderteksten, bijschriften en grafische elementen, worden mogelijk niet volledig of niet correct voorgelezen door hulpsoftware. Indien u deze informatie nodig heeft, kunt u een alternatieve, toegankelijke versie van de betreffende onderdelen opvragen bij de Gemeente Nieuwegein. De Gemeente Nieuwegein verstrekt deze informatie op een wijze die geschikt is voor gebruik met hulpsoftware, zodat de inhoud toegankelijk is.

Nieuwegein

Voor u ligt het omgevingsprogramma Natuur in de stad. We nemen u mee in onze groene stad en hoe we haar de komende jaren nog meer willen vergroenen, bijdragen aan de biodiversiteit en klimaatadaptatie. Het omgevingsprogramma draagt bij aan de uitvoering van de fijne en groene stad die als ambitie genoemd wordt in de Omgevingsvisie Nieuwegein verstedelijkt en vergroent. De biodiversiteit staat onder flinke druk en niet alleen in Nieuwegein. We staan voor een grote uitdaging als het gaat om onze bijdrage aan de biodiversiteit. Hoe zetten we ons de komende jaren in? En wie hebben we daarvoor nodig? We kunnen dit niet alleen als gemeente. We doen dit samen met u als partner, inwoner, organisatie en collega. In de eerste hoofdstukken nemen we u mee in de geschiedenis van onze gemeente en onze visie voor natuur in de stad. In hoofdstuk 5 leest u onze doelen en maatregelen. Omdat bomen onlosmakelijk met groen zijn verbonden leest u sinds 2025 ook alles over bomen in dit omgevingsprogramma. U leest hoe wij de komende jaren aandacht willen geven aan ons bomenbestand en hoe wij omgaan met de bescherming van bomen. Ik hoop dat u niet alleen plezier beleeft aan het lezen van dit omgevingsprogramma, maar dat we u ook vooral inspireren: Samen vergroenen we Nieuwegein!

John van Engelen
Wethouder Openbaar Domein

Samengevat p.5

Inleiding p.9
1.1 Aanleiding
1.2 Doel
1.3 Scope
1.4 Looptijd
1.5 Totstandkomingsproces

Gebiedsbeschrijvin - en situatie natuur p.15
2.1 Het landschap
2.2 De natuur

Wet- en regelgeving p.33
3.1 Wet natuurbescherming
3.2 Europese Natuurherstelverordening
3.3 De rol van de gemeente

Visie en strategie p.43
4.1 Visie
4.2 Strategie

Doelen en maatregelen p.51
5.1 Wat doen we al?
5.2 Normen en prestatie eisen
5.3 Wat gaan we doen?

Uitvoering p.87
6.1 Wanneer doen we wat?
6.2 Wat kost het?
6.3 Wie gaat het doen?
6.4 Onderzoek en monitoring
6.5 Evaluatie en rapportage over de voortgang

Begrippenlijs -p.93

Bronnen p.101

Bijlage -p.105

In de afgelopen 30 jaar zien we het aantal insecten afnemen met

75%

Samengevat

Eikenpage
(Favonius quercus)

Het aantal soorten planten en dieren is flink afgenomen in de afgelopen 30 jaar. Misschien herken je dit zelf ook wel? 15 jaar geleden zat je auto na een stukje rijden vol met vliegen en insecten, tegenwoordig kun je behoorlijk wat kilometers rijden en zitten er amper vliegen en insecten op je auto. Dat scheelt natuurlijk in het aantal keren dat je je auto moet wassen, maar die insecten zijn enorm belangrijk in de hele voedselketen. De afname van het aantal insecten is dus helemaal niet positief voor de leefomgeving van dieren, planten en mensen. Ook het klimaat verandert sneller dan gedacht. We hebben vaker te maken met droogte, hitte of juist te veel water.

In de Omgevingsvisie 'Nieuwegein verstedelijkt en vergroent' staan doelen voor Nieuwegein in 2040. Hoe zorgen we samen voor een gezondere leefomgeving? Bomen en groen zijn hierbij onmisbaar. In het Omgevingsprogramma Natuur in de stad bekijken we de basis van onze natuurlijke omgeving en bepalen we wat we moeten doen om die gezonde leefomgeving te bereiken. We geven al aan, bomen en groen zijn onmisbaar. Bomen vervullen een aantal belangrijke functies als het gaat om de zuurstof die we ademen en het opnemen van koolstofdioxide (CO^2). Ze geven schaduw, ze vangen water op en houden dit vast. Zo helpen ze ons gezond te leven en beter bestand te zijn tegen klimaatveranderingen.

Terug naar inhoudsopgave

Wat hebben we nu, wat is haalbaar?

Om te kunnen bepalen hoe we voor de natuur van onze stad willen zorgen, moeten we eerst antwoord geven op de vraag: 'Wat hebben we nu en wat is haalbaar?'
Nieuwegein ligt tussen snelwegen en rivieren. Aan de zuidkant ligt de rivier de Lek. Vroeger overstroomde deze rivier regelmatig. Daardoor voelden bepaalde planten en dieren zich hier goed thuis. Tegenwoordig hebben we dijken die ons beschermen tegen overstromingen. Dat betekent ook dat de leefruimte voor planten en dieren is veranderd.
Door de overstromingen bleef zand en klei achter. Onze bodem bestaat daarom vooral uit kleigrond. Als we kiezen voor bomen en plantensoorten, kijken we naar soorten die goed kunnen groeien op een kleibodem. We richten ons ook op inheemse soorten. Dat zijn soorten die altijd al in Nederland een plek hadden. Hoe meer kansen we deze soorten bieden, hoe beter onze leefomgeving zich kan ontwikkelen.
Gemeente Nieuwegein heeft bijna 35.000 bomen, dat is één boom per twee inwoners. Vergeleken met de rest van Nederland is dat niet slecht, maar het kan altijd beter. Naast het aantal bomen willen we ook voldoende woningen en duurzame energie. Dit zorgt voor uitdagingen, want hoe combineren we dit allemaal, zowel boven als onder de grond? We zien kansen om hierin beter samen te werken met verschillende vakgebieden. Door samen te zoeken naar oplossingen, maken we de stad groener én leefbaarder!

Meten is weten

Om te weten wat we hebben, is het belangrijk om te meten. In de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) vinden we veel informatie over welke soorten en aantallen planten en dieren we nu hebben. Daarnaast doen we regelmatig zelf onderzoek buiten in het groen. We gaan een meetsysteem maken, dat we steeds op dezelfde manier gebruiken. Daarmee kunnen we voortdurend in de gaten houden welke soorten er leven en groeien. We weten dan wat er verandert door onze maatregelen en of het beter gaat. Of dat we onze maatregelen moeten aanpassen.

Het uitwerken van de Basiskwaliteit Natuur (BKN) geeft ons inzicht hoe het gesteld is met de aantallen en leefgebieden van algemene diersoorten. Dat helpt ons om maatregelen beter af te stemmen op onze doelen. We maken inzichtelijk hoe de gemeente Nieuwegein voldoet aan de 3-30-300 leidraad en hoeveel boomkroonvolume er al is, zo kunnen we bepalen waar extra bomen en groen nodig zijn.

Waar willen we heen?

Met dit omgevingsprogramma zetten we een stap in de richting van ons toekomstbeeld voor Nieuwegein. We hebben hiervoor de volgende visie:
In 2040 is Nieuwegein een stad waar de aanwezigheid van algemene inheemse planten en dieren heel normaal is en blijft. Met alles wat deze planten en dieren nodig hebben om goed te groeien en bloeien.
Sommige bomen staan al heel lang op dezelfde plek en moeten we koesteren. Hoe ouder de boom, hoe meer de boom bijdraagt aan onze leefomgeving. We moeten ook zorgen voor meer variatie in ons bomenbestand, op die manier zorgen we bijvoorbeeld dat de bomen beter bestand zijn tegen ziekten.

Wat gaan we doen?

We gaan werken aan het toekomstbeeld. Dit doen we met vijf pijlers. Deze pijlers zijn de basis in het omgevingsprogramma.

Verbinden: We verbinden groene gebieden in de gemeente, maar ook in aangrenzende gebieden. Zo zorgen we voor een gesloten Natuurnetwerk.

Verbeteren: We verbeteren de kwaliteit van het groen, de bodem en het water. Wat kan anders? Hoe kunnen we zorgen voor een betere leefruimte voor planten en dieren die hier altijd al thuishoren? We kiezen de juiste soort op de juiste plek.

Vergroten: We werken aan meer groen. Het is belangrijk dat de gemeente meer vergroent en dat andere partijen ook meedoen.

Beschermen: We beschermen wat we hebben. We moeten zuinig zijn op de aanwezige bomen, planten en dieren en hun bestaan beschermen. Wetten zoals de Omgevingswet helpen ons hierbij.

Betrekken: Klimaatadaptatie en het verbeteren van de biodiversiteit is iets waar iedereen mee te maken heeft. Als we willen zorgen voor een gezondere leefomgeving dan is dat een gezamenlijke opdracht. Een opdracht van de gemeente, maar ook van iedereen die woont en/of werkt in Nieuwegein. Daarom moeten we samen werken aan de uitvoering. Samen vergroenen we Nieuwegein!

De natuur kan niet wachten

Terwijl we dit omgevingsprogramma maken, zijn we buiten al bezig om anders met onze omgeving om te gaan. We proberen maatregelen uit en kijken wat er gebeurt. We verwerkten de resultaten in dit programma. Zo hebben we ervaring opgedaan met een andere manier van maaien. We weten nu hoe we vanaf 2024 een andere manier van maaien kunnen toepassen in grotere gebieden. Ook gaan we anders om met dood hout en takken. We gebruiken ze bijvoorbeeld om leef- en schuilplekken te maken voor verschillende soorten dieren.
En terwijl we werkten aan de toevoeging bomen aan dit omgevingsprogramma zijn we ook buiten al bezig om meer verschillende boomsoorten te gebruiken. Zo plantte we bomen met de Landelijke Boomfeestdag en deelden we 50 bomen uit aan particulieren om zo hun tuin niet alleen mooier te maken, maar ook bij te kunnen dragen aan klimaatadaptatie.

Waarom een periode van 10 jaar?

We hebben dit omgevingsprogramma geschreven voor de komende 10 jaar. Natuur heeft de tijd nodig om zich te ontwikkelen. Bij veel maatregelen kunnen we pas na een paar jaar zien of ze de goede resultaten opleveren. Voor bomen geldt vaak dat dat nog langer is, pas als een boom de leeftijd bereikt zo'n 30 jaar oud is kan hij optimaal een bijdrage leveren aan onze leefomgeving.
Deze tijd heeft de natuur nodig en we moeten die tijd ook geven aan de natuur. ●

Foto
Unsplash

Kleine vuurvlinder
(Lycaena phlaeas)

Inleiding

- **1.1 Aanleiding**
- **1.2 Doel**
- **1.3 Scope**
- **1.4-Looptij**
- **1.5 Totstandkomingsproces**
- Terug naar inhoudsopgave

Nieuwegein is groen en wil groen blijven. Met een robuuste, groene omgeving bereiden we onze stad voor op klimaatverandering. We werken op deze manier ook aan een gezondere leefomgeving met veel biodiversiteit. Bomen zijn hierin een belangrijk onderdeel. Ze nemen koolstofdioxide (CO_2) op uit de lucht en zetten dit om in zuurstof. Ook in een klimaatadaptieve omgeving zijn bomen onmisbaar. Met dit omgevingsprogramma voeren we de ambities en doelen uit die staan in de omgevingsvisie Nieuwegein verstedelijkt en vergroent (2020).

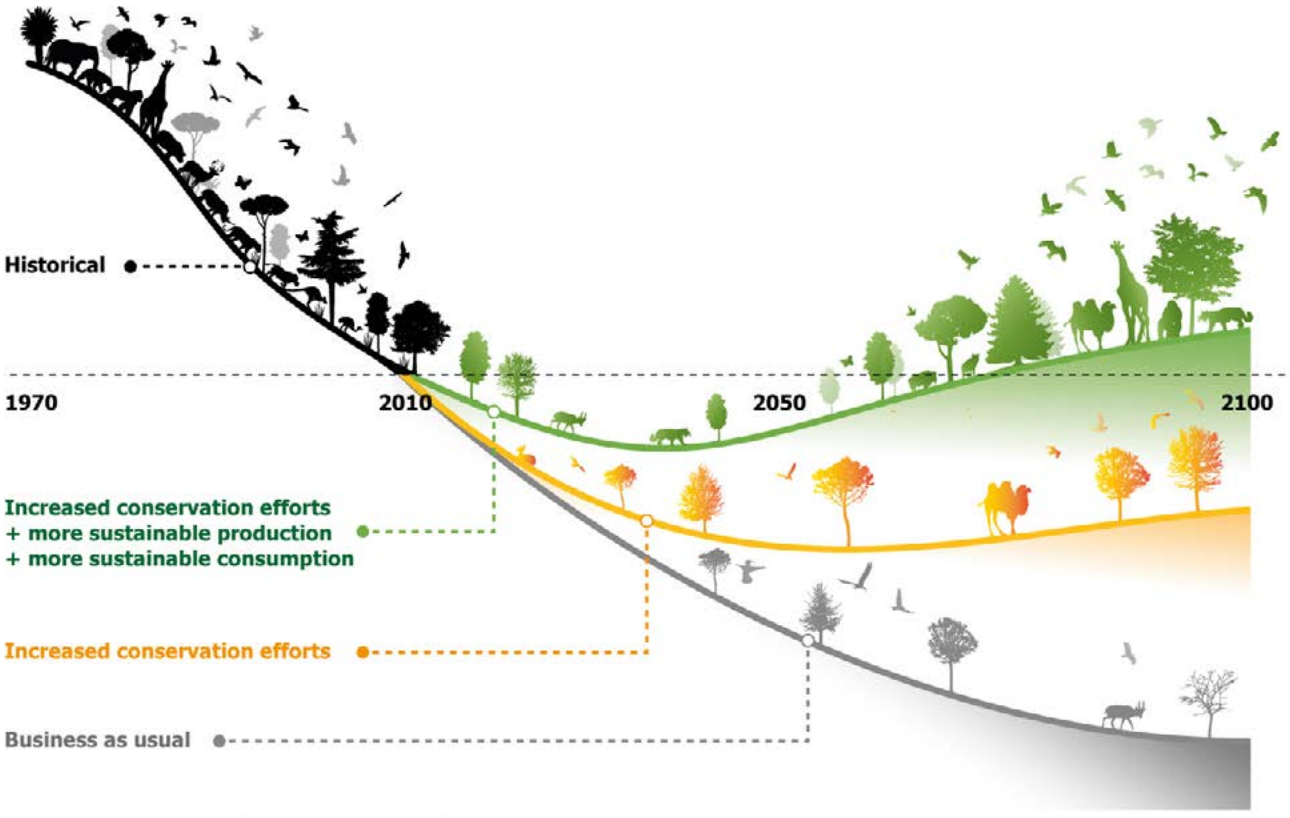
1.1 Aanleiding

Leven op aarde is niet mogelijk zonder biodiversiteit. Het samenspel van duizenden soorten planten en dieren is de basis van een gezonde leefomgeving, een duurzame voedselproductie en het tegengaan van klimaatverandering. Biodiversiteit zorgt namelijk voor een vruchtbare bodem waarop gewassen goed kunnen groeien. Bovendien helpt die vruchtbare, gezonde bodem bij het opnemen van water tijdens heftige regenbuien. Een gezond ecosysteem (planten en dieren die een relatie met elkaar hebben) is ook beter bestand tegen ziektes en overlast van plagen.
En de natuur doet nog veel meer! Bomen en planten beschermen ons tegen de verdere opwarming van de aarde. Dat doen ze door het opnemen van CO_2. Ze zorgen schaduw en koelte bij hitte, houden vocht vast in de bodem en halen fijnstof uit de lucht. De natuur zorgt er ook voor dat mensen gezonder blijven. Mensen in een groene omgeving bewegen meer en hebben meer sociale contacten. Ze zijn minder vaak ziek, hebben minder stress en voelen zich gelukkiger. (Wageningen University & Research, z.d.) De natuur is dus de basis voor ons bestaan.

1.1.1 Hebben we zelf invloed?

Hebben wij invloed op de biodiversiteit? Het simpele antwoord is: 'Ja'. De manier waarop wij ons gedragen zorgt voor veranderingen. Denk aan ander gebruik van de grond, vervuiling en klimaatverandering. Die veranderingen zijn een belangrijke oorzaak voor de afname van de biodiversiteit. Levende planten en dieren zijn met elkaar verbonden binnen ecosystemen. Daarom kan het verdwijnen van één soort een grote invloed hebben op onze voedselketen. Het is onmogelijk precies te voorspellen welke gevolgen een enorme sterfte zou hebben voor mensen. (Nieuws Europees Parlement – Het verlies aan biodiversiteit: waarom is dit een probleem en wat zijn de oorzaken?)

Bron Wageningen University & Research

Figuur 1 Wereldwijd verlies van biodiversiteit valt nog te stoppen

1.1.2 Bomen en (openbaar) groen

Bomen en (openbaar) groen zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden, daarom hebben beide een plek in dit omgevingsprogramma. Het Boombeschermingsplan Nieuwegein (BBP) van 2019 is in geactualiseerde vorm geïntegreerd in dit omgevingsprogramma. Aansluitend zal ook de bomenverordening 2012 geüpdatete worden.

1.1.3 Het is nu of nooit

Het gaat niet goed met de biodiversiteit. Dat is allang geen nieuws meer. Er verdwijnen steeds meer dieren en planten. De zwarte lijn in Figuur 1 laat zien dat het gaat om een afname van de soorten én de aantallen per soort. Dat heeft grote gevolgen voor de hele leefomgeving. De aarde wordt niet meer leefbaar als het verlies van biodiversiteit met dezelfde snelheid doorgaat zonder dat we ingrijpen. (Zie de grijze lijn in Figuur 1.) Veel ecosystemen kunnen dan niet meer goed functioneren.
Dit heeft grote gevolgen, ook voor ons mensen. Schoon drinkwater, schone lucht en een gezonde bodem komen in gevaar. En dat is de basis voor ons leven en ons voedsel. En daarmee ook de basis voor onze economie.
De groene lijn in Figuur 1 laat zien wat we kunnen bereiken als we allemaal meehelpen de biodiversiteit te behouden en te verbeteren. We kunnen verdere verliezen beperken en zelfs weer wat herstellen wanneer we samenwerken. Het is nu of nooit!

1.1.4 Nu of nooit! Ook voor Nieuwegein

In Nieuwegein hebben we natuurlijk ook te maken met dit verlies van biodiversiteit. Er zijn allerlei uitdagingen voor onze stad. Zo ligt Nieuwegein tussen snelwegen, steden en water en na 2030 gaan er woningen gebouwd worden in Groot Merwede. Ook eerder gemaakte keuzes voor boomsoorten en plantensoorten hebben invloed op onze biodiversiteit van nu. Daarnaast zijn er, net als in veel andere gemeenten, bepaalde ziektes in bomen en planten. Die ziektes hebben grote gevolgen voor ons groen.

1.1.5 De visie van Nieuwegein

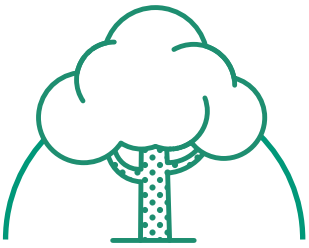
In de omgevingsvisie van Nieuwegein staan vier punten met duidelijke ambities en keuzes voor een gezond, veilig en duurzaam Nieuwegein. Eén van deze vier punten gaat over onze groene ruimte: Nieuwegein wil in 2040 een fijne en groene stad zijn met een levendig centrum. (Punt twee in de omgevingsvisie.) Er staan in de omgevingsvisie keuzes voor het groen, de natuur en de biodiversiteit in de stad. Ook het Coalitieakkoord – ‘Meer voor elkaar’ (2022-2026) heeft aandacht voor biodiversiteit. Het beschermen en verbeteren van biodiversiteit is daarbij belangrijk. Zowel in eigen tuinen als op openbare plekken.
Met dit omgevingsprogramma Natuur in de Stad werken we ook aan vier Duurzame Ontwikkelingsdoelen: goede gezondheid en welzijn, duurzame steden en gemeenschappen, klimaatactie en leven op het land. Deze Duurzame Ontwikkelingsdoelen noemen we ook wel Sustainable Development Goals (SDG). Dit zijn wereldwijde afspraken om met elkaar te werken aan de bescherming van onze planeet. Zo laten we zien dat we dit niet alleen doen of kunnen, maar dat een brede samenwerking heel belangrijk is.
In Bijlage A, Bijlage B en Bijlage C staan de ambities en keuzes over biodiversiteit, natuur en groen. Er staat bij onder welke pijler en doelen ze terugkomen in het omgevingsprogramma.

1.2 Doel

Nieuwegein wil dus in 2040 een fijne en groene stad met een levendig centrum zijn. Daarvoor staan in de omgevingsvisie en het Coalitieakkoord ambities en keuzes. Voor de uitvoering daarvan is dit omgevingsprogramma geschreven. We gebruiken vijf pijlers: verbinden, vergroten, verbeteren, betrekken en beschermen. Bij die pijlers horen duidelijke doelen, maatregelen en acties waarmee Nieuwegein werkt aan een stad die klaar is voor de toekomst.

1.3 Scope

Het omgevingsprogramma gaat over alles binnen de gemeentegrenzen van Nieuwegein. Het gaat over waar we zelf voor zorgen en over het bezit van anderen. Op bijvoorbeeld wegen, vliegroutes en het weer hebben we geen invloed. We richten ons op de dingen waarop we wél invloed hebben. We

Zo belangrijk zijn bomen

Bomen zijn belangrijk voor de gezondheid van de planeet én voor die van mensen. Op meer manieren dan je misschien zou denken.

(fijn)stof
Een grote boom vangt in een jaar

45

vuilniszakken (fijn)stof weg.

Verkoeling
Gemiddeld genomen is het

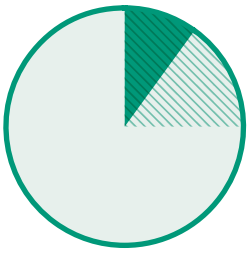
8°C

koeler onder een boom. Daardoor is er als er bomen rond om een gebouw staan 50% minder airco nodig.

Water opslag
Een volwassen boom kan tot

8000

liter water opslaan.

Het Europese bos compenseert nu 10% van de CO2 emissie van Europa. Bij een actief bosbeleid kan dit stijgen naar

25%

omschrijven dit in de hoofdstukken 4 en 5. Met dit omgevingsprogramma leggen we ook een basis voor een (sterkere) samenwerking met andere (gemeentelijke) organisaties. Naast dit omgevingsprogramma werken we namelijk ook aan andere uitdagingen, zoals woningbouw, energietransitie, klimaatadaptatie, gezondheid en veiligheid, toezicht en handhaving. Duurzame productie, consumptie en circulariteit zijn geen onderdeel van dit omgevingsprogramma. Met het aannemen van Motie 253 in juli 2021 krijgt ook 'Betere bescherming van bomen voor betere klimaatadaptatie' een plek in dit programma. Opgaven zoals het bestrijden van invasieve soorten, maar ook het vervangen van ruim 3.000 essen met essentaksterfte vraagt om slim omgaan met beschikbare gelden. We zoeken daarom ook naar mogelijke subsidies om sommige maatregelen (sneller) uit te kunnen voeren. Bijvoorbeeld: we proberen in aanmerking te komen voor een subsidie van de provincie ten behoeve van de bestrijding van invasieve soorten.
Om te kunnen voldoen aan de Landelijke bomennorm moeten nieuwe bomen worden geplant. Een eerste grove inschatting ten aanzien van het planten laat zien dat we ongeveer 2.100 bomen van de 1e grootte zouden moeten planten (bomen die minimaal 15 mr hoog worden). Dit is om praktische redenen niet haalbaar maar ook financieel niet realistisch. Dat is de reden dat we kiezen voor focus in onze ambitie.
Waar mogelijk liften we mee op projecten die in het kader van klimaatadaptatie/Betere Buurten uitgevoerd zullen worden en willen we jaarlijks uit het investeringsbudget ruimte voor ongeveer 150 bomen in het groen reserveren. Op 6 juli 2023 is Motie 38 'Duurzaamheid kan niet zonder circulariteit' aangenomen. Dit onderwerp wordt apart behandeld, maar niet binnen dit omgevingsprogramma.
Noot: met de aanvulling bomen in dit omgevingsprogramma geven we nu ook aandacht aan het onderwerp circulariteit.

1.4 Looptij -

Een omgevingsprogramma heeft meestal een looptijd, de tijd dat iets bezig is, van vier jaar.

Het omgevingsprogramma Klimaatadaptatie loopt bijvoorbeeld van 2023 tot en met 2026. Het omgevingsprogramma Natuur in de stad heeft een langere looptijd van 10 jaar. Want het duurt langer om in de natuur de gevolgen te zien van de maatregelen die we nemen.
Vergelijk het met een tuin. Een tuin ontwerpen en aanleggen is snel gedaan. Maar daarna kost het vaak nog vijf tot zes jaar aan onderhoud tot je tuin eruitziet zoals je wilt. Pas daarna kun je iets zeggen over de kwaliteit van de tuin. Zo gaat dat ook in de natuur. De natuur in onze gemeente heeft tijd nodig om zich te ontwikkelen. Bomen hebben nog veel langer nodig om te groeien en te laten zien hoe ze uiteindelijk worden. Daarom kiezen we voor een periode van 10 jaar. Tijdens die 10 jaar moeten we natuurlijk wel goed monitoren en beoordelen of de maatregelen die we buiten uitvoeren ook de juiste resultaten hebben. Een boom die we nu planten is over zo'n 30 jaar in staat optimaal 'diensten' te leveren voor onze leefomgeving. We zien natuurlijk al eerder of een boom het goed doet op de plaats waar hij geplant is. We kunnen maatregelen nemen/aanpassen als dat nodig is.

1.5 Totstandkomingsproces

Bij het schrijven van het omgevingsprogramma Natuur in de stad werkten we volgens de participatienota en de participatieleidraad van gemeente Nieuwegein. Hiermee is een participatieplan gemaakt. Dit plan is besproken tijdens de Avond voor de Stad in april 2023. In dit plan staat hoe inwoners, ondernemers, partners en organisaties buiten de gemeente en de gemeente zelf betrokken zijn bij het maken van dit omgevingsprogramma.
Zo hebben de inwoners van Nieuwegein in mei 2023 een online vragenlijst ingevuld. Wie in die enquête liet weten nieuws over het omgevingsprogramma te willen ontvangen, krijgt sinds die tijd nieuwsbrieven. In juni 2023 verzorgden we enkele buurtsafari's. Tijdens die safari's liepen we door Nieuwegeinse wijken en konden inwoners meer leren over de natuur in de stad. De deelnemers waren zo enthousiast, dat we een hele serie buurtsafari's gaan houden. Op 7 november 2023 liepen we de eerste safari van deze nieuwe serie. In juli 2023 gingen we tijdens een inwonersavond actief aan de slag met onderwerpen in het omgevingsprogramma. En op 23 oktober 2023 was er een tweede inwonersavond voor dezelfde groep. We vroegen toen om feedback op de inhoud van het voorlopige omgevingsprogramma.
Voor de medewerkers van de gemeente zelf en voor partners en organisaties buiten de gemeente zijn twee werksessies gehouden. Zij konden daarnaast meelezen met voorlopige versies van dit omgevingsprogramma. Ook de raad heeft een voorlopige versie besproken tijdens de Avond voor de Stad op 28 september 2023.
Op de website van de gemeente nieuwegein hebben we ikbennieuwegein.nl gemaakt. Daarop kon en kan iedereen volgen wat we aan het doen waren. Mensen lazen daar ook op welke momenten zij mee konden denken of mee konden doen aan activiteiten. We hebben meerdere artikelen geschreven in Het Kontakt (de Molenkruier). Daarnaast maakten we twee soorten nieuwsbrieven. Een voor mensen die graag op de hoogte wilden blijven, maar niet actief meededen met het maken van het omgevingsprogramma. En een voor mensen die actief mee hebben gewerkt. Denk bijvoorbeeld aan gemeenten rondom Nieuwegein, scholen, wijkplatforms en inwoners.
Bijlage D laat zien welke contactmomenten er waren. In diezelfde bijlage staat ook het communicatie- en participatieplan dat we in april 2023 hebben gepresenteerd.
In 2024 hebben we diverse stakeholders betrokken bij de evaluatie en actualisering van het Boombeschermingsplan Nieuwegein 2019. Hiervoor hebben we een korte enquête uitgezet. Voor de gehele aanvulling bomen hebben we verschillende participatiemomenten georganiseerd. Een overzicht van de participatiemomenten en de resultaten van de enquête zijn te vinden in Bijlage E.

Proces
De eerste versie van dit omgevingsprogramma was klaar in 2023. Tegelijk met het maken hiervan voerden we al maatregelen uit. Deze maatregelen staan in paragraaf 5.1.
In januari 2026 hebben we het boombeschermingsplan toegevoegd met daarin bijvoorbeeld de herplantplicht en de 3-30-300 regel. ●

Gewone margriet
(Leucanthemum vulgare)

Gebieds-beschrijving en situatie natuur

In dit hoofdstuk vertellen we hoe het landschap van Nieuwegein is ontstaan. We vertellen ook over de verschillende natuurtypen en de dieren en planten die daar vanaf het begin leven en groeien. Als we biodiversiteit willen verbeteren, is het belangrijk te weten welke planten en dieren vanaf het begin in een gebied thuishoren, wat de (a)biotische omstandigheden zijn en hoe die zijn ontstaan. Denk hierbij aan bodemopbouw, waterhuishouding en de landschapstypen die daarbij horen. Deze informatie is noodzakelijk om te begrijpen welke ambities nu (haalbaar) zijn voor de natuur in Nieuwegein.

2.1 Het landschap

2.2 De natuur

Terug naar inhoudsopgave

Het rivierengebied was op een natuurlijke manier in beweging. Door de aanleg van dijken en polders is deze natuurlijke beweging niet meer mogelijk. Wij mensen regelen nu de waterstanden binnen de dijken. Daardoor zijn er geen regelmatige overstromingen meer binnendijks en houden wij droge voeten. Het betekent echter ook dat de biodiversiteit binnen de dijken anders is geworden. Het is belangrijk om te weten hoe die biodiversiteit was voor de aanleg van de dijken en polders. Het geeft ons een inzicht in de soorten die hier van nature thuishoren en wat die soorten betekenen voor onze leefomgeving.

2.1 Het landschap

Het ontstaan

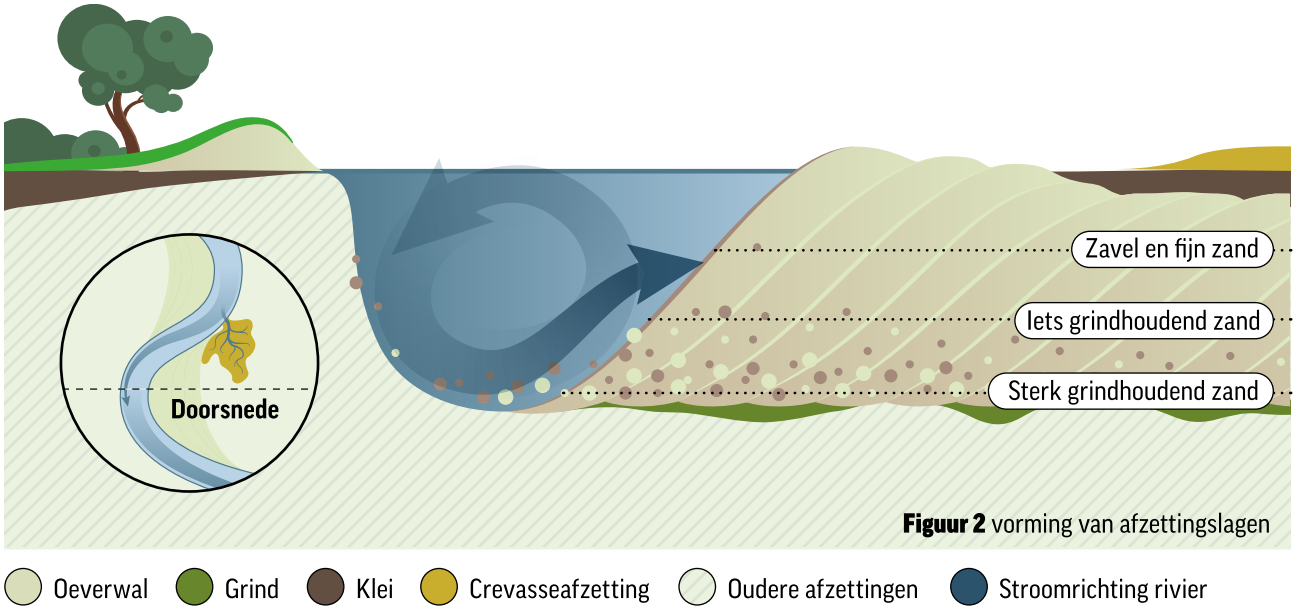
Er is veel te vertellen over hoe bijvoorbeeld de invloed van mensen bijdraagt aan de bodem die we nu hebben. Voor het overzicht kijken we nu vooral naar bodemfeiten. De andere informatie staat in Bijlage F.
Nieuwegein hoort bij het Utrechtse rivierengebied. Het (eerdere) rivierensysteem heeft een belangrijke rol gespeeld bij het ontstaan van onze huidige gemeente.

Het rivierensysteem bestaat uit de Benschop- en Wierschstroomgordels (onderdeel van het Benschopsysteem), de Jutphaas- en Blokstroomgordels (onderdeel van het Linschotensysteem) en de Hollandsche IJssel- en Lekstroomgordels (onderdeel van het Krimpensysteem). Stroomgordels zijn de restanten van vroegere rivieren en geulen. Nieuwegein is onderdeel van de Lekstroomgordels. Door de stromingen is er een dynamisch en gestapeld landschap ontstaan. Daarmee bedoelen we een landschap dat in beweging is en bestaat uit verschillende lagen. Figuur 2 laat dit soort afzettingslagen zien.

Dekzandvorming

Lang geleden was dit gebied deel van het pleistocene deklandschap (71.000-12.500 jaar voor Chr.). We weten niet hoe diep dit dekzand ligt in Nieuwegein. Wel weten we dat dit dekzand in het zuidwestelijke deel van de provincie Utrecht tussen 2,5 en 7 meter onder NAP ligt.

Veenvorming
Tijdens het Holoceen (11.700 jaar geleden tot nu) steeg het grondwater door de stijgende zeespiegel. Hierdoor ontstond er veel veen. Het zuidelijke Utrechtse rivierengebied werd helemaal bedekt met een laag veen. Op het veen kwamen de rivierafzettin-

Figuur 2 vorming van afzettingslagen

gen. In Nieuwegein is daardoor maar weinig veen terug te vinden. Het veen dat we vinden, zit ten minste 40 cm diep. Het meeste veen is nog te vinden in de noordelijke en westelijke provincies van ons land.

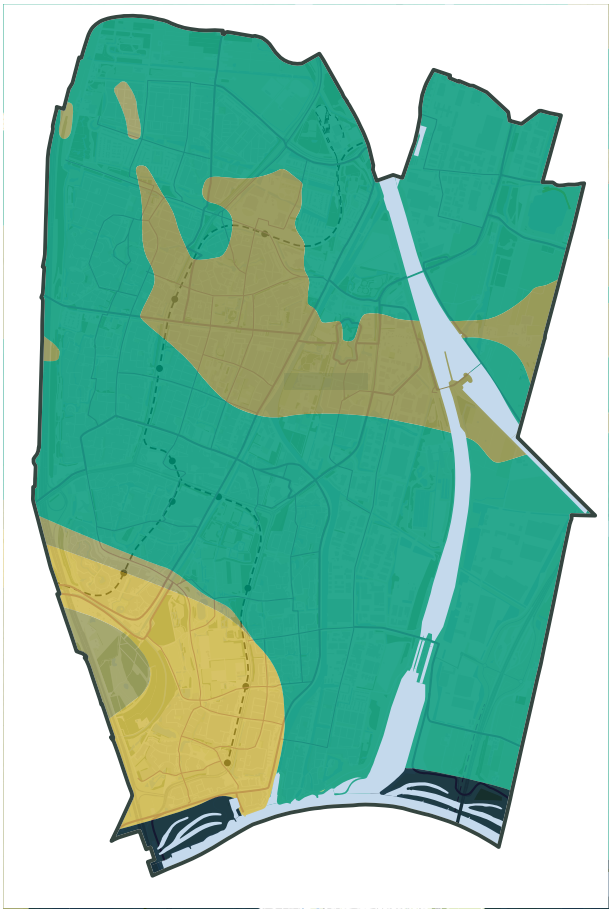
Rivierafzettingen
Waar rivieren door het landschap slingerden, spoelde het stromende water steeds grond weg. Op andere plaatsen bleef die grond weer achter. In deze tijd zijn de Lek en de Hollandsche IJssel de meest recente stroomgordels die ook nu nog belangrijk zijn voor wateraanvoer en -afvoer. De vroegere rivieren hebben het landschap gemaakt en de bodemsamenstelling beïnvloed. Er zijn drie type afzettingen:

Stroomrug, oeverwal
Oeverwallen zijn eigenlijk dijken, die door de rivier zelf gemaakt werden. Dat gebeurde tijdens overstromingen. Allerlei materialen, zoals zand, grind en klei, kwamen met het water naast de rivier terecht. Deze materialen bleven achter op de oevers. We zeggen dan dat de materialen op de oevers werden afgezet. Het zand bleef achter naast de rivierbedding. De klei bleef wat verderop achter in de komgronden, áchter de oeverwallen. Dit gebeurde bij elke overstroming. Zo ontstond na jaren een steeds hogere en bredere natuurlijke wal. Oeverwallen van verdwenen rivieren kun je nog altijd zien. We noemen ze dan stroomruggen (Janssen, 2008). Zie ook Figuur 3.

Crevasse
Als tijdens hoog water een oeverwal doorbrak of overstroomde, ontstond een erosiegeul. We noemen dat een crevasse. In de erosiegeul werd zand en klei afgezet. Zie ook Figuur 3, categorie Rg5 Restgeul.

Kom
Komgronden ontstonden ook door overstromingen. Het zijn de lagere delen achter de oeverwallen. Daar bleef klei achter. Zie ook Figuur 3, categorie Rg2 Rivierkom.

Uiterwaardafzettingen
Natuurlijke afzetting verandert wanneer de rivieren dijken krijgen. Afzetting stapelt zich dan

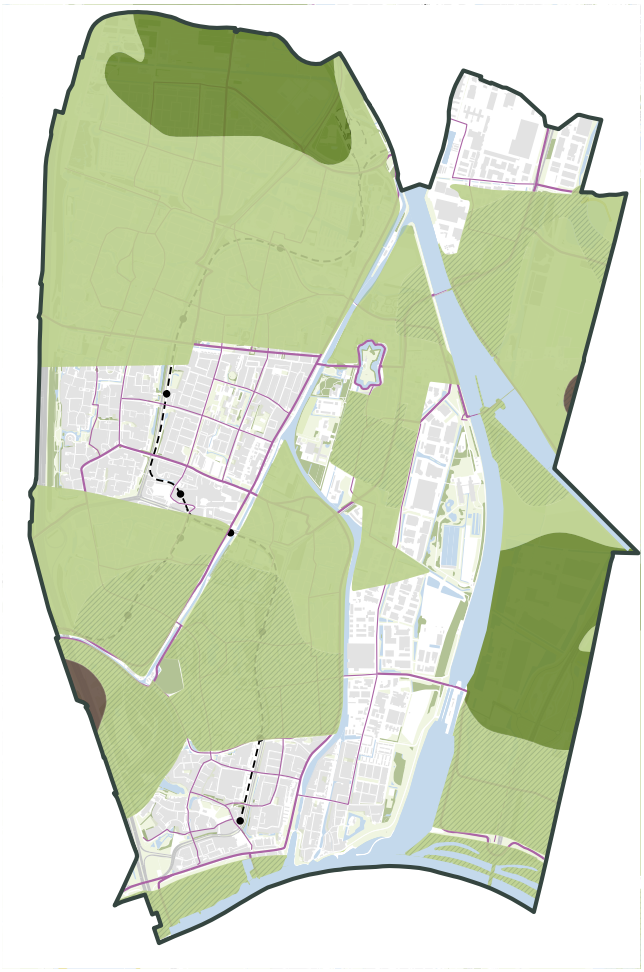

Figuur 3 Natuurlijke Systeem Nederland

Legenda

- Rg1 Stroomrug, oeverwal
- Rg2 Rivierkom
- Rg3 Uiterwaard
- Rg5 Restgeul

Bron Wageningen Enverironmental research

Figuur 4 Bodemindeling

Legenda

- Kalkloze poldervaaggronden
- Kalkhoudende poldervaaggronden
- Kalkloze drechtvaaggronden
- Kalkhoudende ooivaaggronden

Bron Wageningen Enverironmental research

op tussen de dijken. Zo ontstaan uiterwaardafzettingen. In Figuur 3 is dit Rg3 Uiterwaard. In de Bossenwaard (aan beide kanten van de Lek bij de brug over de A2) zijn in de ondergrond geul-, kom- en oeverafzettingen gevonden. De bovenlagen zijn uiterwaardafzettingen van zo'n 1,5 tot 2 meter. In de Waalse waard (in de zuidoostelijke hoek van onze gemeente) zijn ook geulafzettingen gevonden. Als we kijken naar de plek en de diepte in de grond is het meest waarschijnlijk een uiterwaardgeul van de Lek. Daarnaast zijn er komafzettingen en een laklaag. In die laklaag zijn enkele spikkels houtskool gevonden. Onder de komafzettingen zijn op 1,6 m onder NAP kalkloze oeverafzettingen gevonden.

Bodemopbouw

Figuur 4 laat zien welke bodemsamenstelling waar te vinden is:

Ooivaaggronden

Dit zijn diepbruine en goed gehomogeniseerde (gelijkmatig vermengde) zavel- en kleigronden.

Poldervaaggronden

Ze behoren tot de hydrokleivaaggronden. Het zijn zavel- en kleigronden waarin regelmatige, hoge grondwaterstanden kunnen voorkomen. Ze hebben geen veen binnen 80 cm en geen donkere bovengrond.

Drechtvaaggronden

Ze behoren tot de hydrokleivaaggronden. Het zijn zavel- en kleigronden waarin regelmatige, hoge grondwaterstanden kunnen voorkomen. De gronden bestaan uit een kleidek dat tussen 40 en 80 cm diepte overgaat in veen. Dit veenpakket (ook wel moerig materiaal genoemd) is dikker dan 40 cm.

Bodemdaling

Bodemdaling (we noemen dat ook wel inklinking) ontstaat door het ontwateren en belasten van een slappe ondergrond als klei en veen. Dit werd vaak gedaan om de grond geschikt te maken voor landbouw en woningbouw. Door klimaatveranderingen kan de ontwatering versnellen. De bodem wordt dan steeds droger, het veen verteert en de bodem daalt.

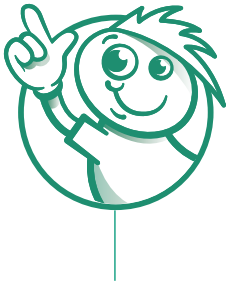

Locatie
De Lek

Nieuwegein is in bepaalde mate kwetsbaar voor bodemdaling. Want in sommige delen en op verschillende lagen onder de bebouwde omgeving ligt een veenlaag. Als het veen droog komt te staan, wordt de natuurlijke bodemdaling versneld door inklinking. Dit kan gevolgen hebben voor het groen, maar er kan ook schade ontstaan aan gebouwen, woningen en wegen. Daarom staat in het omgevingsprogramma Klimaatadaptatie dat er een eerste onderzoek wordt gestart naar de grootte van deze problematiek. Uit het onderzoek kan volgen dat een plan moet komen met doelen en maatregelen om het probleem van inklinking aan te pakken. Hierover zijn nog geen afspraken gemaakt.

Het landschap van nu

Nieuwegein ligt dus in een rivierenlandschap dat altijd sterk in beweging was, ook wel rivierdynamiek genoemd. Met die dynamiek bedoelen we overstromingen vanuit de rivier, veenvorming en kleiafzetting. Door de aanleg van de dijken en polders is die dynamiek voor een groot deel verdwenen. Alleen in het 'buitendijkse' deel is die dynamiek er nog. We noemen de buitendijkse delen de uiterwaarden.

'Op ongeveer 9 en 15 kilometer van Nieuwegein liggen Natura 2000-gebieden (Figuur 5). Deze gebieden worden beschermd volgens Europese regels.'

Buitendijks

De uiterwaarden van de Lek bieden kansen voor het herstel van het oorspronkelijke rivierenlandschap. Met het project Ruimte voor de Rivier zijn veel landbouwgronden gebruikt voor natuurontwikkeling (Provincie Utrecht, 2021). Binnen deze gebieden is ruimte voor het rivierenlandschap dat hier altijd al was. Hier worden pioniervegetaties opgevolgd door graslanden, struwelen en bossen. Op de hogere delen staat rivier- en beekgeleidend bos (bos langs oevers van rivieren en beken dat regelmatig met de voeten in het water staat door hoog water) en droog schraalland. In de lagere delen staat vochtig hooiland en glanshaverhooiland. De soorten die hierbij horen, staan in Bijlage G.

Binnendijks

Binnendijks is er eigenlijk geen rivierenlandschap meer. Beheertypen die onder invloed staan van de rivier en regelmatig overstromen zijn binnendijks daardoor niet haalbaar. We kiezen wel voor beheertypen die het best passen bij de lokale bodem en vochthuishouding. Zo is er in het IJsselbos N16.04 Vochtig bos met productie, N14.03 Vochtig bos Haagbeuken en essen en N10.02 Vochtig hooiland terug te vinden. De soorten zijn in Bijlage G terug te vinden.

2.1.1 Bomen en planten in het landschap

Klei is een stevige vochtvasthoudende grondsoort die niet makkelijk te bewerken is. Wel een grondsoort die makkelijk verdicht. Bij een te verdichte bodem kan een tekort aan zuurstof ontstaan. Naast de omstandigheden van de bodem zelf hebben we te maken met de waterstanden en ondergrondse drukte. De grondwaterstanden variëren per seizoen. Op bodemdata.nl worden de gegevens weergegeven. In Bijlage H zijn afbeeldingen te vinden van de gemiddeld kleinste diepte en de gemiddeld grootste diepte. In de drogere periode is de grondwaterstand vaak een meter of dieper, in de natte periode kan de grondwaterstand makkelijk rond de 50 à 60 cm onder maaiveld zijn. De grondwaterstand hangt altijd samen met de hoeveelheid regen en kan steeds anders zijn. De meetpunten bevinden zich niet in de gehele gemeente. De beschikbare

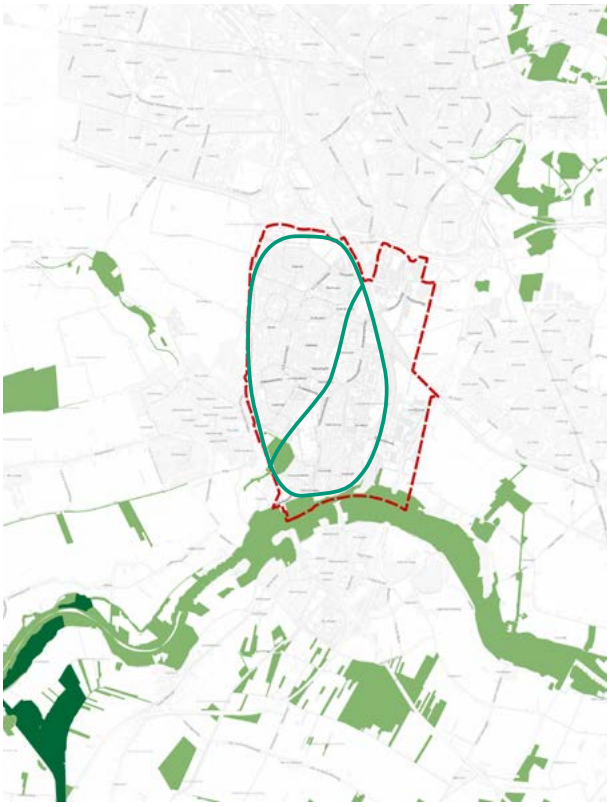
data laat zien dat de grondwaterstand aanzienlijk hoog is in de natste periode. Dat betekent dat de meeste bomen gedurende enkele maanden per jaar te maken krijgen met natte voeten. Duurt die periode te lang dan kunnen de wortels zelfs (gedeeltelijk) afsterven.

2.2 De natuur

In deze paragraaf beschrijven we de natuur in Nieuwegein: waar deze ligt, hoe deze heet en wat de stand van zaken hiervan is. We bespreken eerst de natuurgebieden in en rondom Nieuwegein. Daarna de natuur in de delen buiten de natuurgebieden. Ook daar is natuur te vinden. Deze delen horen bij industrie, wonen, en water. We gebruiken hiervoor wijknamen.

2.2.1 Natuurgebieden

Op ongeveer 9 en 15 kilometer van Nieuwegein liggen Natura 2000-gebieden (Figuur 5). Deze gebieden worden beschermd volgens Europese regels. In Nieuwegein zelf zijn geen Natura 2000-gebieden.
De uiterwaarden en de Lek horen bij het Natuurnetwerk Nederland (NNN). Het NNN verbindt de Natura 2000-gebieden met elkaar (Figuur 5).
In Nieuwegein hebben we ook het Nieuwegeinse Natuurnetwerk (Figuur 5, groene lijn Ecologische verbinding). Waar dit Nieuwegeinse Natuurnetwerk precies ligt, is te lezen in het Groenstructuurplan. Het Nieuwegeinse Natuurnetwerk bestaat naast het eerdergenoemde Natuurnetwerk Nederland uit lokale groene hotspots en de groene verbindingen hiertussen. In 2018 is een onderzoek uitgevoerd door Bureau Waardenburg (Boddeke). Hier is gekeken hoe we een zo hoog mogelijk ambitieniveau kunnen halen binnen ons Natuurnetwerk. Deze ambitieniveaus zijn sterk afhankelijk van de omvang van de aanwezige natuur. In een ideale situatie is het Natuurnetwerk één ongedeelde zone, in de praktijk is dat niet zo. Er is daarom gekeken naar zo groot mogelijke aangesloten groenzones en wat ervoor zorgt dat ze niet verder kunnen groeien. Op basis van hun ligging zijn er zes grote stedelijke parkachtige groenzones aangegeven. Iedere zone is ten minste 50 hectare groot.

Figuur 5 De ligging van het Natuurnetwerk Nederland en de Natura 2000-gebieden in de omgeving van Nieuwegein

Legenda

- Grens gemeente Nieuwegein
- Natuurnetwerk Nederland
- Natura 2000-gebieden
- Ecologische verbinding

Bron NL Adviseurs, natura2000.nl, GSP

Tabel 1 6 groene zones met ieder een ambitieniveau en doelsoorten

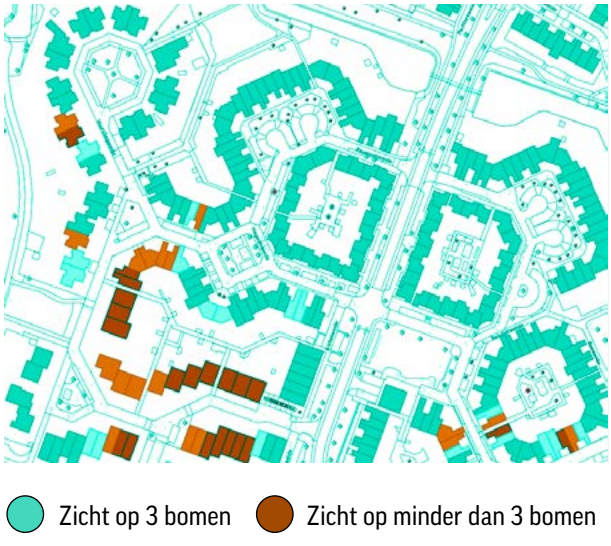
Zone	Ambitieniveau	Doelsoorten
1 Hoge landen-Park Oudegein circa 150 hectare	**Niveau 4:** ontwikkeling oud parkbos met ruimte voor holenbroeders, bloemrijke weides voor vlinders, moeras-vegetaties.	Boomvalk, boommarter, bunzing, groot heksenkruid, ringslang, oranjetipje.
2 Kanaalzone Plettenburg-De Wiers circa 80 hectare	**Niveau 3** (2): ontwikkeling bloemrijke grazige vegetaties op dijk (verbindingszone) en grotere graslanden. Aaneengesloten laanbeplantingen.	Migratie/foerageerzone voor vleermuizen en leefgebied voor egel en bunzing. Kleine vuurvlinder, bruine sprinkhaan, margriet, knoopkruid.
3 Rijnhuizen-Noorderveld circa 65 hectare	**Niveau 3:** ontwikkeling oud parkbos met ruimte voor holenbroeders, bloemrijke weides voor vlinders. Versterken van doorlopende boomstructuren en ruigte/struweelranden in de ecologische verbindingszone.	Bunzing, boomvalk, watervleermuis, franjestaart, rosse vleermuis, bruin zandoogje, groot heksenkruid.
4 Westelijke groenzone Batau-Galecop circa 80 hectare	**Niveau 3:** ontwikkeling van een afwisselende groenstrook met opgaande bosschages, graslanden en watergangen. In verband met de omvang en recreatief gebruik niet te hoge doelen.	Bunzing, hermelijn, egel, laatvlieger, kleine karekiet, bont zandoogje, gewone pad.
5 Tramremiseterrein en groenstroken Huis de Geer circa 50 hectare	**Niveau 3:** ontwikkeling van ouder parkbos. Sinds 40 jaar een compensatiegebied (Provincie). Belangrijk voor natuurontwikkeling. Tevens laatste stapsteen in de verbinding met de gemeente Utrecht.	Bunzing, boomvalk, egel, bont zandoogje, gewone pad.
6 Galecopperzoom circa 50 hectare	**Niveau 3:** ontwikkeling van een parkzone met bloemrijk grasland, moerasstroken en beperkte bosverbindingen.	Gewone margriet, moerasspirea, grauwe wilg, bunzing, bont zandoogje, gewone pad, heikikker, kleine karekiet.

Voor deze zes zones zijn, per zone, ambities en doelsoorten aangegeven (zie Tabel 1).
De meeste gebieden in het Natuurnetwerk Nieuwegein zijn een parklandschap. Daarbinnen richten we ons vooral op soorten die leven in bebouwd gebied. Denk aan de egel, bunzing, franjestaart, bruin zandoogje, gewone pad en groot heksenkruid (Tabel 1). De ambitieniveaus die we hier noemen komen uit het rapport van Boddeke (2018) en zijn anders dan de ambities in de omgevingsvisie. In Bijlage A staan de ambities en keuzes uit de Omgevingsvisie. De ambities die we hier noemen helpen meer bij het herstellen en verbeteren van de biodiversiteit.

2.2.2 Wonen

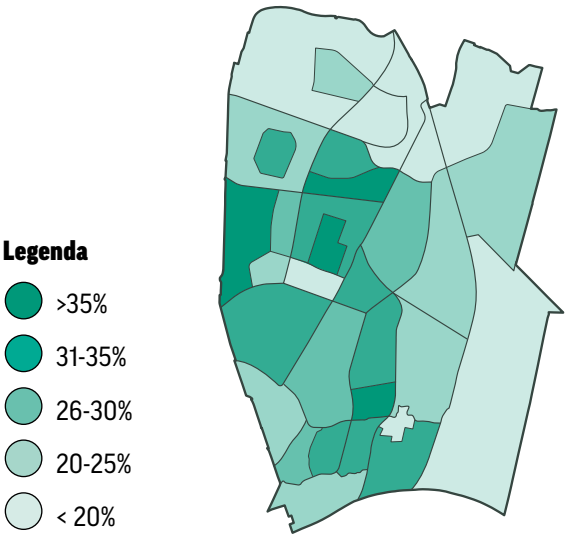
In gemeente Nieuwegein is veel groen rondom de

Figuur 6 Woningen die zicht hebben op drie bomen.

woningen. Per woning is er nu gemiddeld ongeveer 170 m² openbaar groen. Dit is ruim boven de minimale 75 m² openbaar groen per woning volgens de Nota Ruimte (2004). We kijken ook of men zicht heeft op 3 bomen vanuit de woning en naar het percentage bladerdek wat een wijk bedekt. De richtlijn voor bedekking met bladerdek is 30% van een wijk. We zien dat er grote verschillen zijn tussen de wijken. Zo heeft Zandveld het minste openbaar groen per woning en de Wiers juist heel veel (Tabel 2). Openbaar groen is vooral te vinden aan de oostelijke kant van de Wiers. Er is minder groen tussen de woningen dan je zou verwachten. De cijfers geven inzicht in de verdeling van het openbaar groen in de wijken. Als we kijken naar de verdeling bomen en bladerdekbedekking zien we ook daar flinke verschillen. Zeker in versteende gedeelten zoals het huidige

Figuur 7 % openbaar boomkroonvolume per wijk.

Tabel 2 De groengegevens per wijk (het groen van Park Oudegein en het groen in gebied Het Klooster niet meegenomen). De gegevens komen uit ons beheersysteem Greenpoint (d.d. juli 2023).

Wijk	Aantal inwoners	Oppervlakte groen (m²)	Aantal bomen	Groen per inwoner (m²)	Groen per woning (m²)
Batau Noord	7.414	351.629	2.902	47,4	102,86
Batau Zuid	6.542	344.375	2.960	52,6	114,14
Blokhoeve	1.768	140.696	743	79,5	172,52
De Wiers	125	63.426	780	507,5	1101,28
Doorslag	6.026	264.709	3.411	43,9	95,26
Fokkesteeg	6.523	238.999	2.316	36,6	79,42
Galecop	8.189	708.346	4.387	86,5	187,71
Hoogzandveld	3.016	186.636	1.218	61,9	134,32
Huis de Geer	656	109.849	644	167,4	363,26
Jutphaas en Wijkersloot	6.578	185.253	2.091	28,2	61,19
Liesbosch -Laagraven	191	48.165	401	252	2408,25
Lekboulevard	1.666	41.473	427	24,9	54,03
Merwestein	1.625	51.586	628	31,7	68,79
Plettenburg	497	238.606	837	480,1	1041,82
Rijnhuizen	1.872	100.866	1.613	53,9	116,96
Stadscentrum	1.827	9.831	317	5,4	11,72
Vreeswijk	3.394	123.438	1.174	36,4	78,99
Zandveld	2.332	40.059	670	17,2	37,32
Zuilenstein	5.324	201.324	2.630	37,8	82,03

Tabel 3 % onverhard in tuinen (2018)

Wijk	Percentage onverhard
Batau Noord	22%
Batau Zuid	30%
Blokhoeve	7%
De Wiers	11%
Doorslag	49%
Fokkesteeg	24%
Galecop	18%
Het Klooster	36%
Hoge Landen	71%
Hoogzandveld	28%
Huis de Geer	52%
Jutphaas Wijkersloot	49%
Laagraven	37%
Lekboulevard	18%
Merwestein	12%
Park Oudegein	55%
Plettenburg	59%
Rijnhuizen	50%
Stadscentrum	30%
Vreeswijk	16%
Zandveld	24%
Zuilenstein	15%

Buurt	Percentage onverhard
Binnenweides	15%
Blokhoeve	7%
Buitengebied Laagraven	41%
Buitenweides	34%
Burgen	15%
De Liesbosch	19%
De Wiers	11%
Doorslag-Noord	46%
Doorslag-Oost	47%
Doorslag-Zuidwest	55%
Driften-Noord	20%
Driften-Zuid	46%
Gaarden	35%
Galecopperzoom	61%
Graven en Gravinnen	31%
Hagen	19%
Het Klooster	36%
Hoge Landen	71%
Hoogzandveld-Oost	28%
Hoogzandveld-West	28%
Hoven-Oost	21%
Hoven-West	9%
Huis de Geer	52%
Jutphaas	39%
Lekboulevard	18%
Merwestein	12%
Nieuw Vreeswijk	24%
Park Oudegein	55%
Plettenburg	59%
Rijnhuizen	50%
Schansen	14%
Stadscentrum	30%
Vesten	29%
Vreeswijk	13%
Wijkersloot-Oost	44%
Wijkersloot-West	65%
Zandveld	24%
Zuilenstein-Noord	16%
Zuilenstein-Zuid	15%

minder dan 30% onverhard

30% of meer onverhard

centrumgebied is weinig ruimte voor bomen. Als voorbeeld zijn figuur 6 en figuur 7 toegevoegd. Deze figuren zijn gebaseerd op bomen die in eigendom zijn van de gemeente. De groene woningen in figuur 6 hebben zicht op 3 bomen, de oranje en rode woningen hebben dat niet. Figuur 7 laat zien in welke delen van Nieuwegein het bladerdek 30% van een wijk beslaat. In hoofdstuk 4 Visie en strategie en in hoofdstuk 5 Doelen en maatregelen gaan we hier verder op in.

Stapstenen

Een deel van het openbare groen ligt als groen lint door de bebouwing. Dit zijn zowel grotere groengebieden als kleinere, langgerekte groenstroken met bomen, heesters, grasvelden, oevers en water. Deze groene linten worden stapstenen genoemd. Stapstenen zijn “steunpunten” voor het Natuurnetwerk Nieuwegein: het zijn natuurverbindingen tussen de parken en het buitengebied en tussen de parken onderling. Via deze stapstenen kunnen planten en dieren zich verplaatsen van het ene naar het andere groengebied. Daarmee wordt uitwisseling van planten en dieren mogelijk. De inrichting van een stapsteen bepaalt welke soorten (dieren en/of planten) er gebruik van kunnen maken.
Eén van de stapstenen is het groen langs de Reinesteijnseweg, Batauweg en de A.C. Verhoefweg. Hiermee worden het Park Galecop en het Park Kokkebogaard aan elkaar verbonden. Door heel Nieuwegein zijn dit soort gebieden die werken als groene stapstenen. Ook plekken zoals groene schoolpleinen, volkstuinen, begraafplaatsen, sportvelden en groene speellocaties kunnen een stapsteen zijn. Maar ook bomen langs doorgaande wegen en straten vormen belangrijke stapstenen voor verschillende, met name vliegende, soorten. Zie hiervoor ook het Groenstructuurplan Nieuwegein.

Groene tuinen

Veel bewoners hebben minder dan 30% groen in hun tuin. In de helft van onze wijken bestaat de tuin uit meer dan 70% verharde ondergrond. We hebben dit in 2019 laten onderzoeken door Adviesbureau Neo (disclaimer: onzekerheidsmarge van ± 10%). Tabel 3 laat een overzicht zien van het percentage groen (onverhard) in de tuinen. Op het aantal bomen in particuliere tuinen is nog geen zicht (januari 2025). In hoofdstuk 5 noemen we doelen en maatregelen voor het vergroenen van de particuliere tuinen, meestal in samenwerking met klimaatadaptatie.

Soortkeuze planten en bomen

Voor heel Nieuwegein geldt dat de stad snel gegroeid is en ook snel groen moest zijn. De eerder gemaakte keuzes voor plantensoorten zijn op basis van de kennis, ervaringen en wensen van nu niet altijd de juiste gebleken. Veel bomen zorgen voor (ernstige) wortelopdruk, staan niet op de juiste plek of zijn aan het einde van hun levensduur. Daarnaast spelen ziekten een belangrijke rol bij het toekomstbestendig maken van onze leefomgeving. Hoe we hiermee om willen gaan is te lezen in hoofdstuk 5.

Zinloze verharding

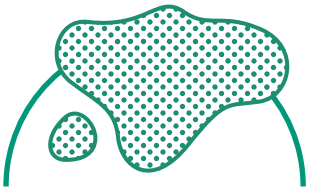
Gemiddeld is er in Nieuwegein per woning veel openbaar groen. Toch is er binnen de gemeente nog behoorlijk wat aan zinloze verharding in de openbare ruimte. Er is door bureau Cleverland in 2022 onderzoek gedaan naar de hoeveelheid zinloze verharding. Dat onderzoek geeft aan dat er 122.000 m^2 onnodige verharding is. Voor ongeveer 77.000 m^2 daarvan is het vergroenen veel werk. Er moeten bijvoorbeeld straten anders worden ingericht. De overige 45.000 m^2 is wél makkelijk te vergroenen: door asfalt en tegels weg te halen en de grond te beplanten. Bomen die in verharding staan hebben niet alleen zelf veel voordelen als ze meer ruimte krijgen, maar een boom in een groenstrook kan tot vijf keer zo goed koelen als een boom die in verharding staat. Dus ook hier geldt: 'zinloze'tegel eruit, groen erin. Deze vergroening helpt bij klimaatadaptatie en biedt kansen voor verbetering van de biodiversiteit.

2.2.3 Industrie

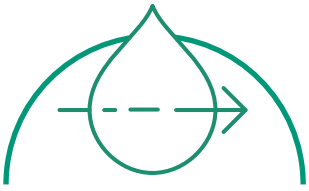
Nieuwegein heeft vier bedrijventerreinen: Liesbosch-Laagraven, Het Klooster, Plettenburg en de Wiers. Deze terreinen hebben weinig groen, veel rechte lijnen en veel verharding. Bomen staan merendeel alleen langs de doorgaande wegen. Toch is er genoeg kans om ze groener te maken. Bijvoorbeeld door parkeerplekken anders in te rich-

Streefbeeld waterkwaliteit

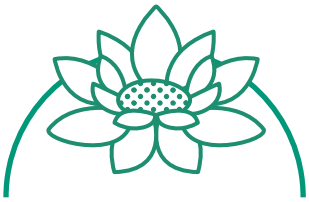
Wanneer een watergang aan het streefbeeld (zichtbaar) voldoet, heeft het de volgende waterkwaliteit:

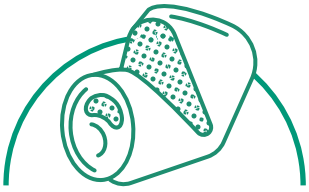
er is minder dan 40% bedekkingspercentage algen en/of kroos aanwezig;

het doorzicht in het water is minimaal twintig centimeter;

er is een minimale diversiteit* van waterplanten en oevervegetatie aanwezig is;

er liggen minder dan tien stuks zwerfafval in of op honderd m^2 wateroppervlak.

*Voor de precieze randvoorwaarden: zie de ecoscans zoals gepubliceerd op de website van het Hoogheemraadschap. (De link staat op pagina zeven in het Meerjarenplan Waterkwaliteit Nieuwegein.)

ten, zodat er meer mogelijkheden ontstaan voor klimaatadaptatie en biodiversiteit. Dat is niet alleen goed voor planten en dieren, maar ook voor de mensen die er werken; uit onderzoek blijkt dat werknemers gezonder en blijer zijn in een groenere omgeving. Daarbij kan een juiste boomkeuze in sommige gevallen zelfs helpen bij overlast van muizen/ratten. Bomen bieden tenslotte mooie 'uitzichtplaatsen' voor roofvogels. In Liesbosch-Laagraven valt vooral Downunder op. Dat is een groene plek voor watersport, recreatie en evenementen. De rest van Liesbosch-Laagraven is vooral versteend, met bijna nergens groenstroken. Een klein (westelijk) deel van Het Klooster is zo ingericht dat er mogelijkheden zijn voor natuur en biodiversiteit. We noemen het een compensatiegebied voor natuur, omdat ergens anders natuur is verdwenen. In dit geval was de inrichting van dit compensatiegebied noodzakelijk vanwege de aanleg van de bedrijven op Het Klooster. Door de bouw van de bedrijven zou een belangrijke voortplantingsplek voor (beschermde) diersoorten verloren gaan. Door dit compensatiegebied in te richten hebben deze soorten een leef- en voortplantingsplek behouden.

2.2.4 Water

Water is belangrijk in de leefomgeving. Naast biodiversiteit is ook de waterkwaliteit de laatste tientallen jaren flink achteruitgegaan. De gemeente

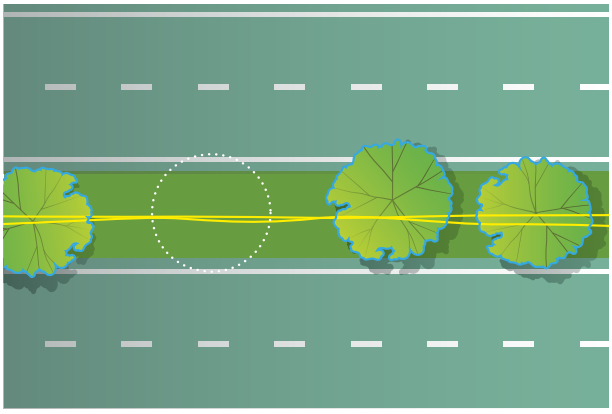

Streefbeeld 'levendig' Nieuwegein telt 15 locaties met streefbeeld 'levendig'.

Streefbeeld 'zichtbaar' Nieuwegein telt 13 locaties met streefbeeld 'levendig'.

Nieuwegein en Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden wil dat alle watergangen in Nieuwegein tenminste het streefbeeld 'zichtbaar' hebben. Dit is op dit moment nog niet overal het geval. In 2021 is er op 44 locaties in Nieuwegein de waterkwaliteit beoordeeld. Er was één locatie met streefbeeld 'natuurlijk', 15 locaties met streefbeeld 'levendig', 13 locaties met streefbeeld 'zichtbaar' en 15 locaties met streefbeeld 'laag'. Soms is er sprake van overmatige kroosvorming, zijn waterplanten helemaal afwezig of is er sprake van botulisme of blauwalg. Op andere plekken gaat het eigenlijk heel goed en wordt voldaan aan het streefbeeld 'levendig' of 'natuurlijk'.

Figuur 8 laat een detailweergave zien van een middenberm.

2.2.5 In de bodem

Natuurlijk zitten de wortels van bomen in de bodem, maar niet alleen dat. Het is druk in de bodem. De bodem zit vol met allerlei kabels, leidingen, rioleringen, waterleidingen en in de toekomst warmtenetten. Daarnaast hebben we ook te maken met verdichting van de bodem, vernatting en verdroging.
Figuur 8 laat een detailweergave zien van een middenberm. In deze middenberm staat een rij met bomen (zie de drie blauwe cirkels). De bomen staan bovenop kabels. Met de huidige kennis is het niet mogelijk een boom links in de rij bij te plaatsen omdat de wortels onvoldoende afstand hebben van de kabels. Een bomenrij in een middenberm is echter wel bepalend voor beleving en wegbegeleiding.

2.2.6 Kengetallen bomen en groen

De gemeente heeft in 2024 5.160.082m² openbaar groen en 34.918 bomen (zowel bomen die van nature hier voorkomen als bomen die van oorsprong in andere gebieden thuishoren). Het openbaar groen is onderverdeeld in:

Soort openbaargroen	Oppervlakte groen (m²)
Bos	464.729
Bosplantsoen	369.561
Sierheesters	281.547
Hagen	32.813
Vaste planten	24.789
Rozen	4.011
Boomspiegels	2.367
Gazon	3.315
Grafveld	7.780
Recreatief gras	267.750
10 x maaien	846.922
Ruw gras	1.994.434
Sloten	715.986
Drijvende eilanden	175
Zelfbeheer	114.873
Verhuurd	29.030

We gaan in deze paragraaf in op de bomen. Om te weten hoe we onze bomen willen beschermen (actualisatie boombeschermingsplan 2019) is het noodzakelijk om te weten wat we hebben.

Gezien het ontstaan van Nieuwegein is het niet raar dat verreweg de meeste bomen geplant zijn in de 70 en 80-er jaren. We hebben zo'n 200 bomen die 60 jaar of ouder zijn. Tabel 4 laat van al die bomen de gemiddelde toekomstverwachting zien.

Diversiteit

De es en de eik komen het meeste voor in de gemeente Nieuwegein, zie de afbeelding op pagina 29. Beide boomsoorten groeien hier goed, hoewel de eik eigenlijk meer van zandgronden houdt. Een te hoge grondwaterstand is voor eiken niet gunstig. 12% van het totaal is eik en ook 12% van het totaal is es, de esdoorn volgt met 9%. Voor een goede verdeling van alle soorten is maximaal 20% van hetzelfde geslacht ideaal. Dit wordt omschreven in de zogeheten 10-20-30 regel, dit leggen we in hoofdstuk 5 verder uit en daar geven we ook aan hoe we hiermee om willen gaan in Nieuwegein.

Ecologische waarde

Sommige soorten hebben een hogere ecologische waarde dan andere. Bijvoorbeeld: op een inheemse eik (Quercus robur) kunnen zo'n 450 verschillende soorten insecten leven. Op een uitheemse eik, zoals de Amerikaans eik (Quercus rubra) komen zo'n 30 verschillende soorten af. Van de eiken die binnen onze gemeente staan is ongeveer 2/3 inheems. In het verleden is de ecologische waarde van een boom niet persé meegenomen in soortkeuze. Hoe we hier meer aandacht aan willen geven is te lezen in hoofdstuk 5.

2.2.7 Ontwikkelingen

Op bepaalde plekken wordt aan monitoring gedaan. En steeds meer mensen geven hun waarnemingen door via websites als waarneming.nl en telmee.nl. Toch blijkt het lastig om met die gegevens goed bij te houden hoe het met de biodiversiteit in gemeente Nieuwegein gaat. Daarvoor is het nodig om lange tijd op dezelfde manier natuurgegevens te verzamelen. Daarom is in dit omgevingsprogramma opgenomen dat we een methode en een meetnet dat daarbij hoort gaan opzetten. (zie paragraaf 6.4)
Toch kunnen we al wat opvallende dingen noemen. We beginnen met een aantal negatieve ontwikkelingen. Hiermee benadrukken we meteen dat dit omgevingsprogramma nodig is:

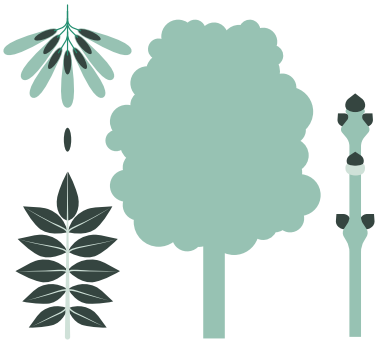
- De natuur is sterk versnipperd geraakt door de bouw van woonwijken en wegen. Voor dieren die niet vliegen, is het vaak onmogelijk om de drukke wegen over te steken. Door de aanleg van ecoducten en wildtunnels is dat de afgelopen jaren wel iets verbeterd. Maar er blijven veel plekken over waar dieren moeilijk de weg over kunnen. Een voorbeeld van zo'n plek is de verbinding tussen het buitengebied van IJsselstein en het IJsselbos. Daar lopen de A2 en de N210 doorheen.
- Er is steeds meer druk op iedere m^2 groen. Daarmee bedoelen we dat er weinig ruimte is voor groen. Dat komt niet alleen door hoe we die ruimte inrichten, maar ook door de 'overlast' van groen. Denk aan schaduw op zonnepanelen, gladde straten door vallend (nat) blad in de herfst, bloesem in het voorjaar, hooikoorts, enz.
- De gemeente krijgt steeds vaker verzoeken om een boom te kappen of te snoeien ten behoeve van de opbrengst van zonnepanelen.

Toekomstverwachting/ Jaartal	Slecht/Matig 0 - 5 jaar	Voldoende 5 - 10 jaar	Goed 10 -25 jaar	Zeer goed > 25 jaar	Totaal:
ouder dan 1970	116	885	442	39	**1.482**
1970 - 1989	1.674	7.847	9.742	1.449	**20.712**
na 1990	277	1.894	7.743	2.854	**12.768**
Totaal	**2.067**	**10.067**	**17.927**	**4.342**	**34.962**

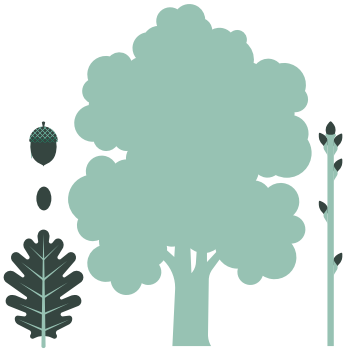
Tabel 4 Gemiddelde toekomstverwachting van bomen gebaseerd op de gegevens van oktober 2025.

De meest voorkomende bomen in Nieuwegein

Aantallen per boomgeslacht.

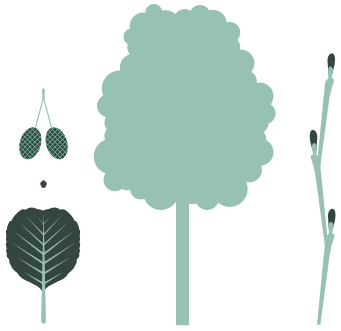
Es 4.028

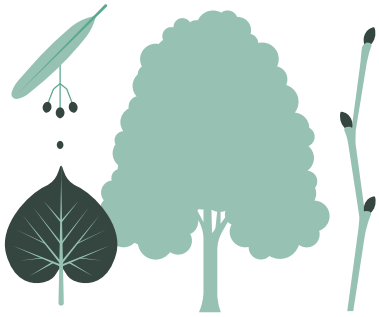
Eik 3.978

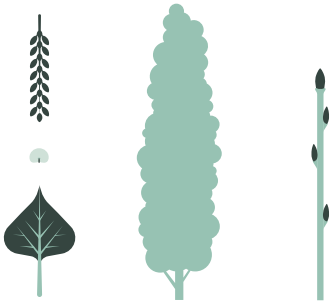
Esdoorn 3.117

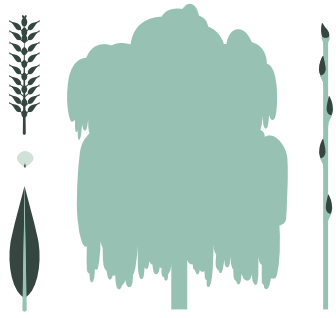
Els 3.109

Linde 2.638

Populier 2.467

Wilg 2.217

Plataan 1.621

Sierkers	1.281	**Sierpeer**	482	**Amberboom**	334
Berk	1.239	**Magnolia**	408	**Lijsterbes**	294
Beuk	1.032	**Walnoot**	387	**Moerascypres**	233
Iep	786	**Valse Christusdoorn**	382	**Peer - vruchtboom**	194
Kastanje	634	**Sierappel**	366	**Krentenboompje**	180
Haagbeuk	631	**Acacia**	365	**Meidoorn**	151

Locatie
Boomvalk

De kruin van een boom kan zomers zoveel schaduw geven dat de opbrengst van de door de boom beschaduwde zonnepanelen verlaagt wordt. Terwijl bomen welke rondom gebouwen staan er ook voor zorgen dat er zo'n 50% minder airco nodig is. De gemeente kapt geen bomen ten behoeve van zonnepanelen, in uitzonderlijke situaties wordt enkel eens een boom gesnoeid.

Gelukkig zijn er ook positieve ontwikkelingen:

- City Nieuwegein wil minder verharding (stenen en asfalt) en wil de meest duurzame binnenstad van Nederland worden. Bij vernieuwing ligt de nadruk op het toevoegen van groen aan de stad. Ook wordt het water opgevangen en weer gebruikt om het openbaar groen in droge periodes water te geven. Het nieuwe City Park (het voormalige rosarium) is pas geopend. Dit park biedt niet alleen mogelijkheden om te spelen en wandelen, maar is ook een mooie stapsteen door de bomen, het vele groen en de bloemen. Zo komen dieren, vogels en insecten weer terug naar de stad.
- We hebben een aantal proeflocaties gekozen waar we gaan onderzoeken wat de resultaten van bepaalde maatregelen zijn. Hier plaatsen we ook bodemsensoren om de kwaliteit van de bodem bij de resultaten te kunnen betrekken.
- In 2023 hebben we de pilot 'Anders maaien' uitgevoerd. Daarnaast deden we mee met ‘Maai Mei Niet’. (de locaties van de pilot zijn buiten het ‘Maai Mei Niet’ gehouden.) We kunnen zeggen dat we op bepaalde locaties meer dan twintig verschillende plantensoorten hebben waargenomen, terwijl daar eerst maar zes verschillende soorten groeiden. We zien ook meer orchideeën, zoals de bijenorchis.
- Bij het planten van bomen zorgen we voor diversiteit en kijken we nu naar soorten die hier thuishoren en/of bijdragen aan klimaat(adaptatie).
- Door te laten zien wat we doen en met elkaar in gesprek te gaan, kunnen we steeds beter uitleggen dat het heel belangrijk is wat we doen. We zorgen zo dat steeds meer mensen ons steunen bij het werken aan een gezondere leefomgeving.

We gaan voor nog veel meer positieve veranderingen. Daarbij houden we in de gaten wat de effecten zijn van wat we doen. Zo weten we straks goed hoe de biodiversiteit in onze leefomgeving verder verbetert.

Groot Merwede

Groot Merwede is na 2030 een belangrijk gebied voor de gemeente en de regio om te ontwikkelen. In de Omgevingsvisie staat dat dit gebied wordt onderzocht voor grootschalige stedelijke ontwikkeling. De Raad heeft in oktober 2022 een positiebepaling vastgesteld. Daarin staat wat Groot Merwede moet opleveren voor Nieuwegein. Er staat ook in hoe die ambities worden beoordeeld. We noemen dat het beoordelingskader. Groen en natuurlijke ontwikkeling (biodiversiteit en Natuurnetwerken), recreatie en klimaatadaptatie zijn onderdeel van dit beoordelingskader. Bescherming en ontwikkeling van groen/natuur horen bij een complete ontwikkeling van een gebied. Daarnaast is besloten dat bestaande waarden belangrijker zijn dan het ‘pauzelandschap’ dat al zou worden ontwikkeld. Dit betekent dat er belangrijke en overtuigende redenen moeten zijn om bestaande waarden aan te tasten, te verplaatsen of te veranderen. Op deze manier wordt bij de ontwikkeling van Groot Merwede de rekening gehouden met groen en natuur.
Bij de ontwikkeling van Groot Merwede moeten we de juiste keuzes maken en op een goede manier samenwerken om de verschillende doelen voor het gebied samen te laten komen. Hoe krijgen we het groen zover mogelijk het stedelijk gebied in? Dat is namelijk de bedoeling van de leidraad 3-30-300. Er zijn ook juist kansen om ecologische verbindingen te maken naar gebieden als Laagraven Oost en Rijnenburg. Deze verbindingen kunnen we slim combineren met bijvoorbeeld routes voor langzaam rijdend verkeer. ●

3-30-300 als leidraad: Vanuit iedere woning zicht op 3 bomen, minimaal 30% van een wijk is bedekt met bladerdek, op maximaal 300 meter afstand van de woning toegang tot een groengebied van tenminste één hectare groot.

Gewone dwergvleermuis

Wet- en regelgeving

Het omgevingsprogramma Natuur in de stad is een strategisch initiatief met als doel de bescherming, ontwikkeling en het beheer van groene gebieden te verbeteren. Om dit programma succesvol uit te voeren, moeten we rekening houden met wetten en regels. Deze wet- en regelgeving is belangrijk voor het behoud van natuur en biodiversiteit in Nederland. De wetten en regels beschermen soorten en leefplekken van dieren en natuurgebieden. Zo helpen ze bij het behoud van ons natuurlijke erfgoed voor nu en later. Daarnaast hebben deze regels en wetten een positieve invloed op de kwaliteit en het behoud van ecosystemen en ze helpen de natuur te beschermen tegen de gevolgen van klimaatverandering.

3.1 Omgevingswet

3.2 Europese Natuurherstel Verordening

3.3 De rol van de gemeente

Terug naar inhoudsopgave

3.1 Omgevingswet

Sinds 1 januari 2024 is de Omgevingswet van kracht. Voorheen hadden de Wet natuurbescherming met het onderdeel houtopstand (artikel 4.1). Deze is nu opgenomen in de Omgevingswet, onder het Besluit activiteiten leefomgeving (BAL), artikel 11.111, lid 2. De Wet natuurbescherming is hiermee opgenomen in de Omgevingswet.
In Nederland zijn meer dan drieduizend soorten die kwetsbaar (gevoelig) zijn of dreigen te verdwijnen. De Wet natuurbescherming is geschreven om deze soorten te beschermen. Naast beschermde soorten zijn er ook 'rode Lijst soorten'. Dit zijn soorten die uit Nederland zijn verdwenen of dreigen te verdwijnen. Een soort die op de rode Lijst staat, is niet automatisch ook beschermd. Een soort komt op de lijst met beschermde soorten met een Algemene maatregel van bestuur. In de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) worden alle waarnemingen verzameld. Deze kunnen worden bekeken door bijvoorbeeld bouwers en ontwikkelaars. In Bijlage J staat welke beschermde soorten en welke rode lijst soorten zijn waargenomen in Nieuwegein en tot 500 meter buiten Nieuwegein. Bij de pijler Beschermen in hoofdstuk 5 noemen we een aantal maatregelen om deze soorten te beschermen of te versterken.
Centraal in de aanpak van soortenbescherming staat het SoortenManagementPlan (SMP) voor gebouwbewonende soorten. Dat zijn soorten die in en om gebouwen wonen. Zie ook de maatregelen bij de pijler Beschermen in hoofdstuk 5.

Wat is een SMP?
In een SMP staat welke maatregelen wanneer en waarvoor moeten worden genomen om soorten te beschermen bij bepaalde activiteiten. Denk bijvoorbeeld aan het isoleren van een woning. Soorten als de vleermuis wonen vaak in de muren van een woning. Bij het isoleren, raken deze dieren verstikt en sterven ze en/of wordt het aantal mogelijkheden om nesten te maken een stuk kleiner. In een SMP staat welke maatregelen moeten worden genomen zodat de dieren ergens anders kunnen verblijven. Daarna kan het isoleren veilig gebeuren, zonder schade aan de natuur. Zonder een SMP moet voor elke activiteit apart een onderzoek worden gedaan, met bijbehorende maatregelen. Daarnaast moeten de maatregelen algemeen nuttig zijn; het isoleren van één woning zou dan ook niet goedgekeurd worden. Een SMP helpt daarom beide partijen; allerlei soorten worden beschermd terwijl ook bijvoorbeeld isolaties per woning mogelijk zijn. Op basis van het SMP worden ontheffingen (toestemmingen) gegeven voor isolatie op specifieke plekken. Daarmee wordt gewerkt volgens de eisen van de Wet natuurbescherming. Het maken van een SMP kan tot twee jaar duren. Dat komt doordat er bijvoorbeeld een jaar lang onderzoek en tellingen van soorten moet worden gedaan. Voor de tijd die nodig is om het SMP te maken, is een 'pre-SMP' ontheffing aangevraagd bij de provincie. De provincie kan op basis van dit pre-SMP een tijdelijke ontheffing voor specifieke plekken geven. Deze ontheffing maakt het mogelijk om al te gaan verduurzamen. De ontheffing wordt in het eerste kwartaal van 2024 verleend. Dat wil zeggen dat er dan toestemming is gegeven.

De pre-SMP geldt voor de volgende soorten:

Gierzwaluw
(Apus apus)

Huismus
(Passer domesticus)

Gewone dwergvleermuis
(*Pipistrellus pipistrellus)*

Laatvlieger
(Eptesicus serotinus)

Ruige dwergvleermuis
(Myotis dasycneme)

Meervleermuis
(Myotis dasycneme)

Baardvleermuis
(Myotis mystacinus)

Brandt's vleermuis
(Myotis brandti)

Foto
Unsplash

Franjestaart
(*Myotis nattereri)*

Tweekleurige vleermuis
(Vespertilio murinus)

Gewone grootoorvleermuis
(Plecotus auritus)

Kleine dwergvleermuis
(Pipistrellus pygmaeus)

Besluit Activiteiten Leefomgeving (BAL)
In het BAL heeft het Rijk algemene regels opgesteld voor activiteiten in de fysieke leefomgeving. De regels in het BAL gelden voor een ieder die actief is in de fysieke leefomgeving, dus voor inwoners, bedrijven en overheid. De belangrijkste artikelen voor bomen en groen zijn te vinden onder 11.1, 11.2 en 11.3 (hoofdstuk 11 activiteiten die de natuur betreffen).

Bevoegd gezag
Met het ingaan van de Omgevingswet spreken we over een bebouwingscontour kap in plaats van over de bebouwde kom. Houtopstanden/bomen binnen de bebouwingscontour houtkap vallen onder het bevoegd gezag van de gemeente. In het Omgevingsplan worden de bebouwingscontour houtkap en regels voor het kappen van bomen aangegeven. Staan de houtopstanden/bomen buiten de bebouwingscontour houtkap dan is in de meeste gevallen de Provincie Utrecht het bevoegd gezag. Bij het Informatiepunt Leefomgeving staan de Rijksregels vermeldt als het gaat om houtopstanden/bomen buiten de bebouwingscontour kap: Rijksregels vellen houtopstand, herbeplanten, verhandelen en bezit van hout(producten) | Informatiepunt Leefomgeving (iplo.nl).

3.2 Europese Natuurherstelverordening (ENHV)

De natuurherstelverordening verplicht Nederland (en andere Europese landen) om natuur te herstellen en te verbeteren. Alle gemeenten moeten daaraan bijdragen. Voor de gemeente Nieuwegein zijn bijvoorbeeld van belang:

- De hoeveelheid groen (inclusief Bomen) in de stad mag tot 2030 niet minder worden dan in het basisjaar 2024.
- Na 2030 moet het groen in de stad juist toenemen (meer bomen, parken, groenstroken).
- Ook de hoeveelheid boomkroonbedekking (het bladoppervlak van bomen) moet toenemen voor meer schaduw en verkoeling.
- De gemeente moet natuur en biodiversiteit actief verbeteren, niet alleen beschermen.

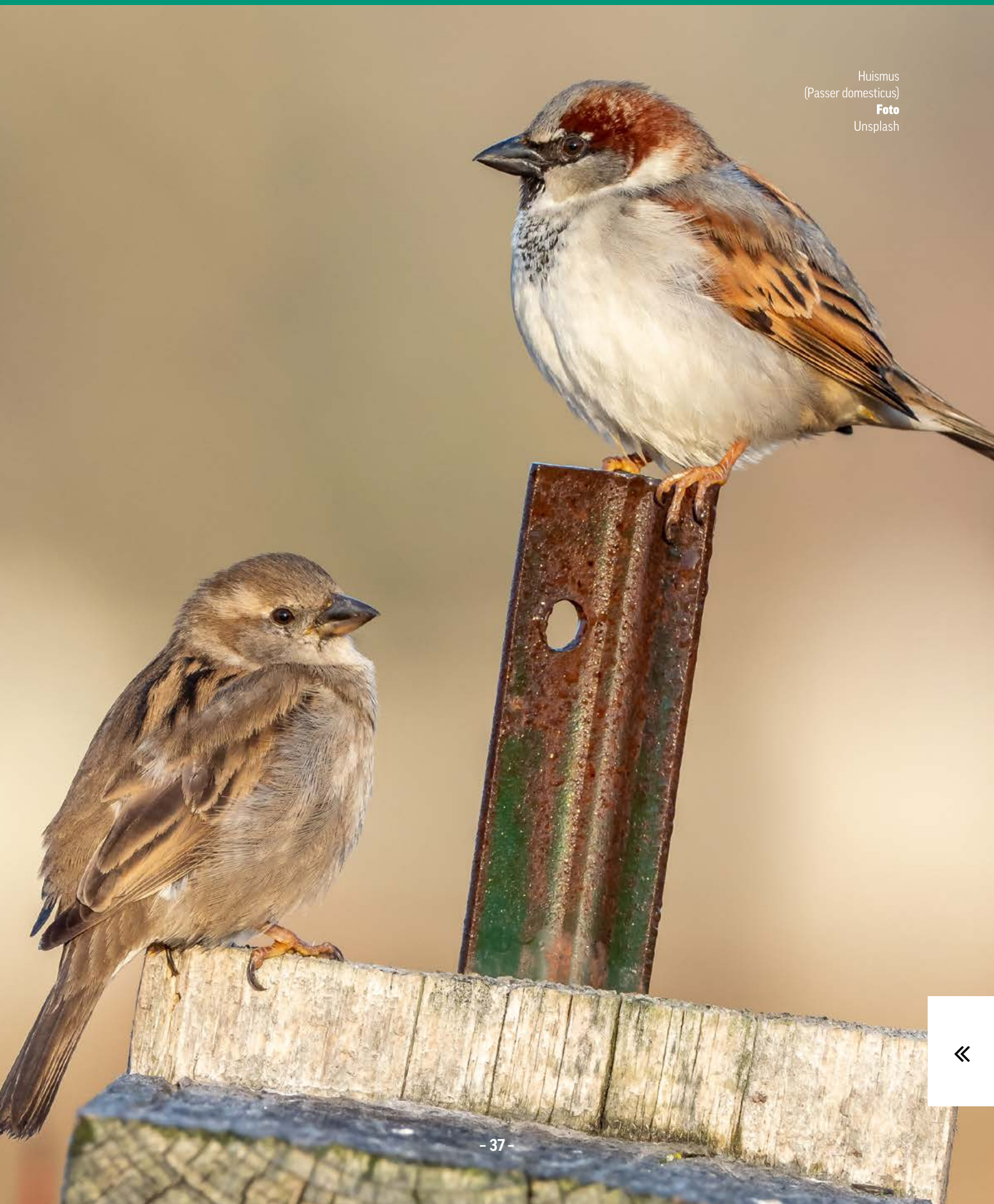
Dat heeft gevolgen voor de manier waarop gemeenten in Nederland beleid maken en werken. Denk bijvoorbeeld aan regels voor grondgebruik, herstelmaatregelen, vergunningverlening, stedelijk groen en bomen. Omdat de Nederlandse Staat nog werkt aan precieze regelgeving is nog niet helemaal duidelijk wat er precies gaat veranderen. We weten wel dát de groene belangen een hogere prioriteit krijgen.

3.3 De rol van de gemeente

De gemeente heeft een aantal taken en rollen in de wet- en regelgeving.

Quickscan
Een Quickscan is een natuurtoets, die wordt gedaan door een gespecialiseerd (ecologisch) adviesbureau. De Quickscan maakt duidelijk of in een bepaald gebied beschermde soorten zijn. Ook maakt de Quickscan duidelijk of bepaalde plannen, activiteiten of projecten nadelig kunnen zijn voor die soorten. In Bijlage I geven we een uitgebreidere uitleg hierover.

Gedragscode soortenbescherming
De gedragscode van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) zorgt ervoor dat iedereen goed omgaat met beschermde planten en dieren. Deze gedragscode is gemaakt op basis van de gedragscode Ruimtelijke Ontwikkeling of Inrichting (van RVO) en de gedragscode Bestendig Beheer of Onderhoud (van RVO).

Huismus
(Passer domesticus)
Foto
Unsplash

De gedragscode soortbescherming is er voor alle gemeenten. Elke gemeente kan deze gedragscode van toepassing laten verklaren door middel van een collegebesluit. Het college van Nieuwegein heeft dat in januari 2026 gedaan.

3.3.1 Boombescherming

Het bomenbeleid gaat als eerste over de bomen die de gemeente zelf in eigendom heeft. Maar de gemeente heeft ook bevoegdheid om bomen op particulier terrein te beschermen. In Bijlage K leggen we uit met welke vormen van bescherming we te maken hebben: ondergronds, bovengronds en bomen van andere mensen. We leggen daarin uit met welke problemen bomen te maken hebben, zowel boven de grond als onder de grond.

Bomenverordening

De bescherming van onze houtopstanden/bomen is geregeld in de Bomenverordening. In de Bomenverordening ligt vast hoe wij omgaan met onze bomen. Aanvullend kunnen er regels zijn/worden opgenomen in de APV.
Volgens de Omgevingswet worden verordeningen over de fysieke leefomgeving, zoals de bomenverordening, opgenomen als omgevingsplanregels.
Net als alle andere gemeenten heeft de gemeente Nieuwegein nog enkele jaren de tijd om alle verordeningen te verwerken in omgevingsplanregels. Tot die tijd worden de verordeningen nog gebruikt en zullen we de bomenverordening dus in de huidige vorm updaten.

Omgevingsvergunning kap nodig of niet nodig?

Of een boom wel of niet gekapt mag worden zonder omgevingsvergunning hangt van een aantal zaken af. In de gemeente Nieuwegein werken we met een bomenkaart. Daarop staan alle gemeentelijke bomen die altijd een omgevingsvergunning kap nodig hebben. Is een boom aantoonbaar ernstig ziek of vormt deze gevaar voor de omgeving? Dan kan hiervan worden afgeweken. Voor particuliere bomen en bomen die zijn ontstaan uit zaailingen of opschot geldt dat een omgevingsvergunning kap aangevraagd moet worden als de boom een stamomtrek van 94 centimeter (diameter 30 cm) of meer heeft op een hoogte van 1,30 meter boven maaiveld (vanaf de grond).

Bomenkaart

Op de bomenkaart staan alle bomen die niet gekapt mogen worden zonder een omgevingsvergunning kap. De bomen op de bomenkaart zijn alle bomen die vallen binnen de contouren van het Groenstructuurplan en bomen die op basis van de boomwaardebepaling minimaal 42 punten krijgen. De kaart is een dynamisch document en wordt regelmatig bijgewerkt.

Beslisbomen

Om te bepalen of een boom gekapt mag worden, c.q. of deze in aanmerking komt voor een omgevingsvergunning kap zijn twee beslisbomen opgesteld. De juridische grondslag voor deze beslisbomen is opgenomen in de Bomenverordening. Gaat het om een situatie waarbij de ruimte anders wordt ingericht? Denk aan een (her)inrichting van een gebied. Of blijft de ruimte hetzelfde? Afhankelijk van het antwoord op die vraag wordt bepaald welke beslisboom van toepassing is. De beslisbomen zijn te vinden in Bijlage L. De beslisboom met de titel ‘De ruimte wordt anders ingericht’ wordt toegepast voor situaties waarbij sprake is dat er bomen gekapt moeten worden als gevolg van aanpassingen in de openbare ruimte, zoals woningbouw, (grootschalige) renovatie van de openbare ruimte, het herinrichten van een straat. Dus wanneer de kap van een of meerdere bomen het gevolg is van andere werkzaamheden. De beslisboom met de titel ‘De ruimte wordt niet anders ingericht’ wordt toegepast bij een kapverzoek waarbij het enkel gaat om een boom of bomen eruit en verandert er verder niets aan de omgeving.

Noodkap

Het komt voor dat een boom direct gekapt moet worden. Denk bijvoorbeeld aan een boom die onherstelbare schade heeft opgelopen bij een storm en daardoor instabiel is geworden. In een bosrijke omgeving kan zo’n boom rustig vallen, in een bewoonde omgeving kan dat flinke schade opleveren.

Ten behoeve van de veiligheid moet de boom dan ook direct gekapt worden. In dergelijke gevallen wordt dan achteraf een vergunning aangevraagd.

Boomwaarde en verwijderingsbelang

Om de waarde van bomen meer meetbaar te maken is een aantal criteria bepaald. Deze criteria zijn in gezamenlijkheid opgesteld, te vinden in de Bomenverordening en verder uitgewerkt in het BBP 2019. Nu worden deze criteria bijgewerkt naar de actuele situatie. Onder andere de onderwerpen klimaatadapatie en biodiversiteit worden opgenomen. In Bijlage M en N zijn de tabellen 'bepalen boomwaarde' en 'verwijderingsbelang' te vinden.

Toepassing tabellen

Tabel Bepalen boomwaarde, Bijlage M: We passen deze tabel toe om te bepalen of een boom (potentieel) waardevol c.q. monumentaal is en/of bij aanvragen voor een omgevingsvergunning kap.

Vanaf 42 punten is een boom (potentieel) waardevol, vanaf 68 punten is een boom (potentieel) monumentaal.

Wil men een boom kappen welke enkel gekapt mag worden met een omgevingsvergunning kap? Dan wordt de boomwaarde bepaald en deze afgewogen tegen het verwijderingsbelang. Het verwijderingsbelang wordt bepaald door gebruik te maken van de tabel Verwijderingsbelang, Bijlage N. Een omgevingsvergunning voor kap wordt alleen verleend als het verwijderingsbelang hoger is dan de boomwaarde.

Verplanten of verwijderen

Wanneer het gaat om ruimtelijke ontwikkelingen is stap één altijd om te kijken of de boom/bomen in te passen zijn in het ontwerp. Bij voorkeur op de huidige plek, maar verplanten kan ook een optie zijn. Wil men een boom kappen, maar blijft de ruimte hetzelfde? Ook dan is stap één om te kijken of de boom verplant kan worden. Om te komen tot de juiste beslissing wordt de beslisboom (Bijlage L) doorlopen.

Herplant(plicht)

Soms is behouden/verplanten, naar het oordeel van de vergunningverlener, echt niet mogelijk. Dan is het meestal verplicht om gekapte bomen te herplanten. Wanneer dit moet, is te lezen in bijlagen K t/m M. Gemeentelijke bomen moeten altijd herplant worden. Herplant kan worden verplicht als een boomwaarde 42 punten of hoger is. In sommige gevallen wordt op vrijwillige basis een herplanting gedaan. Echter is het ook mogelijk dat de gemeente een herplantplicht op legt als voorschrift bij een omgevingsvergunning kap. In ieder geval is het meestal verplicht gekapte bomen te herplanten. Wanneer dit moet, is te vinden via de beslisbomen in de bijlage. Gemeentelijke bomen moeten altijd herplant worden. In het geval van een herplantplicht zijn er twee verschillende vormen, te weten de fysieke herplantplicht en de financiële herplantplicht:

Fysieke herplantplicht

Bij een fysieke herplantplicht moeten bomen worden terug geplant. Is dat niet mogelijk dan wordt gekeken naar een locatie zo dichtbij als mogelijk. Als laatste optie is herplant op een andere locatie mogelijk. De aanvrager van de omgevingsvergunning kap kan vervolgens de soorten kiezen uit de Boom- en plantwijzer van de gemeente, hiervan afwijken kan alleen in overleg met de gemeente.

Financiële herplantplicht

Soms is het technisch onmogelijk om nieuwe bomen te planten binnen het plangebied. In zo'n geval legt de gemeente een financiële herplantplicht op. De hoogte van de financiële herplantplicht is 100% van de financiële waarde van de te verwijderen bomen. Dit bedrag wordt door de gemeente gekenmerkt en gebruikt om de bomen te compenseren op een (of meer) andere locatie(s) in Nieuwegein. De financiële waarde van een boom wordt bepaald met het Rekenmodel Boomwaarde, een methode van de Nederlandse Vereniging van Taxateurs van Bomen (NVTB). Het rekenmodel gaat uit van de stichtings- en beheerkosten, oftewel: wat zou het kosten om dezelfde boom op dezelfde plek opnieuw te laten groeien. Daarbij wordt rekening gehouden met de soort

boom (bijvoorbeeld: hoe oud kan deze soort worden), de standplaats (een boom in verharding wordt doorgaans minder oud dan een in het plantsoen), de beheerkosten (een straatboom heeft meestal meer onderhoud nodig dan een parkboom) en dergelijke. De financiële waarde wordt bepaald door een erkende boomtaxateur, in opdracht en op kosten van de initiatiefnemer.

Combinatie van fysieke- en financiële herplantplicht
Als het niet mogelijk is om voldoende bomen duurzaam te herplanten, dan kan er ook een combinatie van fysieke en financiële herplantplicht worden opgelegd.

Communicatie-bij- ap
Hoe informeren wij belanghebbenden bij voorgenomen kap en uitvoering van de kap? We onderscheiden een aantal verschillende situaties, in deze paragraaf leggen we uit wanneer en hoe wij informatie delen.

Informeren over voorgenomen kap
Omgevingsvergunningplichtig: Bij bomen die een omgevingsvergunning kap hebben bomen volgt de gemeente de gebruikelijke procedure van publicatie en inspraak. (Direct belanghebbenden krijgen bij voorgenomen kap een buurtbericht om hen vooraf te informeren over het voornemen van de gemeente.)
Dat wil zeggen dat de aanvraag Omgevingsvergunning voor het kappen van een boom wordt gepubliceerd via Overheid.nl. Geïnteresseerden kunnen zich aanmelden en daarmee berichten over hun buurt automatisch in hun mailbox ontvangen. Belanghebbenden kunnen binnen twee weken na publicatie hun mening kenbaar maken over de voorgenomen kap (zienswijze indienen), zie verderop in dit hoofdstuk *(Bezwaarprocedure)*. De gemeente beoordeelt de zienswijzen en koppelt aan de indiener terug wat ermee wordt gedaan. Hierna kan de vergunning wel/niet worden verleend.
Niet Omgevingsvergunningplichtig: Direct belanghebbenden ontvangen een buurtbericht waarin de gemeente uitleg geeft over de voorgenomen kap. Het is in dat geval niet mogelijk bezwaar te maken omdat de bomen gekapt mogen worden zonder vergunning.

Informeren over uitvoering van de kap (gemeentelijke bomen)
Ongeveer twee weken voor de uitvoering van de kap informeert de gemeente de belanghebbenden over het voornemen om de boom of bomen te vellen. We leggen uit waarom de boom gekapt moet worden. We leggen ook uit of er herplant plaats vindt met nieuwe bomen, het is namelijk niet altijd mogelijk een nieuwe boom terug te planten. De communicatie vindt, afhankelijk van de situatie, op een of meer van de onderstaande manieren plaats. Bij bomen welke geen omgevingsvergunning kap nodig hebben is er geen publicatie via Overheid.nl en is er geen bezwaar mogelijk.

- Buurtbewoners college en raad: via een buurtbericht en/of via de communicatie over een herinrichtingsproject (bijvoorbeeld bij herstraatwerkzaamheden).
- Wijk: via de wijknetwerkvergaderingen.
- Inwoners Nieuwegein: via de gemeentepagina in het Kontakt en via de gemeentelijke website. Soms ook met borden om aan te duiden dat we ‘hier’ werken aan de kwaliteit van het groen.
- IVN, Vogelwacht en andere natuur- en milieuverenigingen in de gemeente Nieuwegein: informeren van de contactpersonen door een medewerker van het Openbaar Domein.

Informeren bij een ruimtelijk project
Bij een ruimtelijk project vindt communicatie over de bomenkap plaats via de gebruikelijke kanalen van dat project. Als er in het project (ook) bomen die een omgevingsvergunning kap nodig hebben worden gekapt, worden de aanvraag en de uiteindelijke vergunning op de gebruikelijke manier gepubliceerd via Overheid.nl.

Informeren bij noodkap
In dat geval is het toegestaan om de boom direct te kappen en achteraf een omgevingsvergunning kap aan te vragen. Deze wordt op de gebruikelijke wijze gepubliceerd. Het kan in deze situaties dan ook voor komen dat inwoners niet apart worden geïnformeerd. In sommige gevallen zullen wij inwoners achteraf informeren.

Bezwaarprocedure

Een aanvraag voor een omgevingsvergunning kap wordt kritisch bekeken. Er wordt een afweging gemaakt tussen de waarde van de boom en de belangen van degene die de aanvraag heeft ingediend. Wanneer de gemeente van plan is een omgevingsvergunning kap te verlenen, wordt dit voornemen gepubliceerd via Overheid.nl. Belanghebbenden kunnen binnen twee weken hun mening kenbaar maken over het voornemen (een zienswijze indienen). De gemeente beoordeelt de zienswijzen en koppelt aan de indiener terug wat ermee wordt gedaan. Pas daarna beslist het college van burgemeester en wethouders of de vergunning wel of niet wordt verleend. Als belanghebbenden het niet eens zijn met dit besluit kunnen ze daar binnen zes weken na verzending van de omgevingsvergunning kap bezwaar tegen maken. We gaan dan in een bemiddelingsgesprek om te komen tot een oplossing. Komt er geen oplossing dan wordt het bezwaar behandeld in de bezwaar- en beroepscommissie. Als laatste optie kan men naar de rechtbank. Het kappen van een boom is onomkeerbaar. In de Bomenverordening is dan ook opgenomen dat pas van de omgevingsvergunning kap gebruik mag worden gemaakt als de vergunning onherroepelijk is. Dat betekent dat pas gekapt mag worden als na zes weken geen bezwaarschrift is binnengekomen, dan wel als alle bezwaar- en beroepsprocedures zijn afgerond. Als de gemeente een of meer bomen kapt waar geen vergunning voor nodig is, informeert zij toch de omwonenden.

Invasieve bomen

Als het gaat om invasieve soorten hebben we als gemeente de plicht deze te bestrijden c.q. voorkomen waar mogelijk. Sommige soorten staan op een verboden lijst van de Europese Unie.
De Ailanthus (hemelboom) is één van die boomsoorten die verboden is vanuit de Europese Unie, dat betekent dat de boom niet meer geplant mag worden. Dit verbod is ingezet op 15 augustus 2019.
Vanuit de provincie is een uitvoeringsprogramma opgesteld over het omgaan met invasieve soorten: Het uitvoeringsprogramma Invasieve Exoten 2022-2026: Report (provincie-utrecht.nl). Hierin wordt ingegaan op verschillende invasieve soorten; zowel dieren als planten.

Omgevingsdienst Utrecht (ODU)

Voor de Wet natuurbescherming werkt gemeente Nieuwegein sinds 1 januari 2023 samen met de Omgevingsdienst Utrecht (ODU). Deze samenwerking geldt voor drie taken:

Controleren

Het controleren van onderzoeksrapporten zoals Quickscans of inventarisatierapporten.

Handhaven

Ervoor zorgen dat iedereen zich houdt aan de regels van de Wet natuurbescherming. Wanneer dat niet gebeurt of als we vermoeden dat het niet gebeurt, zorgt de ODU ervoor dat de regels wél worden gevolgd.

Adviseren

De ODU geeft gemeente Nieuwegein advies. Wanneer meer advies of ondersteuning bij onderzoeken nodig is, kan de gemeente ecologen van de ODU inschakelen. ●

'Een aanvraag voor een omgevingsvergunning kap wordt kritisch bekeken. Er wordt een afweging gemaakt tussen de waarde van de boom en de belangen van degene die de aanvraag heeft ingediend'.

Honingbij
(Apis mellifera)

Visie en strategie

4.1 Visie

4.2 Strategie

Terug naar inhoudsopgave

Onze visie is het beeld van hoe we willen dat de toekomst eruitziet. Het toekomstbeeld van de omgevingsvisie ligt verder in de toekomst dan het eind van dit omgevingsprogramma. Met dit programma zetten we een stap richting die toekomst.

4.1 Visie

In 2040 is Nieuwegein een stad waar de aanwezigheid van algemene inheemse planten en dieren heel normaal is en blijft. Met alles wat deze planten en dieren nodig hebben om goed te groeien en bloeien. Dit beschrijven we beeldend in het volgende toekomstbeeld:
In ons beeld van de toekomst wordt het Nieuwegeinse Natuurnetwerk de levendige groene kern van de stad. Het Nieuwegeinse Natuurnetwerk is de groene ader in de stad, het barst hier van het leven. De Laatvlieger (een vleermuis) jaagt hier op insecten en het Groot heksenkruid (een plant) bloeit uitbundig in het voorjaar in de bosrijke delen. Het Oranjetipje (een vlinder) heeft ruime keus in het leggen van haar eitjes, die zij het liefst legt op de Pinksterbloem en Look-zonder-look. Bomen, bermen en oevers bieden ruimte aan veel verschillende planten en dieren. De Watervleermuis en Boomvalk jagen hier op grote aantallen Libellen, Juffers en andere waterinsecten. Op de bloemrijke dijken krioelt het van insecten. Wilde bijen leggen hier hun eitjes in de zanderige delen. De rupsen van de Distelvlinder smullen van de Akkerdistel, Gewone klis en Grote brandnetel. Vanuit dit natuurnetwerk dringen planten en dieren ver de stad in. De Bunzing, Egel en Gewone pad zijn hierdoor verspreid door Nieuwegein te vinden. Op schoolpleinen en in eigen (buurt) tuinen beleven kinderen de levendige natuur van dichtbij. Dagvlinders zoals het Klein koolwitje, de Atalanta-vlinder en het Boomblauwtje weten ze zo te herkennen.
De grote hoeveelheid aan groene balkons, gevels, daken en tuinen hebben veel verschillende inheemse plantensoorten en bloeiende planten. Insecten gebruiken deze planten om te eten, schuilen en zich voort te planten. Deze insecten vormen op hun beurt weer voedsel voor de Egel, Huismus en Gewone dwergvleermuis. De natuur in de stad is zo een evenwichtig samenspel tussen wonen, werken en ontspannen. Kortom, een prettige en groene stad, zoals afgebeeld op de cover van dit omgevingsprogramma!

'Het Nieuwegeinse Natuurnetwerk wordt de levendige groene kern van de stad. Vleermuizen als de laatvlieger jagen er op insecten, terwijl planten tijdens het voorjaar uitbundig bloeien.'

4.2 Strategie

Onze strategie laat zien hoe we toewerken naar die stad waar de aanwezigheid van inheemse bomen, planten en dieren heel normaal is en blijft. En hoe we ervoor zorgen dat ze alles hebben om goed te groeien en bloeien.

We doen dit met vijf pijlers. Deze pijlers vormen de basis van het omgevingsprogramma:
- Verbinden
- Verbeteren
- Vergroten
- Beschermen
- Betrekken

Verbinden
Verbinding is een belangrijk onderwerp in de stadsnatuur. Een gevarieerde stadsnatuur, die verbonden is met het buitengebied en andere groene plekken zorgt voor meer verschillende planten en dieren. Veel dieren, zoals bijen, vleermuizen, padden, eekhoorns en egels hebben groene routes nodig om zich te verspreiden in

Locatie
Herenstraat
Foto
Neeltje Klein

de stad. Ons Natuurnetwerk Nieuwegein helpt deze dieren een handje. Er zijn ook plekken die we 'stapstenen' noemen, deze helpen dieren en planten om van het ene naar het andere gebied te komen. De inrichting van deze stapstenen, bepaalt welke dieren en planten er gebruik van kunnen maken. Groene daken, muren, tuinen en balkons dragen ook bij aan het verbinden van verschillende leefgebieden. We moedigen ook inwoners aan om zelf iets te doen in hun tuinen. Dit valt onder de pijler betrekken. Door de juiste planten op de juiste plek te kiezen, draagt elke vorm van vergroening bij aan meer verbinding. Elke vier jaar vernieuwen we onze beheerplannen voor het groen in de stad. Het algemene groenbeheerplan, maar ook de beheerplannen voor bomen, fruitboomgaarden, vogelbroedbossen en grienden. We kijken dan bijvoorbeeld naar welke bomen en planten we kiezen en hoe we het groen onderhouden. De groene hoofdlijnen, die het natuurnetwerk weergeven, zijn te zien in het Groenstructuurplan 2017.

Verbeteren
Om meer verschillende planten en dieren te laten groeien en leven, moeten we het hele ecosysteem beter maken. Is een ecosysteem gezond? Dan draagt dat bij aan de biodiversiteit en een gezonde leefomgeving. Een gezond ecosysteem kan ook beter omgaan met lange, droge periodes of zware regenval. Een gezonde bodem, gezond water en een goede luchtkwaliteit zijn allemaal belangrijk voor de biodiversiteit en onze leefomgeving. Alles staat met elkaar in verbinding. Een gezonde leefomgeving is niet alleen belangrijk voor de biodiversiteit, maar ook voor de economie en de dingen die we samen doen. In het Onderzoek Groei van de stad 2023-172' (juni 2023) gaat het over 'kwalitatief' groen. Dat betekent dat we moeten bepalen wat wij 'kwalitatief' goed groen vinden. Welke keuzes maken we voor de inrichting en welke soorten kiezen we daarvoor.

Hieronder een aantal voorbeelden:
- Een gezonde bodem is heel belangrijk voor de landbouw, omdat dit invloed heeft op ons voedsel.
- Schoon (en genoeg) water is niet alleen nodig om te drinken en voor de landbouw, maar ook voor recreatie en toerisme.
- Schone lucht is voor iedereen belangrijk. Vervuilde lucht kan luchtwegklachten erger maken en zelfs invloed hebben op hoe lang mensen gemiddeld leven.

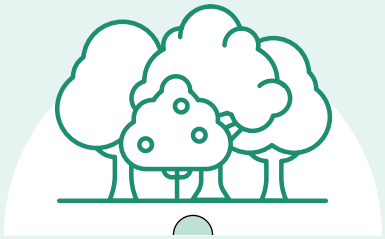
Dit omgevingsprogramma heeft daarom een aparte pijler om de kwaliteit van de bodem, het water en de lucht te verbeteren. We willen ook zorgen voor leefruimte voor meer verschillende bomen, planten en dieren. Dit doen we door bijvoorbeeld meer lokale soorten te laten groeien, zodat er meer variatie aan leven ontstaat.

Vergroten
Als er meer groen is, hebben planten en dieren meer plek om te leven. Goede leefomstandigheden helpen hen niet alleen om te overleven, maar ook om zich beter te verspreiden. Zo kunnen sterkere populaties ontstaan. Meer groen in de stad kan worden bereikt door het planten van bomen, struiken en andere bloeiende planten. In bomen kunnen vogels rustig broeden en in struiken kunnen ze eten en bescherming vinden. Verschillende lokale planten vergroten ook de variatie en structuur van groen en trekken meer insecten aan, waardoor de biodiversiteit groeit. In steden is veel van het oppervlak bebouwd en bestraat, soms zelfs tot 70%. Op plekken in het centrum en bedrijventerreinen kan dit oplopen tot wel 90% (Bron: Wageningen University & Research, 2018). Gemeente Nieuwegein wil daarom vooral minder verharde en betegelde plekken hebben. We richten ons op gebieden zoals bedrijventerreinen, tuinen en openbare ruimte. We willen dit bereiken door mensen te informeren, aan te moedigen en zelf het goede voorbeeld te geven. Ook onderzoeken we hoe we deze plannen kunnen vastleggen in gemeentelijke verordeningen en/of het omgevingsplan. Het omgevingsprogramma Klimaatadaptatie legt al de basis voor een groener Nieuwegein en we sluiten hierbij aan om de biodiversiteit te verbeteren.

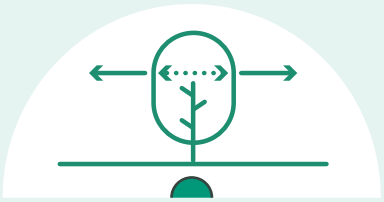
Beschermen
Beschermen gaat vaak over hoe we onszelf als mensen tegen dingen willen beschermen die we niet willen. We vechten tegen ziekten en passen

8X ambities Bomen:

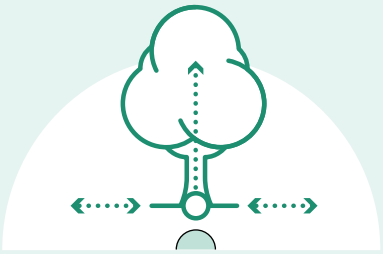
- verbeteren
- vergroten
- beschermen

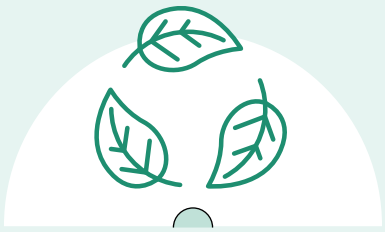
3 Meer verschillende soorten maakt minder kwetsbaar (voor bomen: 10-20-30):
Meer soorten betekent minder kwetsbaarheid voor ziekten. We volgen voor bomen hiervoor de 10-20-30 regel, meer hierover in paragraaf 5.2.

6 Minimaal 30% kroonoppervlak in 2050:
Om te zorgen voor voldoende schaduw bij hitte en een optimale bijdrage aan onze leefomgeving. Meer hierover in paragraaf 5.2.

1 De juiste boom op de juiste plek:
We planten bomen/soorten die passen bij de plek en goed kunnen groeien in de Nieuwegeinse bodem. We kiezen de juiste soort voor het gewenste effect en de juiste functie(s). We letten op de juiste grootte. Bij de keuze van de boom houden we rekening met de grootte die hij uiteindelijk zal bereiken als hij volwassen is.

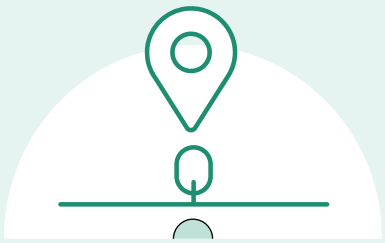
4 Beheer richt zich op de ecologische situatie:
Waar mogelijk stemmen we maatregelen af op onze ambitie voor een gezondere leefomgeving. Denk bijvoorbeeld aan onderhoud uitvoeren in verschillende fases in plaats van alles tegelijk.

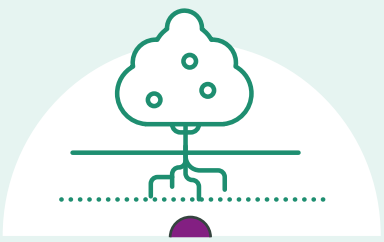
7 Compenseren in groeiplaats, niet in geld:
Moet een boom/groen wijken omdat andere belangen voor gaan? (Denk aan woningbouw), dan claimen we ruimte binnen de ontwikkelgrenzen voor nieuwe bomen/groen. Daarmee voorkomen we dat groen en bomen worden 'afgekocht' en borgen we een groene leefomgeving.

2 Eén grote boom is beter dan 5 kleine:
Een grote boom draagt meer bij aan onze leefomgeving dan meerdere kleinblijvende bomen. Bepaalde soorten groeien langzamer, maar worden wel ouder en hebben een grotere kroon.

5 Investeren in de groeiplaats:
Voornamelijk een noodzaak bij bomen die in verharding staan, of daarin geplant worden. Een goede groeiplaats draagt bij aan optimale groei en de boom op zijn beurt draagt optimaal bij aan de leefomgeving.

8 Ruimte in de bodem:
Met duidelijke uitleg en afspraken zorgen we ervoor dat boomwortels en ondergrondse voorzieningen zoals kabels en leidingen goed samen kunnen bestaan in de bodem.

onze omgeving aan om veilig te zijn. Maar een gezond persoon kan niet zonder een gezonde natuur. Sinds de jaren 70 gaat het slecht met de natuur, zelfs zo slecht dat de natuur onze hulp nodig heeft om te overleven.
We zien ook een positieve verandering in hoe mensen naar de natuur kijken. Steeds vaker praten mensen over de natuur alsof zij rechten heeft. Gesprekken over klimaat en biodiversiteit maken duidelijk dat mensen samenleven met de natuur. Mensen zijn geen heersers over de natuur, maar maken er deel van uit. Als we de natuur als een persoon beschouwen, erkennen we haar als een wezenlijk en gelijkwaardig onderdeel van ons bestaan. Natuur en mens zijn sterk met elkaar verbonden, op gelijk niveau.

Uit het programma Tegenlicht van de VPRO komt het volgende:
"In 2017 werd bijvoorbeeld onder invloed van de Maori-bevolking de rivier Whanganui in Nieuw-Zeeland erkend als rechtspersoon, als eerste rivier ter wereld. De Maori fungeren nu al vijf jaar als een van de voogden ('gezichten') van de rivier. Vlak nadat de wet werd ingevoerd wilde een lokale overheid een fiets- en voetgangersbrug over de rivier bouwen. Ze vergaten daarbij de lokale Maori-bevolking (de hapū) te raadplegen, waardoor het project twee jaar vertraging opliep. De hapū voegden allerlei verbeteringen toe, zoals beschermde visgebieden, snelheidslimieten op nabijgelegen wegen en publieke toiletten.
De hapū hadden uiteindelijk weinig problemen met de brug zelf, maar vooral met het proces dat eraan vooraf ging. Voordat de rivier werd erkend als persoon, moesten zij constant bedelen om bescherming van de rivier, bij steeds wisselende politici. Nu moet de overheid standaard eerst naar de aangewezen voogden met hun rivierplannen, en staat de gezondheid van de rivier voorop."

Het is belangrijk om goed voor de natuur te zorgen. Net zoals we respectvol met elkaar omgaan, moeten we dat ook met de natuur doen. Deze pijler laat zien welke doelen we hebben om de natuur zo goed mogelijk te beschermen. Een belangrijk onderdeel van beschermen valt onder de pijler 'betrekken'. Het is van belang om te weten hoe we de natuur kunnen beschermen. Als we niet weten welke 'schade' we veroorzaken, hoe kunnen we dan weten hoe we moeten beschermen? In Bijlage J staat een overzicht van dieren die op de rode lijst staan of beschermd zijn. Deze dieren zijn gezien in de gemeente Nieuwegein en in een gebied tot 500 meter daaromheen. We maken plannen om het groen in Nieuwegein te beschermen met specifieke doelen en maatregelen.

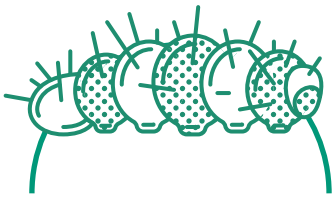
Betrekken
Betrekken is een thema wat als een rode draad loopt door alles wat we doen. De betrokkenheid van inwoners, ondernemers, samenwerkingspartners en verschillende externe groepen is heel belangrijk. Omdat het helpt bij het maken van beter beleid dat door meer mensen wordt gesteund. Hun betrokkenheid helpt om te komen tot een breed gedragen en ondersteunt beleid; Samen vergroenen we Nieuwegein! Als de gemeente inwoners betrekt bij plannen, profiteren beide van elkaars kennis, ideeën en praktische ervaringen. Het omgevingsprogramma is dan ook samen met verschillende belanghebbenden gemaakt. Tijdens het participatietraject kwamen veel ideeën naar voren. Ze zijn niet meteen een doel of maatregel, maar kunnen helpen om onze doelen te bereiken. Je kunt de meeste van die ideeën vinden in Bijlage O.
Daar stopt het niet. Ook bij de uitvoering spelen alle belanghebbenden een belangrijke rol. We hebben steun nodig om onze doelen te bereiken. Als we uitleggen waarom we iets doen en laten zien hoe het werkt, helpen we niet alleen de stad gezonder en fijner te maken, maar willen we ook anderen inspireren. We laten mensen weten wat ze zelf kunnen doen en ondersteunen hen waar we kunnen, soms met uitleg en soms door echt samen te werken. Samen met inwoners en alle andere belanghebbenden bouwen we aan een stad met meer natuur en veerkracht, waar iedereen trots op kan zijn. ●

Samen wordt het beter!

Gemeente Nieuwegein heeft al verschillende samenwerkingsverbanden met andere (overheids)organisaties:

Ringslang werkgroep Houten voor de leefgebieden van de ringslang;

Rijkswaterstaat voor ecologische verbindingen en de bestrijding van de eikenprocessierups;

Gemeente Utrecht voor de bijenburchten

Provincie Utrecht voor SoortenManagementPlan, trambaan en bijenburchten.

Honingbij
(Apis mellifera)
Foto
Unsplash

Heikikker
(Rana arvalis)

Doelen en maatregelen

5.1 Wat doen we al?

5.2 Normen en prestatie eisen

5.3 Wat gaan we doen?

Terug naar inhoudsopgave

De natuur blijft in beweging en wij bewegen mee. In dit hoofdstuk leggen we uit wat we al hebben gedaan en wat we de komende jaren van plan zijn te doen.

5.1 Wat doen we al?

Tijdens het opstellen van dit omgevingsprogramma (in 2023) waren wij ook buiten actief. We gingen aan de slag om onze natuur en leefomgeving te verbeteren.

1 We deden dit jaar mee aan Maai Mei Niet en deden tegelijk een eigen proef: We wilden zien wat het effect was van een maand lang niet maaien (in mei) op de biodiversiteit. Met onze eigen proef onderzochten we welke effecten maatregelen zoals sinusmaaien hebben op de variatie aan soorten.

2 We hebben op twee plekken schermen geplaatst om padden te helpen veilig over te steken tijdens hun reis naar hun broedplaats in het voorjaar en hun winterverblijfplaats in het najaar. (Zie ook kader rechts.)

3 Op verschillende plaatsen werd verharding weggehaald en groen terug geplant. Dit gebeurde bijvoorbeeld bij de IJsselsteinseweg-Stormvogel. Zo zorgen we dat meer planten en dieren leefruimte krijgen en dragen we bij aan het klimaat.

4 Voor het eerst hebben we op een biologische manier geprobeerd de Japanse duizendknoop te bestrijden. We onderzoeken nog of dit werkt. Onze proefplek is bij de Moerashoeve. Met deze proef wordt al het bodemleven in de grond gedood, ook het nuttige leven. Na een jaar moet de bodem weer helemaal opnieuw beginnen.

5 In 2022 organiseerden we de actie 'Meer Bomen Nu' waarbij inwoners en andere liefhebbers jonge boompjes konden krijgen om in hun eigen tuin of grond te planten; ook wel zaailingen genoemd. Het doel was om zo meer bomen in Nieuwegein te krijgen. Deze boompjes zouden anders worden verwijderd, maar kregen nu een tweede kans. Het duurt even voordat ze volgroeid zijn, maar meestal zijn dit snelle groeiers.

Heikikker
(Rana arvalis)

Kleine vuurvlinder
(Lycaena phlaeas)

6 Bij de afrit Nieuwegein op de A27 zaaiden we bij bedrijventerrein ‘Het Klooster’ bollen en kruiden in. Hiermee willen we meer voedsel, schuilplaatsen en plekken om voort te planten bieden aan insecten. Ook zorgt dit voor een kleurrijke ingang van Nieuwegen.

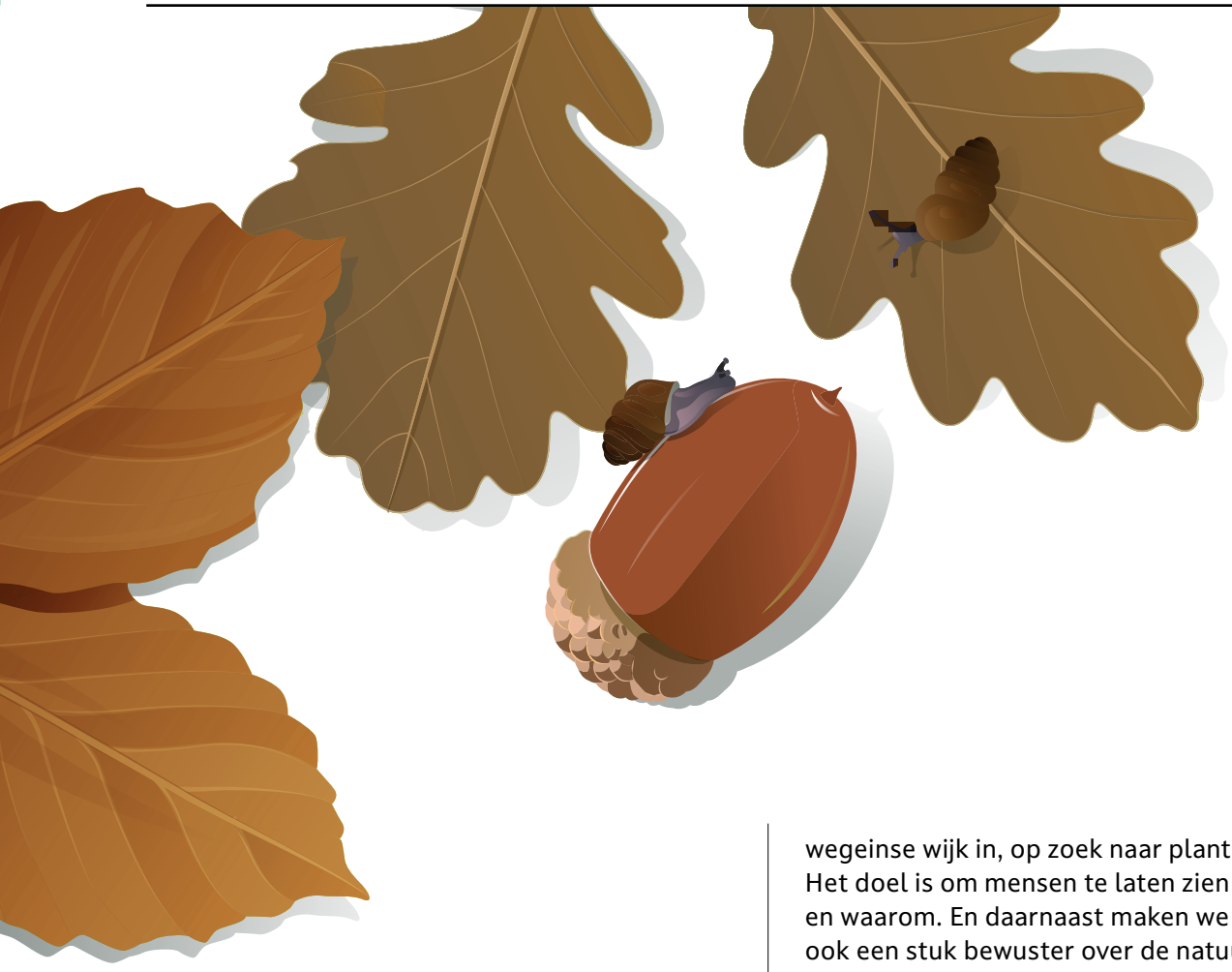

7 Met Betere Buurten en Groen doet Nieuwegein Goed voerden we bijvoorbeeld Bloeiend Nieuwegein uit. Bloeiend Nieuwegein is een initiatief van een inwoner van onze gemeente. De laatste plek waar wij dit hebben gedaan, is langs de Nedereindseweg. Daar gebruiken we mengsels van bloemen die helpen om meer verschillende soorten in de natuur te krijgen. Ook zijn er zo’n vijftig biologisch geteelde fruitbomen in tuinen van bewoners geplaatst.

Vrijwilligers helpen honderden padden oversteken

In Park Oudegein werden bij de ijsbaan veel overstekende padden en kikkers doodgereden door fietsers en auto’s. In het voorjaar trekken deze dieren naar een zomerplek om zich voort te planten. In het najaar gaan ze naar een rustige plek om de winter door te brengen. In het voorjaar van 2023 hebben we paddenschermen neergezet. Langs de weg staan twee schermen van ieder 150 meter lang, met om de 20 meter een emmer in de grond. Vrijwilligers helpen de padden en kikkers veilig naar de andere kant van de weg. In het voorjaar van 2023 hebben we tijdens de eerste overtocht 508 padden en kikkers overgezet, waaronder de beschermde poelkikker (Pelophylax lessonae). Eind augustus zijn de schermen 'gesloten' door deksels op de emmers te plaatsen. Er zijn 169 padden en kikkers en 91 salamanders naar de overkant gebracht. Veel van de jonge padden trekken ergens anders naartoe en keren niet terug naar de plek waar hun ouders hun reis het voorjaar begonnen. In het voorjaar van 2024 worden de deksels weer van de emmers gehaald. We zijn benieuwd hoeveel padden we dan kunnen helpen oversteken naar hun broedplaats op de ijsbaan.

Genaveld tonnetje
(Lauria cylindracea)

8 We bekeken de kwaliteit van onze grasstroken en watergangen. Het rapport Prins 2023 (Bureau Buiting) laat zien welke bermen veel kansen hebben voor meer soorten planten en dieren. Door op deze plekken te starten met verbeteringen, dragen we sneller bij aan het herstel van de biodiversiteit. Andere plekken zijn ook belangrijk, maar daar duurt het langer om veranderingen aan te brengen. En vaak zijn hier meer maatregelen voor nodig.

9 De eikenprocessierups bestrijden we alleen nog maar door deze weg te zuigen (zogenaamd curatief bestrijden). Daarmee voorkomen we schade aan de soorten die een bijdrage leveren aan de biodiversiteit.

10 We organiseerden verschillende buurtsafari's. Samen met inwoners trokken we met een expert een Nieuwegeinse wijk in, op zoek naar planten en dieren. Het doel is om mensen te laten zien wat we doen en waarom. En daarnaast maken we inwoners ook een stuk bewuster over de natuur in de stad. Zo werken we aan draagvlak voor het omgevingsprogramma en vragen we om begrip voor de maatregelen die we nemen. De deelnemers aan de buurtsafari's waren erg enthousiast. Met deze manier van beleven en ontdekken gaan we de komende jaren door.

11 We begonnen met het maken van video's om duidelijker te vertellen en laten zien wat we doen.

12 We ontwikkelden 'Groentje', een nieuwe mascotte voor de gemeente. Groentje wordt, net als Prullie, ingezet voor participatie en communicatie.

13 Bij het planten van nieuwe planten leggen we een mulch-laag neer. Mulch is een laag van diverse materialen zoals blad, snoeiafval, houtsnippers, stro en ander natuurlijk afval. Door een laag mulch toe te voegen in plantvakken helpen we de grond

om vocht vast te houden, krijgen ongewenste kruiden minder de kans te groeien en blijft de temperatuur van de bodem meer gelijk. Tegelijk hebben de wortels bescherming bij sterk wisselende weersomstandigheden zoals hitte of juist droogte. Zo helpen we de planten, de bodem en het klimaat allemaal tegelijk.

14 Sinds het najaar van 2023 zijn we samen met onze aannemers gestart met de Missie Bladgoud. We zien al die herfstbladeren niet meer als afval, maar als een gouden grondstof.

15 Tijdens het snoeien en kappen van het groen in de gemeente komt het nodige snoeiafval vrij. Met dit snoeiafval maken we takkenrillen. Dit doen we op geschikte plekken. Veel verschillende dieren maken gebruik van deze takkenrillen om in te schuilen of zich voort te planten. Wanneer de takken langzaam verteren, kunnen hier weer paddenstoelen, schimmels en mossen op groeien. Met deze takkenrillen wordt de natuur in Nieuwegein aantrekkelijk(er) voor heel veel soorten dieren.

16 Op 20 november 2024 deden we mee aan de Boomfeestdag en hebben we samen met kinderen uit de buurt 24 bomen geplant nabij het kunstwerk van de Rode Reus in de wijk Galecop. Door samen te planten, maken we kinderen bewust van het belang van natuur in de stad en werken we aan een duurzame toekomst voor Nieuwegein.

17 Na de eerste actie met het uitdelen van 50 biologisch geteelde fruitbomen aan inwoners van Nieuwegein in 2023 (zie 7), hebben de afgelopen jaren nog meerdere acties plaatsgevonden met het uitdelen van biologisch geteelde fruitbomen. Inmiddels zijn er zelfs nog 500 extra van deze bomen geplant. In 2024 zijn er 350 fruitbomen uitgedeeld tijdens een gemeentebrede actie. In 2025 zijn er in de wijk Zuilenstein 150 uitgedeeld.

18 De Boom- en plantwijzer is sinds oktober 2024 te vinden op de gemeentelijke website. Deze is te vinden via de volgende link: Boom- en plantwijzer | Gemeente Nieuwegein. Hiermee bieden we een hulpmiddel voor het gemakkelijk kiezen van de juiste soort voor Nieuwegeinse bodem.

19 Ook hebben we op de gemeentelijke website de eerste stappen gezet met het uitbreiden van de informatievoorziening rondom bomen: Bomen in Nieuwegein | Gemeente Nieuwegein. Zo zorgen we dat we onze kennis over bomen met iedereen kunnen delen.

Koolmees
(Parus major)

20 We voeren onderzoek uit naar het Boomkroonvolume (BKV) per wijk. Op welke locaties missen we bomen om te voldoen aan de Landelijke Bomennorm en op welke plekken kunnen we bomen planten. Zo dragen we bij aan een klimaatbestendig en gezonder Nieuwegein.

21 We plaatsten 40 extra vogelhuisjes. Zo bieden we vogels meer ruimte en helpen zij op hun beurt weer mee in de bestrijding van de eikenprocessierups.

22 Waar mogelijk en veilig is, laten we dode bomen staan. Ze creëren we ruimte voor ander leven en houden we ook rekening met bijvoorbeeld spechtholen.

5.2 Normen en prestatie eisen

Een groene omgeving is belangrijk voor een gezonde leefomgeving. Toch staat het groen in onze stad steeds meer onder druk. Één van de normen waar onze gemeente zich aan houdt is de 3-30-300 leidraad: iedereen kan vanuit zijn woning minimaal 3 bomen zien, iedere wijk heeft in minimaal 30% van de openbare ruimte schaduw door bomen en niemand woont verder dan 300 meter van een groene verblijfsplek.
Om de kwaliteit van bomen in de openbare ruimte te waarborgen, bestaat sinds 2012 het Norminstituut Bomen. Dit instituut stelt richtlijnen op voor het werken met en rond bomen en heeft deze vastgelegd in het Handboek Bomen. In 2024 introduceerden zij de Landelijke Bomennorm, die in 2026 officieel van kracht is, ook in Nieuwegein. Hoe meer gemeenten deze norm toepassen, hoe beter we de bijdrage van bomen aan een gezonde leefomgeving meetbaar kunnen maken. Nieuwegein gaat met deze norm aan de slag. Daarnaast hanteren we de *10-20-30-regel*, die zorgt voor meer variatie in het bomenbestand.

Ook de provincie Utrecht en het Rijk hebben prestatie-eisen opgesteld om steden beter bestand te maken tegen klimaatverandering. Deze eisen staan in de *Afspraken klimaatadaptief bouwen Utrecht* en de *Landelijke maatlat voor een groene, klimaatadaptieve gebouwde omgeving.* Bomen spelen hierin een belangrijke rol, waardoor ze een vast onderdeel zijn van ons beleid voor een toekomstbestendig en groen Nieuwegein.

De 30-30-300 leidraad
Deze regel voor stedelijke bomen wordt wereldwijd toegepast. Het doel is om steden en wijken gezonder, leefbaarder en beter bestand tegen klimaatverandering te maken.
De leidraad geeft gezondheids- en natuurdoelen:
- 3 bomen: iedereen moet vanuit zijn woning of werk minstens 3 grote bomen kunnen zien.
- 30% bladerdek: elke buurt of wijk moet minimaal 30% boomkroonbedekking hebben voor schaduw en verkoeling.
- 300 meter: vanaf elke woning is de afstand tot de dichtsbijzijnde groene verblijfsplek maximaal 300 mr.

In Nieuwegein hanteren we deze richtlijn als standaard uitgangspunt bij alle plannen, projecten en beheer van de openbare ruimte.

De 10-20-30 regel
Elke boomsoort heeft verschillende varianten, en die kunnen net iets sterker of juist gevoeliger zijn voor ziektes. Om onze bomen gezond te houden, is het belangrijk om variatie aan te brengen. Dat betekent dat we niet alleen verschillende soorten planten, maar ook binnen één soort verschillende varianten kiezen. Daarnaast proberen we te voorkomen dat lange rijen bomen uit slechts één soort bestaan.
Om zeker te weten dat er genoeg afwisseling is, hanteren we de 10-20-30 regel. Deze regel, opgesteld door een bosbouwkundige (Dr. F. Santamour) in 1990, helpt om risico's zoals ziektes en plagen te beperken. Dit betekent dat:
- maximaal 10% van alle bomen uit dezelfde soort bestaat, bijvoorbeeld de zomereik (Quercus robur);
- maximaal 20% tot hetzelfde geslacht behoort, zoals alle eikensoorten (Quercus);
- maximaal 30% uit dezelfde familie komt, zoals de eik (Quercus), beuk (Fagus) en kastanje (Castanea).Alledrie komen zij uit de familie van

Boom 1e grootte
Boomkroonvolume: 4.000 m^3
Boomkroonprojectie: 315 m^2
Boomkenmerken
Eindbeeld (omloop): 60 jaar
Boomhoogte: 24 m
Kroonbreedte: 20 m
Groeiplaats
Hangwater: 40 - 65 m^3
Grondwater: 25 - 40 m^3

Boom 2e grootte
Boomkroonvolume: 400 m^3
Boomkroonprojectie: 115 m^2
Boomkenmerken
Eindbeeld (omloop): 40 jaar
Boomhoogte: 12 m
Kroonbreedte: 12 m
Groeiplaats
Hangwater: 20 - 35 m^3
Grondwater: 15 - 20 m^3

Boom 3e grootte
Boomkroonvolume: 75 m^3
Boomkroonprojectie: 30 m^2
Boomkenmerken
Eindbeeld (omloop): 40 jaar
Boomhoogte: 6 m
Kroonbreedte: 6 m
Groeiplaats
Hangwater: 10 - 20 m^3
Grondwater: 5 - 10 m^3

de napjesdragers ofwel in het latijn de familie Fagaceae.

In Nieuwegein komt de zomereik het meest voor, maar met 8% blijft dit onder de 10%-grens. Samen met andere eikensoorten vormen ze 12%, wat binnen de 20% blijft. De eik, beuk en kastanje maken samen 15% uit van het totaal, ruim binnen de 30%. Daarmee voldoen we in Nieuwegein aan de 10-20-30 regel en zorgen we voor een gevarieerd en veerkrachtig bomenbestand.

Landelij e-bomennorm-(Norminstituut-bomen) - boomkroonvolume
De Landelijke Bomennorm is gebaseerd op het kroonvolume van een boom, ofwel, het boomkroonvolume (BKV). Dit is de ruimte die een boom inneemt met zijn takken en bladeren. Voor een gezonde leefomgeving is een minimum van 2,2 m^3 BKV per vierkante meter nodig. Dit helpt bij het opnemen van CO_2, het vasthouden van water, het bieden van schaduw en het creëren van leefruimte voor dieren en insecten. We gaan onderzoeken waar extra bomen nodig zijn, zodat we ook in de toekomst gezond kunnen leven.

Hoe wordt het boomkroonvolume berekend?
Het BKV wordt bepaald door:
- de hoogte van de boom,
- de diameter van de kroon,
- en de takvrije ruimte aan de stam.

Naast deze factoren spelen ook de standplaats, bodemkwaliteit, boomsoort en weersomstandigheden een rol in hoe groot een boom uiteindelijk kan worden. Door hiermee rekening te houden, zorgen we ervoor dat bomen optimaal bijdragen aan een groen en gezond Nieuwegein.
De afbeelding links laat een aantal voorbeelden van boomkroonvolume zien, waarbij de (uiteindelijke) boomgrootte bepalend is.

Prestatie-eisen klimaatadaptatie
Bomen zijn met name belangrijk om hitte en hittestress in de leefomgeving te voorkomen. Zonder bomen is het niet goed mogelijk om te kunnen voldoen aan de onderstaande prestatie-eisen:
- Op belangrijke loop- en fietsroutes, verblijfsplekken en drinkwaterstroken (drinkwater-

bedrijven geven aan dat het tijdens hittegolven steeds moeilijker wordt aan de temperatuureis van 25 graden Celsius uit de Drinkwaterwet te voldoen) 30% schaduw op buurtniveau op het heetste moment van de dag (15:30 uur op 21 juni). Zo is een keuze tussen schaduw en zon mogelijk en warmen drinkwaterleidingen minder op. De schaduw van gebouwen en van volwassen boomkronen wordt meegerekend.
- Op loopafstand (richtlijn: op 300m) toegang te hebben tot een openbaar toegankelijke groene koele plek in de schaduw. Hierbij is ook de omvang (richtlijn: minimaal 200 m2 groen en schaduw) en de gebruiksfunctie van de koele plek in relatie tot de omgeving van belang. Groene, biodiverse invullingen van de koele plekken en vermindering van hitte hebben de sterke voorkeur.

Deze beide eisen hebben uiteraard een sterke relatie met de 3-30-300 regel. Indien een groengebied van tenminste 1 hectare niet mogelijk is, dan kan het realiseren van een koelteplek een zinvolle optie zijn.

5.3 Wat gaan we doen?

In deze paragraaf leggen we uit wat we nog gaan doen om onze plannen waar te maken. Per pijler hebben we doelen vastgesteld. Voor elk doel hebben we bedacht wat we moeten doen om het doel te behalen. Een overzicht van alle doelen en maatregelen is te vinden onder de kop ‘doelen’, verderop in deze paragraaf.
Een aantal maatregelen is nog niet concreet genoeg. Het is bijvoorbeeld nog niet duidelijk wanneer ze ingaan of eindigen. Er zijn ook maatregelen die volgen op andere maatregelen die eerst moeten worden uitgevoerd. Denk bijvoorbeeld aan de manieren die we gebruiken om de Japanse duizendknoop weg te halen. We hebben eerst de resultaten nodig van eerdere maatregelen. Pas daarna kunnen we een plan maken hoe we verder omgaan met deze plantensoort. Een programmanager kan deze taken op zich nemen. Zo zorgen we ervoor dat de plannen en alle genoemde doelen en maatregelen daadwerkelijk worden uitgevoerd.

Bijenbu chten-en-bijenhotel
De afgelopen jaren zijn er in heel Nederland, ook in gemeente Nieuwegein, meerdere insectenhotels geplaatst. Dit helpt verschillende insecten, voornamelijk bijen en hommels, om zich voort te planten. Vooral bijen hebben het door verstedelijking steeds lastiger om geschikte plekken te vinden voor hun eitjes. In Nederland zijn ongeveer 360 soorten bijen bekend, waarvan zo’n 250 soorten hun nesten in de grond maken. Om deze bijen te helpen, gaat de gemeente bijenburchten plaatsen. Deze burchten worden vooral gebouwd van zand en tegels, waarbij de stenen die vrijkomen bij het weghalen van onnodige verharding worden hergebruikt.

Broedhopen
In gemeente Nieuwegein worden af en toe ringslangen (Natrix helvetica) gezien. Die hebben zich waarschijnlijk vanuit aangrenzende gemeenten naar de Galecopperzoom en Park Oudegein verplaatst. Om ervoor te zorgen dat deze slangen zich hier thuis gaan voelen, gaat de gemeente broedhopen in deze twee gebieden plaatsen. Ringslangen kunnen in deze broedhopen hun

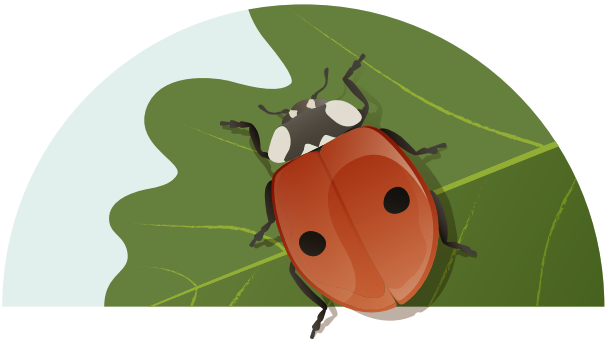

Locatie
Park Oudegein

eieren leggen. Een ringslang kan tot 1,20 meter lang worden en is niet giftig. Bovendien vormt de ringslang voedsel voor andere dieren, zoals de bruine kiekendief (doelsoort, zie paragraaf 2.5).

Vogelbroedbos
In Park Oudegein is een vogelbroedbos aangelegd om vogels een rustige plek te bieden om te broeden. Gedurende de tijd is er weinig veranderd in dit stille gebied, maar zijn er enkele invasieve soorten zoals de Japanse Duizendknoop gaan groeien. Ook zijn de hekken en informatieborden oud en toe aan vervanging. Om ervoor te zorgen dat het vogelbroedbos de komende jaren succesvol blijft, wordt er hard gewerkt om de Japanse Duizendknoop te verwijderen. Ook worden er nieuwe hekken en borden geplaatst om de rust in dit gebied te behouden.

Zoomvegetatie
In Park Oudegein worden op bepaalde plekken de randen van bospercelen niet meer gemaaid. Hierdoor blijft er een strook van 5 tot 10 meter rond bos- en heestervakken over waar kruiden en planten beter kunnen groeien. Vooral planten die voedsel bieden aan insecten en/of een plek zijn voor insecten om te verblijven en zich voort te planten zijn erg belangrijk. Op deze manier verhogen we de botanische waarde van ons park. Buiten de maatregelen die we nemen om onze doelen te bereiken, zijn er enkele maatregelen die snel resultaat kunnen opleveren. Deze zijn gericht op specifieke locaties of soorten. Ze staan op zichzelf en zijn niet direct gekoppeld aan een specifiek doel in het omgevingsprogramma, maar ze zijn wel verbonden met de pijlers. Dit zijn snelle successen. We noemen ze ook wel “Quickwins”. ●

Doelen

Hieronder volgt een overzicht van alle doelen in dit omgevingsprogramma, per pijler weergegeven. Klik op het doel om de maatregelen hiervoor te zien.

Verbinden 5.3.1 tot 5.3.3
pagina 62 - 64

Verbeteren 5.3.3 tot 5.3.12
pagina 64 - 73

Vergroten 5.3.12 tot 5.3.17
pagina 73 - 80

Beschermen 5.3.17 tot 5.3.20
pagina 80 - 83

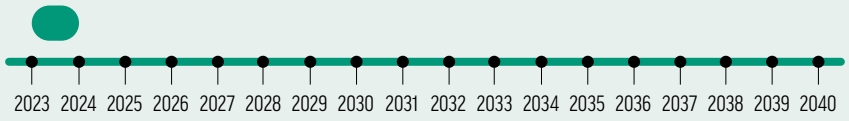
Betrekken 5.3.20
pagina 83 - 85

5.3-1
Verbinden

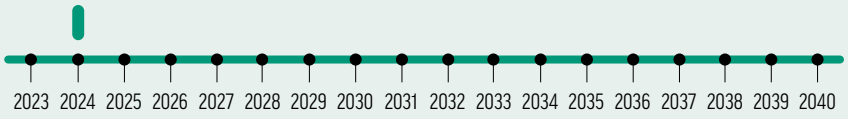
In 2047 zijn alle onderdelen van het groenstructuurplan* gerealiseerd.

*lokale ecologische verbinding, verbindingen naar omliggende gemeenten, te ontwikkelen aanwezig groen, aan te leggen verbindingszone, natuur, stapstenen en overig gebruikersgroen (GSP 2017)

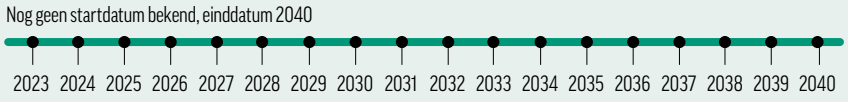
5.3-1.1: De grenzen van Natuurnetwerk Nieuwegein vaststellen. Dit is inclusief het juridisch vastleggen van deze grenzen en het opnemen hiervan in het omgevingsplan. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein

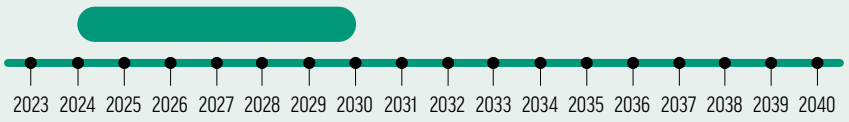
5.3-1.2: Het aanleggen van een vispassage bij Galecopperwetering-Reinesteijnseweg (in zone 4) uit rapport Boddeke 2018. **Uitgevoerd door:** Waterschap HDSR

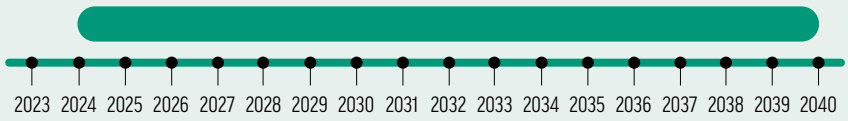
5.3-1.3: Het aanleggen van vis- en/of faunapassages bij knelpunt 4 uit rapport Hoffmann 2020. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein

5.3-1.4: Het aanleggen van een vis- en/of faunapassage bij knelpunten 1, 2 en 3 uit rapport Hoffmann 2020. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein

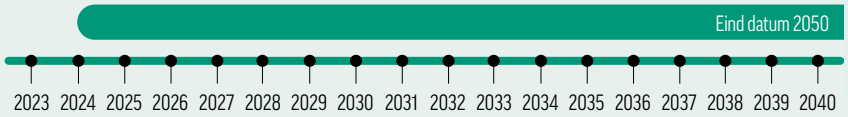

5.3-1.5: De stapstenen met 40.000m² uitbreiden.
Uitgevoerd door: Gemeente Nieuwegein

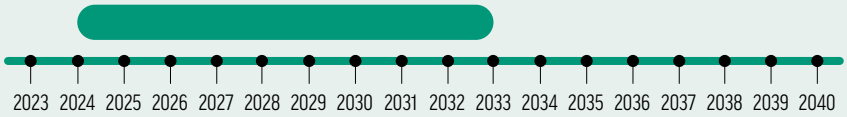

terug naar overzicht

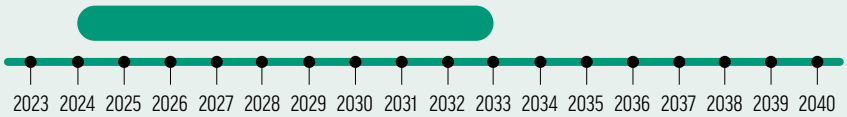
5.3-1.6: Het oplossen van de knelpunten zoals genoemd in Boddeke 2018. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein en derden

5.3-1.7: Boomstructuren conformeren we aan het groenstructuurplan (waar mogelijk). **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein en derden

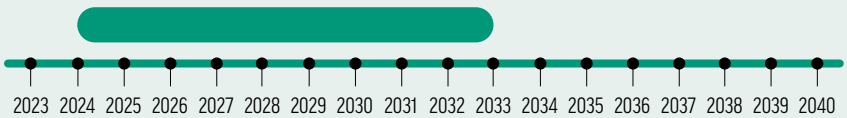
5.3-1.8: Met bomen ondersteunen we vliegroutes van fauna inclusief bestuivers (waar mogelijk). **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein en derden

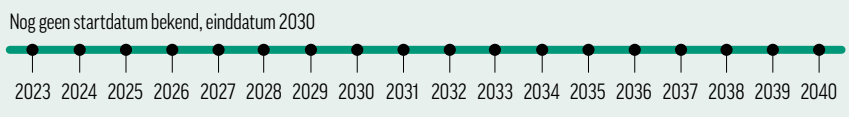
5.3-2
Verbinden

In 2047 zijn de cutuurhistorische, groene en blauwe verbindingen hersteld.

5.3-2.1: Indien bomen en/of beplanting wordt geplaatst op cultuurhistorische plekken worden bomen en beplanting toegepast welke daar vanuit cultuurhistorie thuis horen. Dit is een beleidskeuze die in het omgevingsprogramma Ruimtelijke Kwaliteit in 2024/2025 wordt vastgesteld. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein

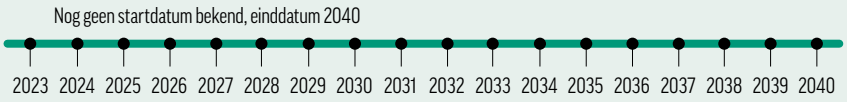

5.3-2.2: Inzichtelijk maken welke cultuurhistorische elementen verdwenen zijn en bepalen of deze hersteld kunnen worden. De vervolgstappen en projecten die hieruit voortkomen zijn onderdeel van omgevingsprogramma Ruimtelijke Kwaliteit (mogelijk in samenwerking met dit omgevingsprogramma). **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein

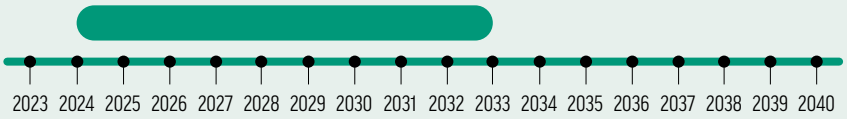

terug naar overzicht

5.3-2.3: Uitvoeren van de op te lossen knelpunten zoals bij 5.3-2.2 en deze in beheer nemen. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein

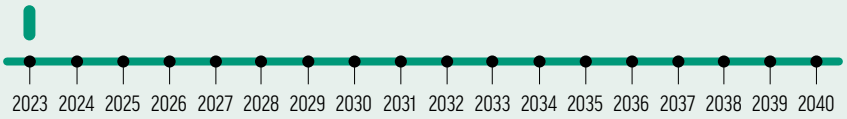
5.3-2.4: Bomen die onderdeel zijn van cultuurhistorische plekken krijgen een monumentale status. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein

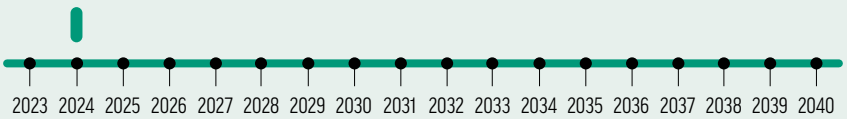
5.3-3
Verbeteren

In 2033 is de populatieomvang van de doelsoorten met 20% toegenomen door beheer en inrichting.

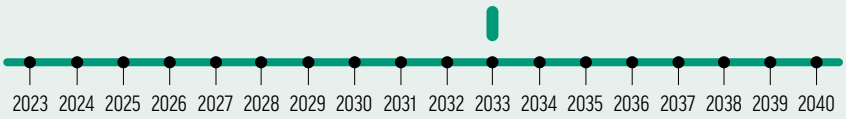
5.3-3.1: De aannemer (bestek Nieuwegein oost/zuid en Ruw gras) stelt, in afstemming met de gemeente, een meetbaar plan op om bij te dragen aan de biodiversiteit. Meetbaar door monitoring en een meetnet. (noord en west volgen met nieuwe bestekken.) **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein en derden

5.3-3.2: Nulmeting doelsoorten op basis NDFF in 2024. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein

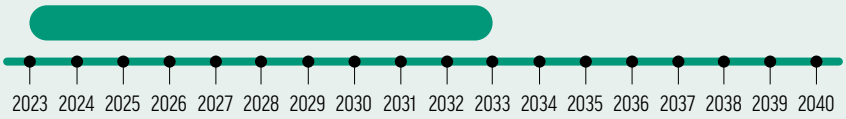

5.3-3.3: Vervolgonderzoek doelsoorten op basis van NDFF in 2033 waarin vergelijking wordt gemaakt met de nulmeting uit 2023 (vervolg op 5.3-3.2). **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein

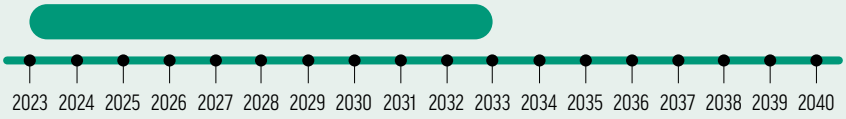

terug naar overzicht

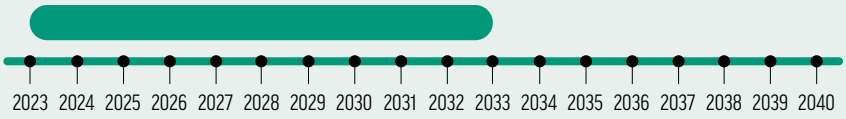
5.3-3.4: We passen natuurstimulerende beheermaatregelen toe zoals het laten liggen van dood hout en het toepassen van mulchlagen. In 2024 wordt dit verder SMART gemaakt, zodat deze maatregel meetbaar wordt. Denk hierbij aan een x aantal m^2 aan oppervlak waar we dit toepassen. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein

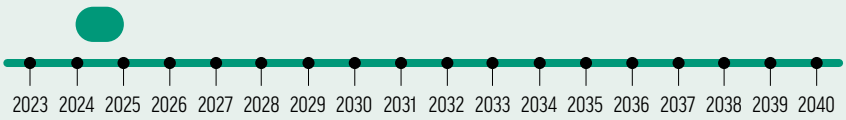
5.3-3.5: Bij projecten zoals bijvoorbeeld Rijnhuizen en Betere Buurten wordt gebruikt gemaakt van de soortenlijst (5.3-4.1) om het groen in te richten. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein en derden

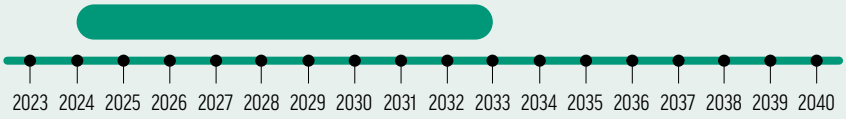
5.3-3.6: Evaluatie op toegepaste bloemenmengsels. Van daaruit bepalen onder welke voorwaarden en omstandigheden bloemenmengsels worden toegepast en onderhouden. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein en derden

5.3-3.7: Uitvoeringsbeleid opstellen voor zelfbeheer. Binnen dit beleid gebruik maken van de soortenlijst zoals opgesteld wordt bij maatregel 5.3-4.1. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein

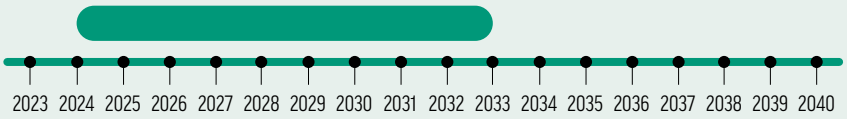

5.3-3.8: In 2033 is 85% van de bomen conform de boom- en plantwijzer. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein

terug naar overzicht

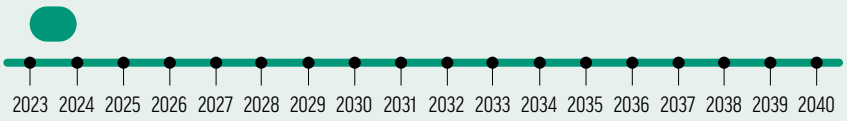
5.3-3.9: We ondersteunen, waar mogelijk, de doelsoorten door leefruimte te creeren met bomen en dood hout. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein

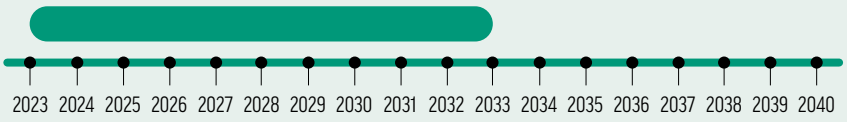
5.3-4
Verbeteren

In 2028 is inzichtelijk hoe veel % van de huidige gemeentelijke beplanting inheems en gevarieerd is en stellen wij een doel om met het gewenste % hiervan.

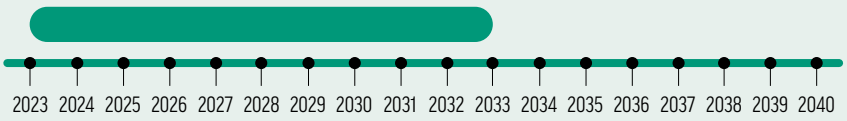
5.3-4.1: Het opstellen van een soortenlijst (bomen, bosplantsoen, heesters, vaste planten, bloemen, bollen, zaden, etc) en afwegingskader waaruit de gemeente de nieuw aan te planten vakken ontwerpt. Inclusief de randvoorwaarden voor aanplant, inzaaien en de kenmerken of een soort tegen droogte c.q. natte voeten kan, zodat de juiste (boom) soort op de juiste plek komt. Deze randvoorwaarde geldt niet voor historisch erfgoed, zoals lanen. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein

5.3-4.2: Het jaarlijks opstellen van een kansenkaart* voor het omvormen van beplanting in de openbare ruimte naar natuurlijke, inheemse beplanting/variaties (mantel-zoom). Hierbij wordt voor bermen en watergangen gebruikgemaakt van het onderzoeksrapport 'Vegetatietypen en ecologische beoordeling bermen en watergangen' door Prins (2023). **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein en derden

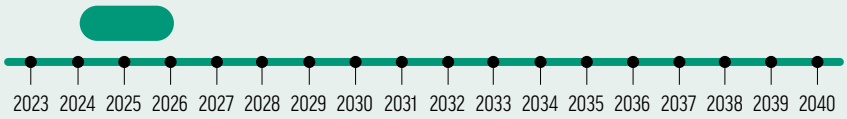

5.3-4.3: Het opstellen van een Programma van Eisen waarin regels worden opgesteld voor de ontwikkeling van nieuwe groenelementen, zoals 'een bomenrij van vijf of meer bomen bestaat uit meer dan twee soorten'. Dit gebeurd tegelijk met de evaluatie van het Boombeschermingsplan 2019. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein

terug naar overzicht

5.3-4.4: We stellen, op basis van maatregel 5.3-4.3 een kansenkaart voor nieuwe bomen. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein

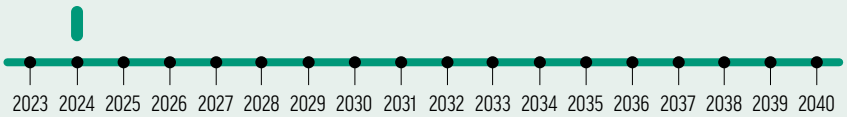

5.3-5
Verbeteren

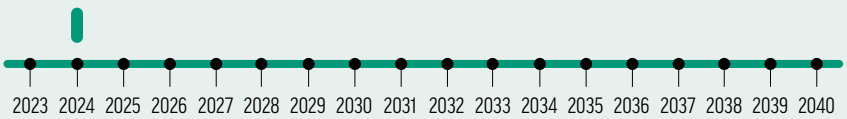
In 2024 wordt anders maaien (ecologisch maaibeheer) toegepast op minimaal 750.000m²*.

*In Bijlage R gaan we uitgebreid in op het ecologisch maaibeheer en de aanpak voor 2024.

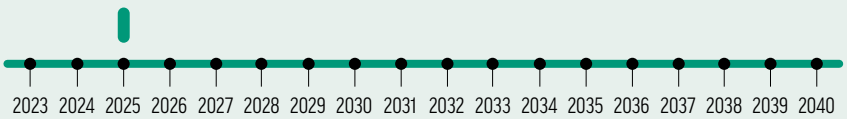
5.3-5.1: Binnen bestek Nieuwegein oost, zuid en delen van west worden kansen doorgevoerd voor ecologisch maaibeheer (o.a. sinusmaaien en gefaseerd maaien van rietoevers). **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein en Bouwteam (gemeente en aannemer)

5.3-5.2: In 2024 worden de kansen voor het ecologisch maaien in noord en west doorgevoerd. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein en derden

5.3-5.3: Met de nieuwe bestekken voor Nieuwegein noord en de rest van west worden kansen doorgevoerd voor ecologisch maaibeheer (o.a. sinusmaaien en gefaseerd maaien van rietoevers). **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein en derden

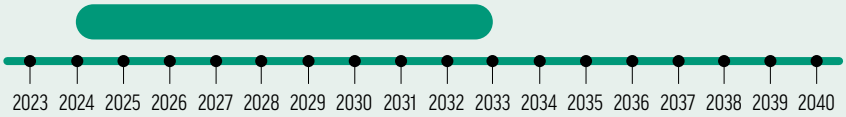

5.3-6
Verbeteren

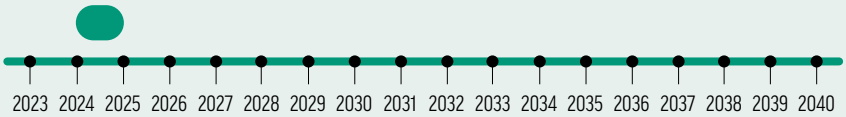
In 2027 voldoet het stedelijk water minimaal aan het streefbeeld 'zichtbaar', conform het meerjarenplan Waterkwaliteit. In 2040 voldoet 11 km van de watergangen aan het streefbeeld 'levendig' en 2,5 km van de watergangen aan streefbeeld 'natuurlijk'.

terug naar overzicht

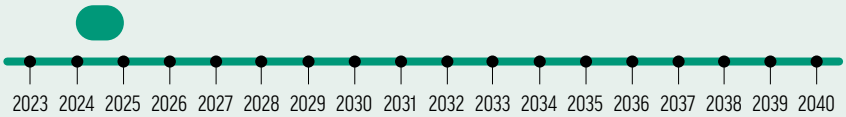
5.3-6.1: We maaien onze oevers(taluds), waar mogelijk, gebiedsgericht. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein

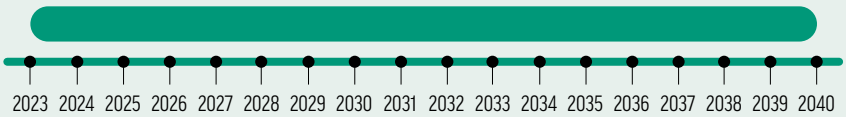
5.3-6.2: We onderzoeken de mogelijkheden om een pilot/proefstuk op te zetten voor één of meerdere tertaire watergangen waarbij we soorten als Krabbenscheer en Zwanenbloem aanplanten en meten welk effect deze hebben op de Nieuwegeinse watergangen (natuurlijke zuivering en bijdragen aan de biodiversiteit). Als blijkt dat hier mogelijkheden voor zijn, wordt hier een projectplan voor opgesteld. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein en waterschap (HDSR)

5.3-6.3: Ten behoeve van het waterleven leggen we ook dode bomen in het water. In 2024 wordt dit als eerst uitgevoerd in de wijk Rijnhuizen. Dit wordt eind 2024 geëvalueerd en wordt, afhankelijk van de evaluatie, per 2025 verder uitgebreid in de andere wijken. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein en waterschap (HDSR)

5.3-6.4: Met het Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden (HDSR) is een samenwerking om de waterkwaliteit te verbeteren. Deze heeft vorm gekregen middels het document 'Meerjarenplan waterkwaliteit Nieuwegein' – februari 2023'. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein en waterschap (HDSR)

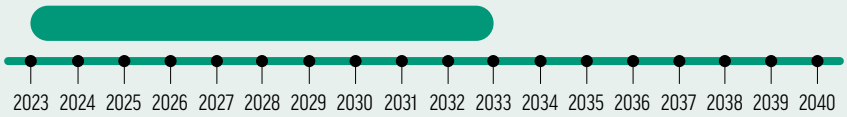

5.3-7
Verbeteren

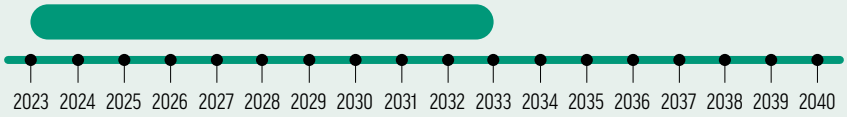
In 2033 is de bodemkwaliteit in 80.000m² plantvakken verbeterd door toepassing van meer inheemse beplanting en groenbemesting.

terug naar overzicht

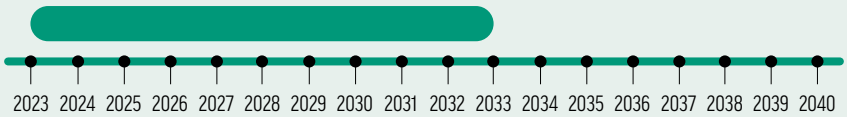
5.3-7.1: De bodem van plantvakken wordt verbeterd door groenbemesting vanuit eigen groenafval (o.a. mulch). **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein en derden

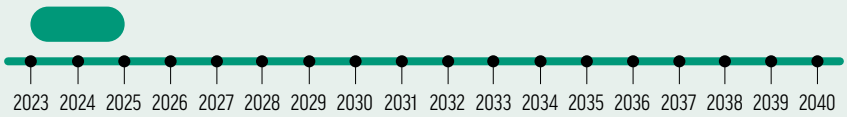
5.3-7.2: De wet- en regelgeving rondom de verontreiniging van de grond wordt opgevolgd. Zie hiervoor het omgevingsprogramma Bodem en Ondergrond. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein en derden

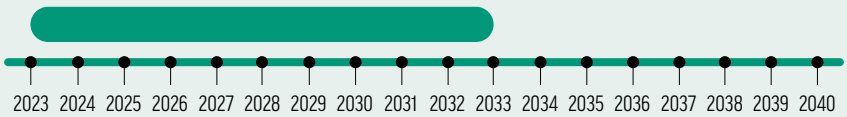
5.3-7.3: We werken, waar mogelijk, aan het verminderen van de verdichting van de bodem. Dit kan bijvoorbeeld door de inzet van andere machines en toezicht hierop. Concretisering van wat we waar gaan doen wordt verder uitgewerkt na afstemming met interne en externe partners. We bespreken dan ook welke consequenties dit heeft voor uitvoering van bepaalde werkzaamheden. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein en derden

5.3-7.4: Er wordt een verkennend onderzoek gestart naar de omvang van de problematiek rondom bodemdaling om na te gaan of gerichte aanpak noodzakelijk is. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein en evt. derden

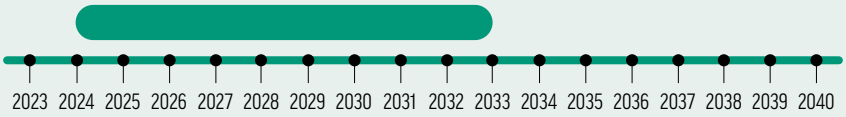

5.3-7.5: De chemische bodemkwaliteit past bij het bodemgebruik. Zie hiervoor het omgevingsprogramma Bodem en Ondergrond. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein en derden

terug naar overzicht

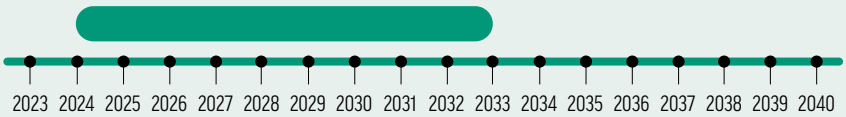
5.3-7.6: We gaan niet meer schoffelen waar mulch wordt toegepast. Het oppervlak waar we dit doen, neemt gemiddeld per jaar met 8.000 m² toe. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein en derden

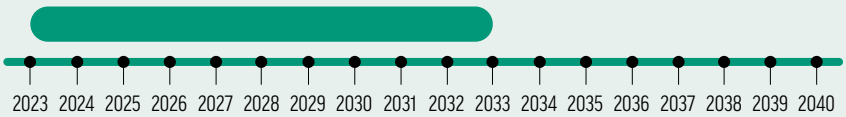
5.3-8
Verbeteren

In 2033 is 80.000m² (19 voetbalvelden) aan plantvakken van het openbaar groen omgevormd en/of aangepast.

5.3-8.1: De 'stippen'kaart die is samengesteld tijdens de inwonersenquête (mei 2023) wordt gebruikt om mede te bepalen welk groen wordt omgevormd. Dit is een toevoeging aan de kansenkaart bij maatregel 5.3-4.2. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein en derden

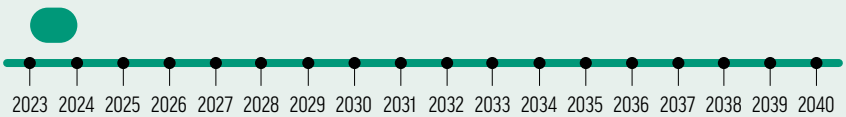
5.3-8.2: Per jaar realiseren we 8.000m² van de omvormings- en aanpassingskansen in de openbare ruimte. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein

5.3-9
Verbeteren

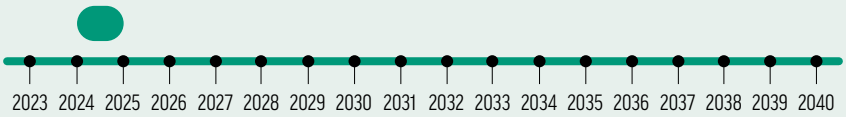
In 2033 heeft 70% van het bomenareaal een levensverwachting van minimaal 25 jaar.

5.3-9.1: Het opstellen van een boomsoortenlijst en afwegingskader waaruit de gemeente de nieuw aan te planten soorten selecteert, zie 5.3-4.1. Deze soortenlijst wordt een zogeheten 'levend document' zodat we deze aan kunnen passen aan actuele inzichten. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein

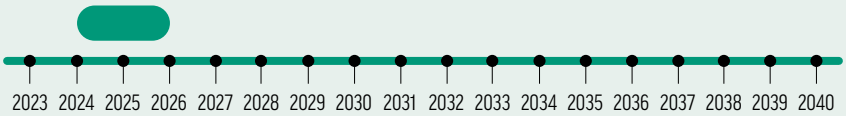

terug naar overzicht

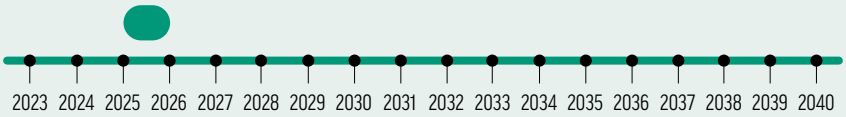
5.3-9.2: Het actualiseren van het Boombeschermingsplan (BBP) 2019. Hierin wordt ook de bescherming van waardevolle en monumentale bomen vastgelegd, zowel voor gemeentelijke bomen als bomen van derden. Tegelijk wordt de modelboomverordening vastgesteld. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein

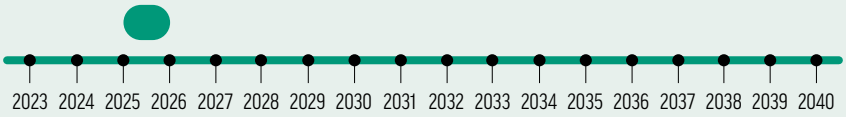
5.3-9.3: We onderzoeken (met buurgemeenten) de mogelijkheden voor het opzetten van een stadskwekerij. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein

5.3-9.4: We vernieuwen het boombeheerplan. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein

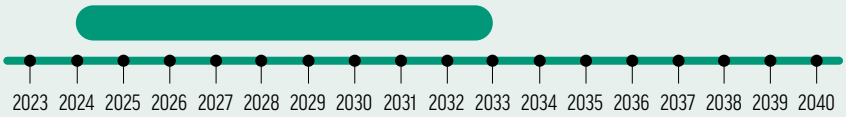
5.3-9.5: Voor iedere plek is bekend welke boomgrootte passend is, zowel bij herplant als nieuwe aanplant. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein

5.3-10
Verbeteren

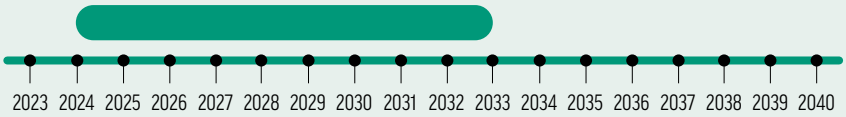
Vanaf-2025-zijn-bomen-een-itegraal-onderdeel-van-ruimtelij e-ontwikkelingen.

5.3-10.1: Bomen in ontwikkelingen worden op volwassen formaat ingetekend en krijgen een groeiplaats conform hun volwassen formaat. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein en derden

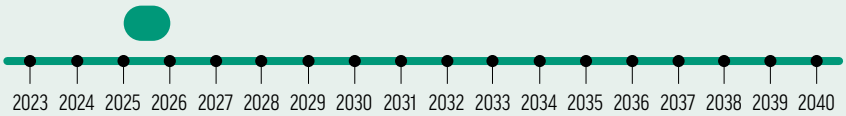

terug naar overzicht

5.3-10.2: Bij nieuwe ontwikkelingen wordt tenminste 10% van de nieuw te planten bomen met een stamdiameter van minimaal 40-45 geplant. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein en derden

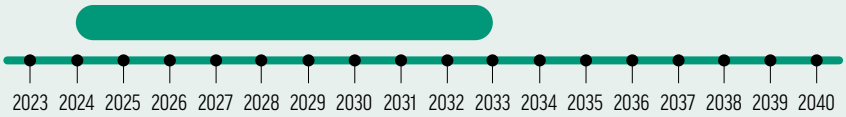
5.3-10.3: We stellen randvoorwaarden op voor de uitvoerbaarheid van de Landelijke Bomennorm, zowel voor transitieopgaven als voor nieuwe opgaven. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein en derden

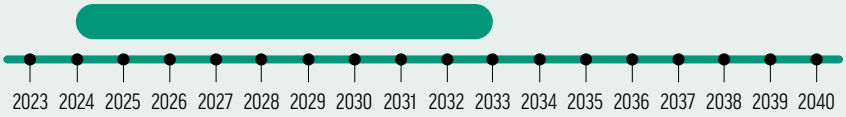
5.3-11
Verbeteren

Vanaf-2030-voeren-wij-maximaal-10 - van-het-vrij omend-hout-af-als-biomassa.

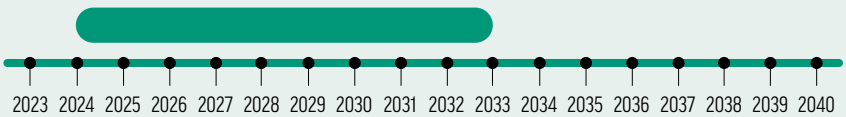
5.3-11.1: Waar mogelijk laten we dode bomen (afgezaagd) staan. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein en derden

5.3-11.2: Vrijkomend hout wordt, waar mogelijk, op rillen gelegd. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein en derden

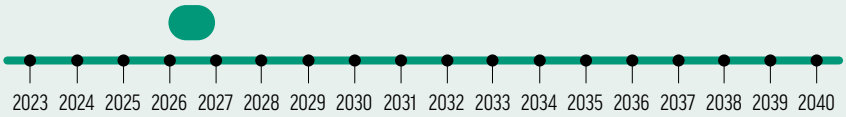

5.3-11.3: We onderzoeken mogelijkheden om houtsnippers te verwerken. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein en derden

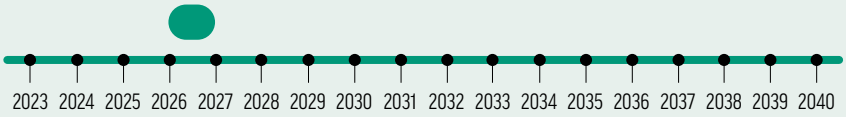

terug naar overzicht

5.3-11.4: We onderzoeken de mogelijkheid naar een samenwerking met Reinaerde, waarbij vrijkomend hout verwerkt kan worden tot producten. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein en derden

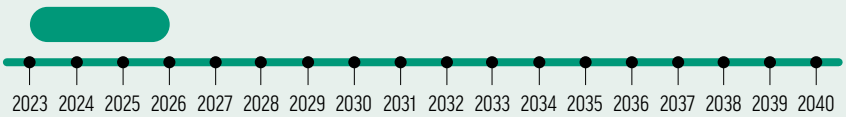
5.3-11.5: We zoeken naar locaties waar we oerspeelplaatsen kunnen realiseren. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein en derden

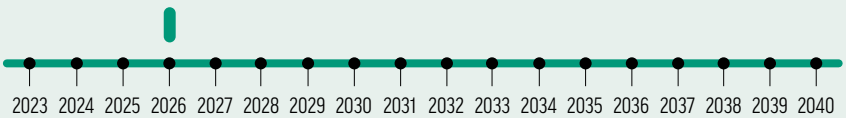
5.3-12
Vergroten

In 2027 is het groenoppervlak (horizontaal en verticaal) op terreinen en gebouwen van derden (zoals ondernemers en bewoners) met 5% toegenomen. In 2033 is daarnaast het oppervlak-van-het-gemeentelijk-g oenareaal-(horizontaal en verticaal) op eigen terrein en in de openbare ruimte met 0,4% (20.500m²) toegenomen.

5.3-12.1: Via subsidieregelingen is er ondersteuning beschikbaar voor groene daken en -gevels, vergroenen van tuinen en het aanvragen en onderhouden van geveltuinen. Dit is ook onderdeel van het omgevingsprogramma Klimaatadaptatie (2023-2026). We geven het promoten van deze subsidies vorm in de communicatiestrategie- en plannen. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein en derden

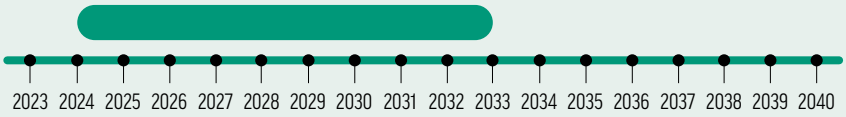

5.3-12.2: Bij het nieuwe coalitieakkoord dringen we aan op het belang van het continueren van deze subisidies ten behoeve van klimaatadaptatie en biodiversiteit. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein

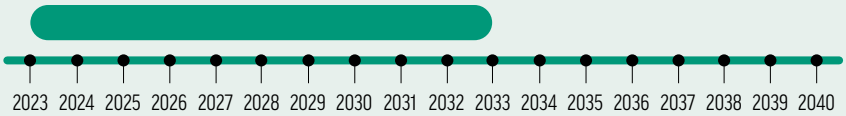

terug naar overzicht

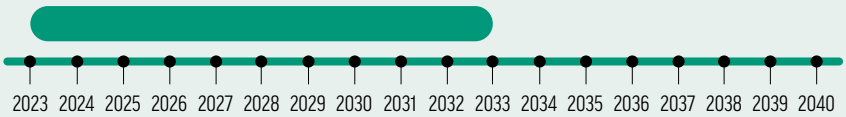
5.3-12.3: Jaarlijks doen we een actie 'Struikroven/Meerbomennu', hierbij oogsten we zaailingen uit eigen gebied welke op openbaar terrein of particulier terrein worden geplant. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein en derden

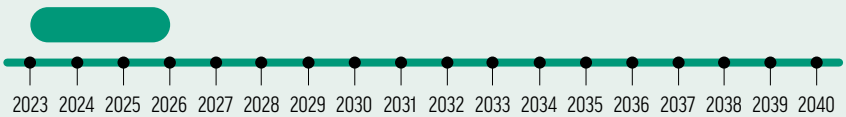
5.3-12.4: We onderzoeken of en hoe groenbeleid voor bedrijventerreinen verankerd kan worden in gemeentelijke verordeningen en/of het omgevingsplan. Hiervoor sluiten we aan bij project 'toekomstbestendige bedrijventerreinen'. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein

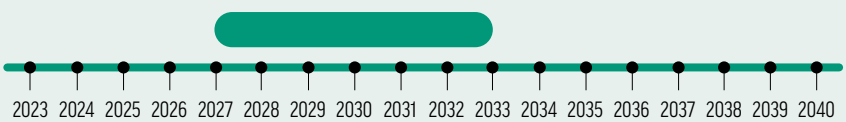
5.3-12.5: We stellen een handreiking op met vergroeningsmogelijkheden voor het verbeteren en vergroten van het groenareaal (horizontaal en verticaal) op bedrijventerreinen, hierin dezelfde lijn voortzetten als 'Ilovebeeing' zoals opgesteld voor 'Het Klooster'*. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein

5.3-12.6: We vormen gedurende de looptijd van het omgevingsprogramma Klimaatadaptatie 2023-2026 elk jaar minstens 2.000 m^2 overbodige verharde ruimte in de openbare ruimte om in groenareaal. Dit gebeurt buiten de projecten die al gaande zijn. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein en derden

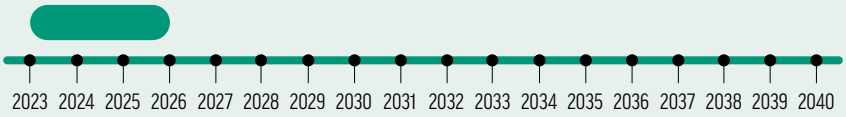

5.3-12.7: Ook na afloop van het omgevingsprogramma Klimaatadaptatie 2023-2026 blijven we elk jaar minstens 2.000 m^2 overbodige verharde ruimte in de openbare ruimte omvormen. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein en derden

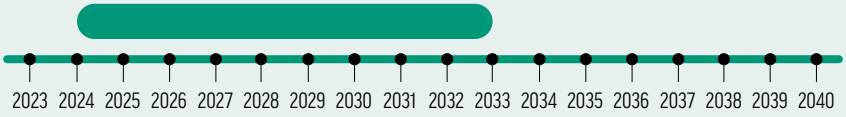

terug naar overzicht

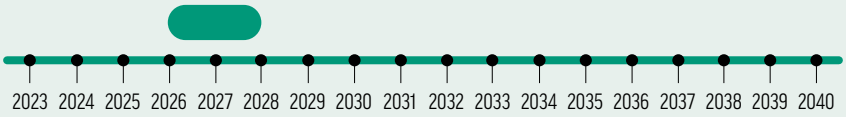
5.3-12.8: Bij de bouw en verbouw van scholen maken we schoolpleinen groener en blauwer, daarbij gebruikmakend van de soortenlijst die daarvoor is opgesteld (zie 5.3-4.1). **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein en derden

5.3-12.9: We vergroten zo'n 100 boomspiegels (in de verharding) per jaar, dit kan zowel door de gemeente als door particuliere initiatieven. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein en derden

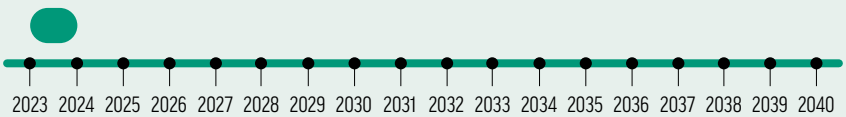
5.3-12.10: Het omgevingsprogramma Natuur in de stad vormt de basis voor de visie klimaatadaptief groenblauw netwerk in de stad (zie 4.7 in omgevingsprogramma Klimaatadaptatie 2023-2026). Klimaat en natuur komen samen in deze visie. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein en derden

5.3-13
Vergroten

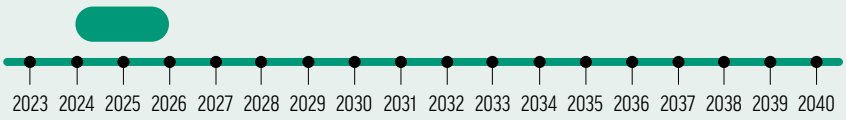
We werken aan een goede verdeling van groen met de 3-30-300 leidraad.

5.3-13.1: Het (laten) onderzoeken waar de 3-30-300 leidraad wordt behaald en waar niet. Hiervoor gebruiken we deels hetgeen is meegenomen in het rapport 'Grip op de groeiende stad Nieuwegein'. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein en derden

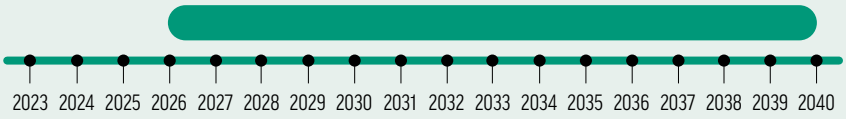

terug naar overzicht

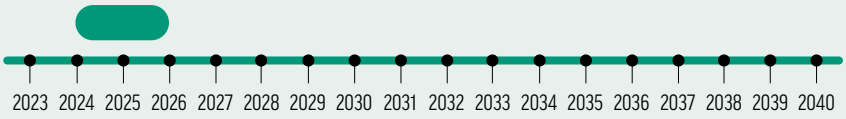
5.3-13.2: Het opstellen van een plan hoe vanuit het onderzoek de beste invulling geven aan de 3-30-300 leidraad. We leggen de juiste relaties met klimaat en biodiversiteit en bepalen welke bomen en beplanting waar geplaatst moeten worden. Daarbij houden we tenminste rekening met de Green Deal van Europa. We leggen voor deze maatregel ook een relatie met doel In 2030 is 75% procent van de omvormings- en aanpassingskansen voor beheer voor en door de gemeente gerealiseerd. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein

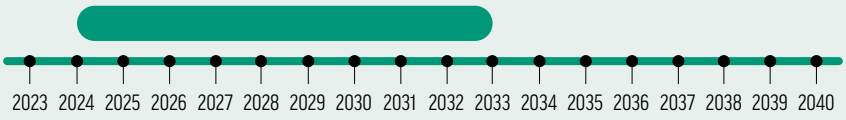
5.3-13.3: Het aanplanten van de juiste vegetatietypen rondom de locaties waar de 3-30-300 leidraad niet wordt behaald. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein

5.3-13.4: Op basis van de nul-meting bomen op de 3-30-300 leidraad bepalen we waar welke grootte bomen geplant kan worden. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein

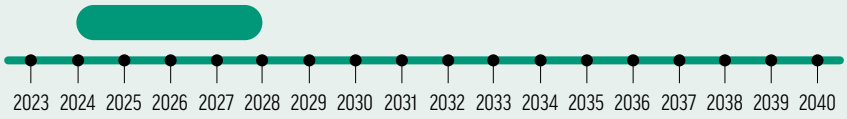
5.3-13.5: We planten, waar mogelijk, bomen aan om beter te voldoen aan de Landelijke bomennorm van het Norminstituut Bomen. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein

5.3-14
Vergroten

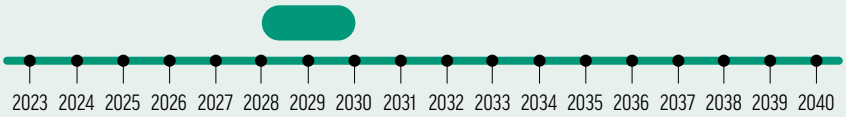
Het aandeel eetbaar groen wordt met zo'n 2000m²-(bij-loc ties-zoals-het-Natuurkwartier, scholen en buurttuinen) vergroot.

5.3-14.1: Het sortiment en de diversiteit aan eetbare beplanting uitbreiden. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein (incl. Natuureducatie)

terug naar overzicht

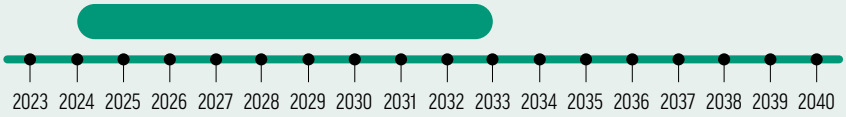
5.3-14.2: We bepalen of meer eetbaar groen door de gehele gemeente wenselijk is. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein

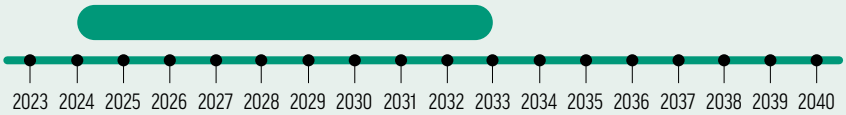
5.3-15
Vergroten

We vergroten het aantal bomen door jonge bomen van eigen grond nieuwe standplaatsen te geven.

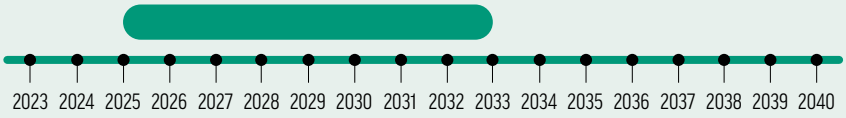
5.3-15.1: Bij onderhoud bekijken we welke zaailingen boomvormend zijn binnen het bosplantsoen en de status 'boom' kunnen krijgen. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein

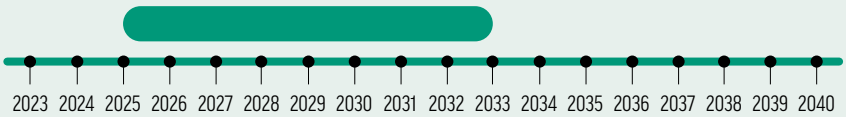
5.3-15.2: Om het boomkroonvolume en de beleving van bomen te verhogen gaan we ook meerstammige bomen de kans geven zich verder te ontwikkelen. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein

5.3-15.3: Eén keer per twee jaar steken we zaailingen uit en delen deze uit aan inwoners. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein en derden

5.3-15.4: We delen ieder jaar minimaal 50 bomen uit aan particulieren **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein en derden

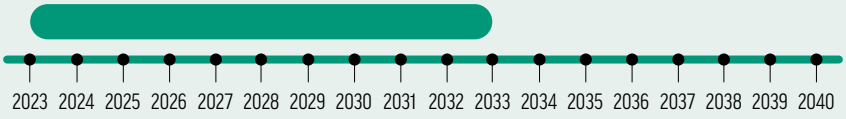

terug naar overzicht

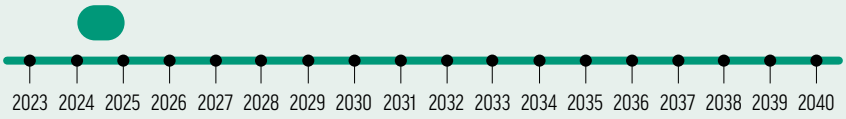
5.3-16
Beschermen

De natuurwet- en regelgeving wordt nageleefd. We nemen een aantal concrete maatregelen ter bescherming van een aantal soorten/soortgroepen.

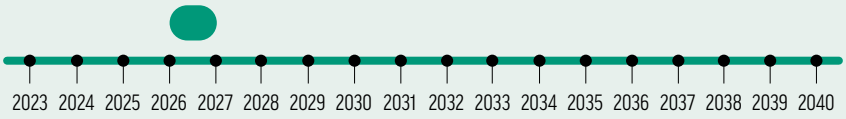
5.3-16.1: Bij ruimtelijke ingrepen wordt door de initiatiefnemer een Beschermd Soorten Indicator (BESI) uitgevoerd. Waar nodig wordt een Quickscan Wet natuurbescherming uitgevoerd. (Afhankelijk van BESI en/of vergunningverlening) **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein en derden

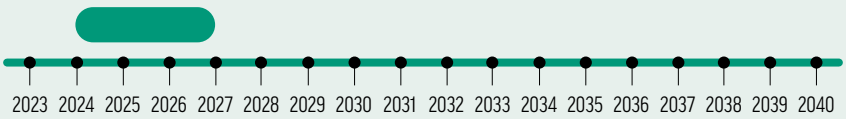
5.3-16.2: We stellen een soortenmanagementplan (SMP) op voor gebouwbewonende soorten (vleermuizen, huismus en gierzwaluw) en vragen hiermee een generieke, gebiedsgerichte ontheffing Wet natuurbescherming aan. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein en derden

5.3-16.3: We stellen een soortenmanagementplan op voor niet-gebouw bewonende soorten (daar waar relevant) en vragen hiermee een generieke, gebiedsgerichte ontheffing Wet natuurbescherming aan. Per soort maken we een voorstel en vragen we financiering aan. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein

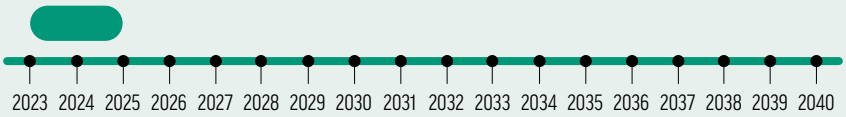

5.3-16.4: We leggen in het omgevingsplan vast dat er niet gebouwd mag worden binnen Natuurnetwerk Nieuwegein. Zie ook 5.3-1. Toetsing (van verzoeken) vindt plaats bij vergunningverlening. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein

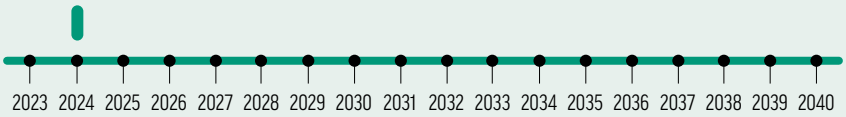

terug naar overzicht

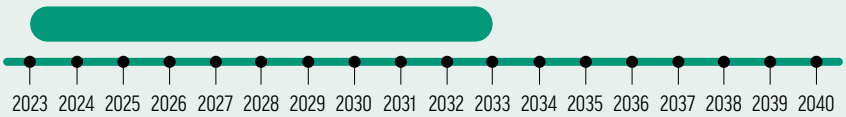
5.3-16.5: Handhaving van de natuurwet- en regelgeving leggen we vast in ons VTH-beleid. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein

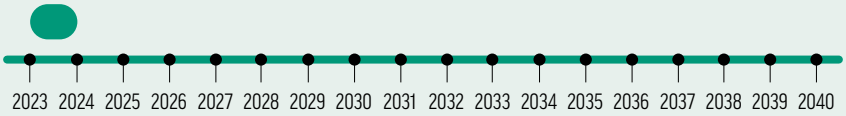
5.3-16.6: De gedragscode Soortbescherming wordt van toepassing verklaard door het college. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein

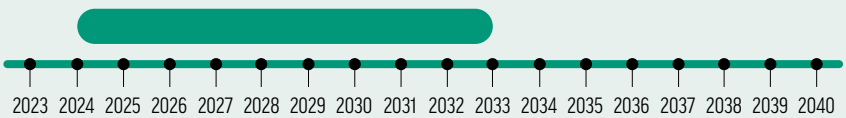
5.3-16.7: Vanuit de zorgplicht en het actieprogramma Dierenwelzijn (2021) leggen we meer fauna uitreedplaatsen (FUP) en/of natuurvriendelijke oevers aan, zodat dieren daarmee gemakkelijker het water uit kunnen op plekken waar de beschoeiing dit verhindert. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein en derden

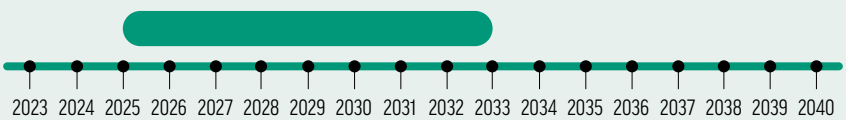
5.3-16.8: Medewerkers zijn voldoende opgeleid en hebben voldoende kennis van de natuurwet- en regelgeving. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein en derden

5.3-16.9: Er vindt handhaving plaats op wet- en natuurregelgeving (onderdeel houtopstand). **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein, Provincie Utrecht, ODU en derden

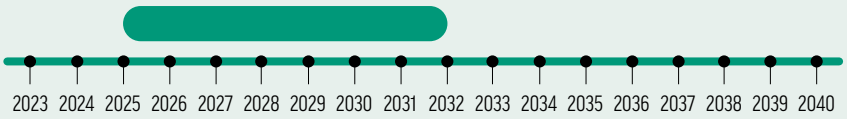

5.3-16.10: Er vindt handhaving plaats op illegale kap/beschadigen. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein en ODU

terug naar overzicht

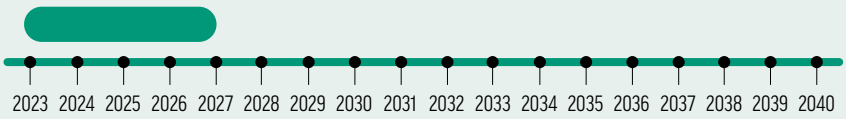
5.3-16.11: De Bomenverordening (van 2012) krijgt een update en wordt op een later moment omgezet in omgevingsplanregels. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein

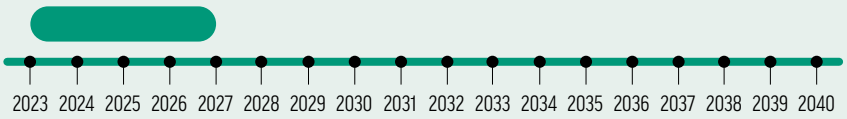
5.3-17
Beschermen

In 2030 is natuurinclusief (ver)bouwen en natuurinclusief ontwerpen de norm binnen gemeente Nieuwegein.

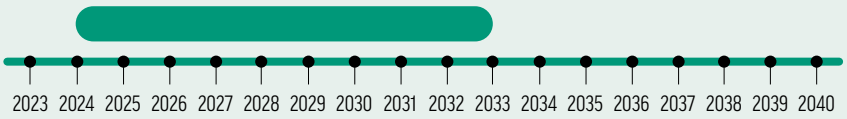
5.3-17.1: We stellen prestatie-eisen op voor natuurinclusief (ver)bouwen en renoveren. Dit verankeren we in het omgevingsprogramma Duurzaam Bouwen Woningbouw. Bij de initiatieven binnen Rijnhuizen zijn deze prestatie-eisen een voorwaarde. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein

5.3-17.2: We onderzoeken de mogelijkheden voor het opzetten van een subsidieregelingen voor natuurinclusief (ver)bouwen en renoveren. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein

5.3-17.3: In de komende jaren zal het aantal 'transformatorhuizen' met 42% (148 st.) toenemen, de norm wordt om deze 'natuurinclusief' in te passen in het landschap. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein en derden

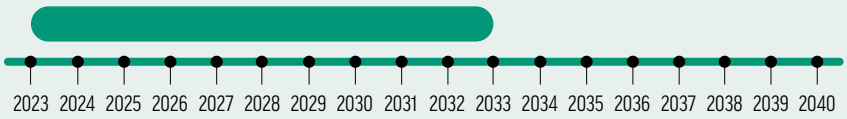

terug naar overzicht

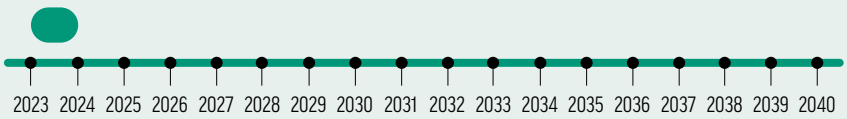
5.3-18
Beschermen

Plagen en invasieve soorten worden binnen de gemeente,-waar-mogelijk-behee st.

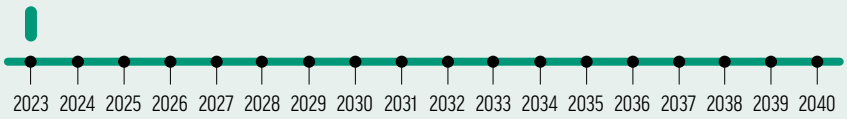
5.3-18.1: De locaties waar Reuzenberenklauw aanwezig is en direct in contact komt met voorbijgangers, wordt vier keer per jaar gemaaid en/of door schapen begraasd. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein en derden

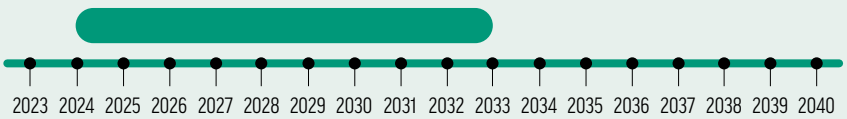
5.3-18.2: Voor het bestrijden van de Japanse duizendknoop is een pilot opgestart bij de Moerashoeve. Deze moet worden geëvalueerd en afhankelijk van de resultaten wordt bepaald welke maatregelen er verder genomen worden. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein en derden

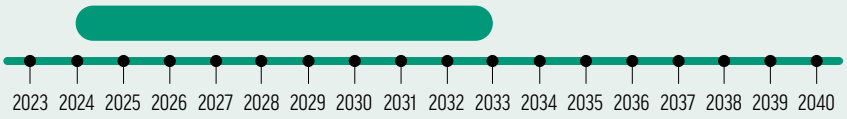
5.3-18.3: Voor het beheersen van de eikenprocessierups zijn 250 nestkasten opgehangen. De nestkasten worden beheerd door vrijwilligers. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein en derden

5.3-18.4: Het doorvoeren van de kansen voor extensief maaibeheer in het groenbeheerplan wanneer deze wordt geactualiseerd om natuurlijke vijanden van invasieve soorten te stimuleren. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein en derden

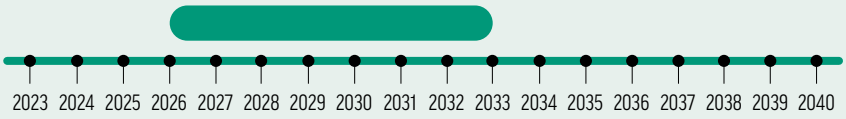

5.3-18.5: Er is een advies vanuit NL adviseurs opgesteld voor het aantrekken van natuurlijke vijanden van de eikenprocessierups. Vanuit dat advies wordt onderzocht of de vegetatie rond de meest gevoelige eiken kan worden aangepast. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein en derden

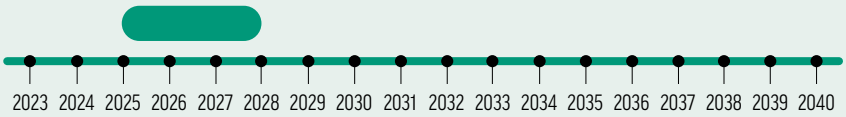

terug naar overzicht

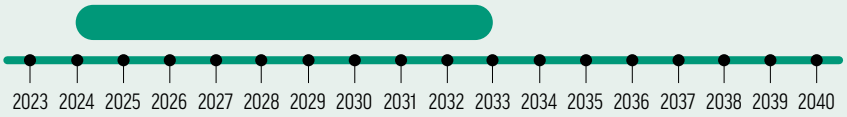
5.3-18.6: Inventarisatie van invasieve soorten updaten. Dit wordt iedere 4 jaar meegenomen in de inventarisatie van het openbaar groen. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein en derden

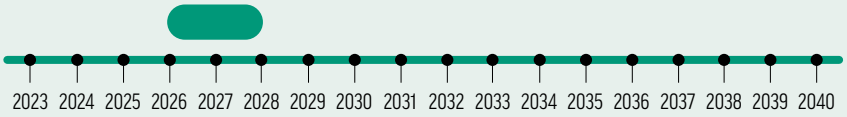
5.3-18.7: Een gebiedsplan opstellen over het (bestrijden en) beheersen van invasieve soorten op openbaar terrein. Van de totale oppervlakte openbaar groen heeft zo'n 4% (± 164.788 m²) te maken met agressieve kruiden. Hierbij maken we ook gebruik van richtlijnen vanuit de provincie, zoals beschreven in het Uitvoeringsprogramma Invasieve Exoten Utrecht 2022-2026.pdf. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein

5.3-18.8: Invasieve soorten worden, bij waarneming, toegevoegd in ons beheersysteem zodat we deze actief kunnen bestrijden. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein

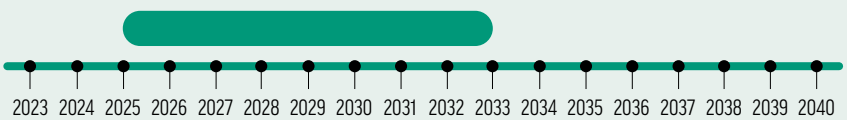
5.3-18.9: Het gebiedsplan uit maatregel 5.3-18.7 wordt uitgebreid met invasieve boomsoorten (conform EU-regelgeving). **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein

5.3-19
Beschermen

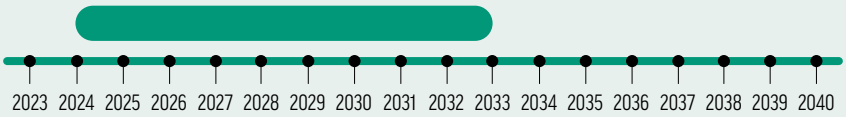
We beschermen onze bomen boven en onder de grond.

5.3-19.1: We volgen het handboek Kabels & Leidingen (gemeente Nieuwegein). **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein en derden

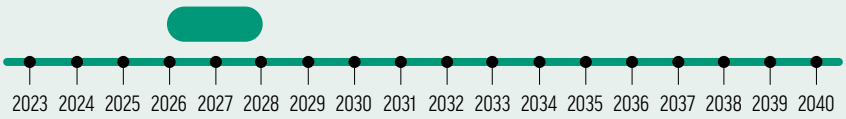

terug naar overzicht

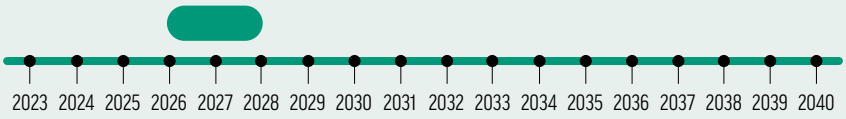
5.3-19.2: We werken conform de richtlijnen van het handboek bomen (2.22) en het CROW. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein en derden

5.3-19.3: We onderzoeken nieuwe mogelijkheden ter bescherming van bomen met beheerders van ondergrondse voorzieningen. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein en derden

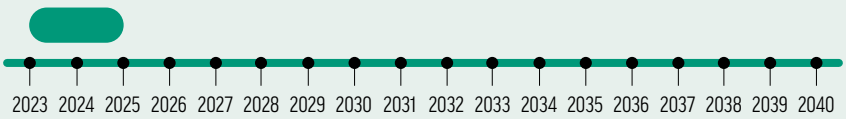
5.3-19.4: Om nuts- en telecompartijen te ontzorgen ontwikkelen we een standaard werkplan voor het graven nabij bomen en onderzoeken de mogelijkheden om het uitvoeren van een eventuele boomeffectanalyse (BEA) te stroomlijnen. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein

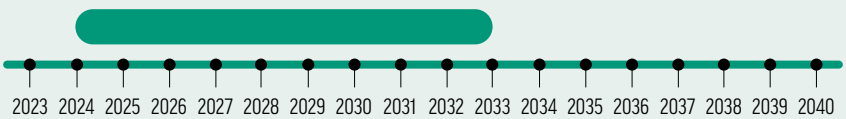
5.3-20
Betrekken

In 2033 is 85% van alle betrokken partije zich bewust van de noodzaak om ook zelf bij te dragen aan een gezonde leefomgeving.

5.3-20.1: We stellen een integrale communicatiestrategie (met behulp van meerdere kanalen) op ten aanzien van klimaat en biodiversiteit. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein

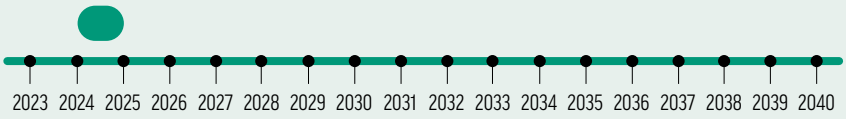

5.3-20.2: We stellen communicatieplannen op. De kaders hiervoor zijn gegeven in de communicatiestrategie voor groen (bijlage Q). **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein

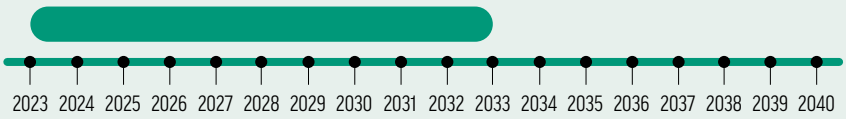

terug naar overzicht

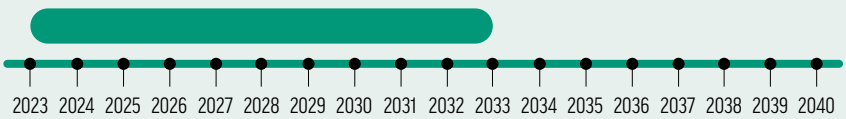
5.3-20.3: We ontwikkelen een digitaal 'groen' platform als centrale bron voor groene informatie. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein en derden

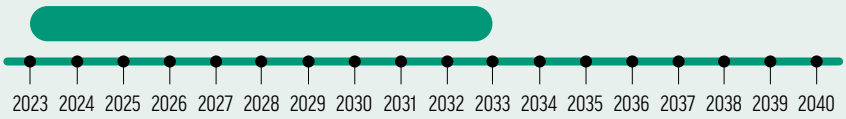
5.3-20.4: We laten (samen met onze partners) zien wat we doen. Hoe we dit doen, staat in de communicatiestrategie en -plannen. #stimuleren #inspireren **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein en derden

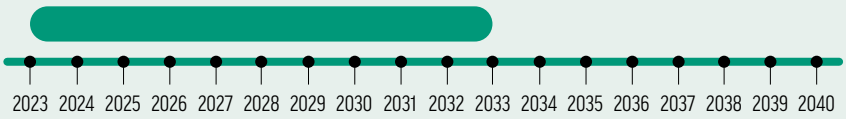
5.3-20.5: We leren van omliggende gemeenten, beheerorganisaties, inwoners en anderen om onze doelen en maatregelen continu te verbeteren. Hoe we dit doen, staat in de communicatiestrategie en -plannen. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein en derden

5.3-20.6: We bereiken derden via sociale media (FB, X, Insta, LinkedIn, gemeentewebsite) in. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein en derden

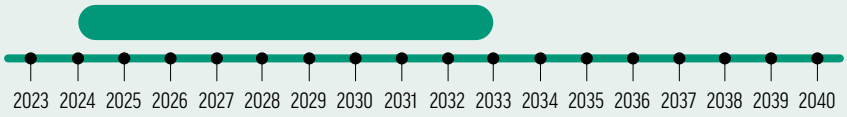

5.3-20.7: We bereiken derden door minimaal 4 fysieke ontmoetingen per jaar te organiseren (buurtsafari, etc). **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein en derden

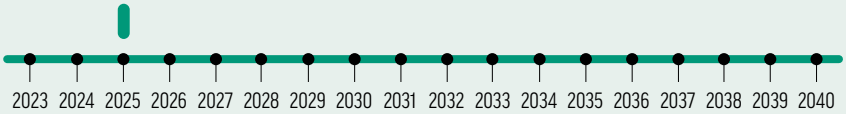

terug naar overzicht

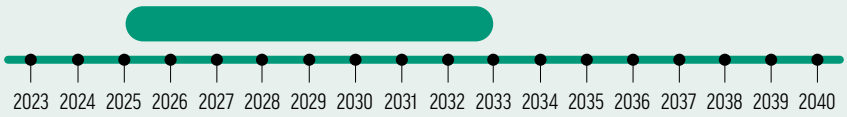
5.3-20.8: We promoten het gebruik van de soortenlijst uit 5.3-4.1. In 2033 wordt deze bij tenminste 70% van alle activiteiten toegepast. Uitzonderingen/vragen gaan in overleg met 'team groen'. **Uitgevoerd door:** Derden

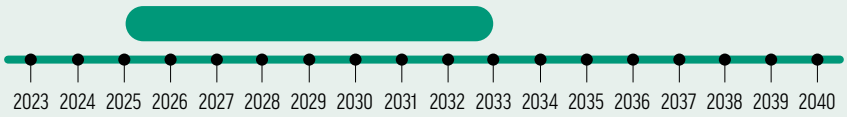
5.3-20.9: De inventarisatie uit 5.3-18.6 en 5.3-18.8 wordt digitaal ontsloten op de gemeentelijke website. Tegelijk is de kaart interactief zodat men meldingen kan maken hierop. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein

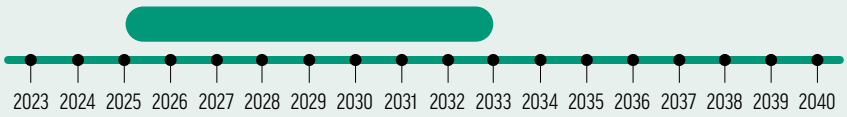
5.3-20.10: We motiveren particulieren (potentieel) waardevolle- of monumentale bomen extra te beschermen. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein

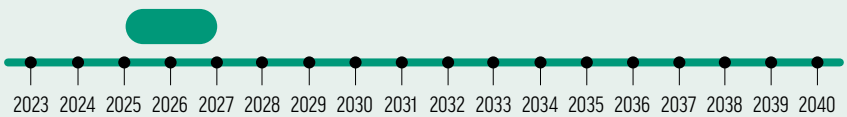
5.3-20.11: We onderzoeken of we nieuwe inwoners een boom/struik uit de Boom- en plantwijzer kunnen geven. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein

5.3-20.12: We informeren betrokken partijen over beschermde en invasieve bomen. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein

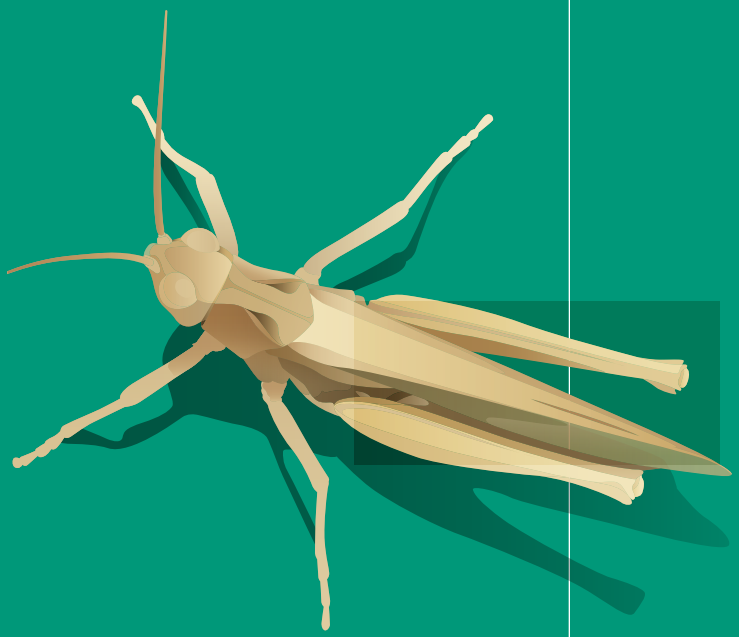

5.3-20.13: De bomenkaart wordt, na een update, digitaal inzichtelijk via de gemeentelijke website. **Uitgevoerd door:** Gemeente Nieuwegein

terug naar overzicht

Bruine sprinkhaan
(Chorthippus brunneus)

Uitvoering

- **6.1 Wanneer doen we wat?**
- **6.2 Wat kost het?**
- **6.3 Wie gaat het doen?**
- **6.4 Onderzoek en monitoring**
- **6.5 Evaluatie en rapportage over de voortgang**

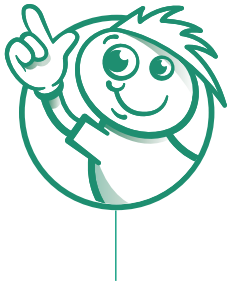
Terug naar inhoudsopgave

Om de plannen van dit programma te kunnen uitvoeren, moeten we goed nadenken over wanneer we wat doen, wat het kost en wie we daarvoor nodig hebben. Dit hoofdstuk gaat daarover. We leggen ook uit hoe we de natuur in de stad in de gaten houden en hoe we de vooruitgang van dit programma bijhouden en verslag uitbrengen.

6.1 Wanneer doen we wat?

Samen vergroenen we Nieuwegein
Tijdens het het maken van dit omgevingsprogramma, zijn er veel contacten met inwoners geweest. Zij hebben ook mee kunnen denken en aangeven wat voor hen belangrijk is. Zo kunnen we samen werken aan een groene natuur in Nieuwegein.

Uitvoering van de maatregelen
De natuur kan niet wachten, maar zij gaat ook niet over één nacht ijs! De natuur wacht niet, maar we haasten ons ook niet! We beginnen met het grootste deel van de plannen in het eerste jaar van het programma (2024) of zijn er zelfs dit jaar al mee begonnen (2023).
De tijd die nodig is om elke maatregel uit te voeren, verschilt per maatregel. Dit hangt af van onderwerpen zoals hoe groot of langdurig de maatregel is. Voor de samenwerking met het Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden (HDSR) om de waterkwaliteit te verbeteren voeren we bijvoorbeeld verschillende acties uit tussen 2023 en 2027. We hebben dit samengevoegd in één maatregel die doorloopt tot 2027.
Sommige maatregelen hebben geen precieze einddatum; ze lopen voortdurend door.
We willen dat deze maatregelen niet stoppen wanneer het omgevingsprogramma eindigt. We moeten wel bekijken hoe we ze na afloop kunnen voortzetten. Voor het overzicht hebben we deze maatregelen daarom tot 2033 laten lopen. Een voorbeeld hiervan is de maatregel dat we de bodem van plantvakken verbeteren door groenbemesting zoals mulch toe te passen.
Bij bepaalde maatregelen moet de einddatum nog worden besproken met onze samenwerkingspartners. Ook zijn er maatregelen waarvoor de einddatum nog niet vaststaat, omdat de kosten daarvoor nog niet (helemaal) geregeld zijn. Vaak hangen die samen met andere maatregelen die eerst moeten worden uitgevoerd. Daardoor is het onzeker of en wanneer deze maatregelen kunnen worden uitgevoerd.

De natuur kan niet wachten, maar zij gaat ook niet over één nacht ijs!

6.2 Wat kost het?

Om onze ambitie voor de natuur in de stad te realiseren, hebben we geld nodig. We proberen zoveel mogelijk te werken binnen ons beschikbare geld, zoeken naar subsidies en werken samen met andere partijen. We hebben bij de overheid bijvoorbeeld subsidie aangevraagd voor het opstellen van het SMP. Sommige maatregelen vallen onder andere omgevingsprogramma's. We voeren veel van de maatregelen uit met het geld dat we momenteel hebben.
Om dit omgevingsprogramma goed te laten verlopen, is het belangrijk om een programmamanager aan te wijzen. Voor elk doel zijn maatregelen opgesteld en we hebben een idee welke groepen erbij betrokken moeten zijn. Het is nog niet altijd al helemaal duidelijk wie de taken precies op zich neemt. Een programmamanager houdt toezicht op projecten en stuurt mensen aan. Daarnaast houdt de programmamanager de planning en geldzaken in de gaten en zorgt ervoor dat projecten samenwerken en het gezamenlijk doel duidelijk blijft. De inzet van een programmamanager

wordt geschat op 12 uur per week.
Voor de maatregelen in bijlage P wordt de komende jaren duidelijk hoeveel geld en medewerkers er nodig zijn. Bijvoorbeeld, nadat we mogelijkheden hebben bekeken om het groen te veranderen, aan te passen of uit te breiden. Of nadat een volledig beeld is op welke plaatsen we voldoen aan de 3-30-300 leidraad. Het is een belangrijke taak voor de programmamanager om dit zo snel mogelijk duidelijk te krijgen. Voor deze maatregelen volgen aparte verzoeken ten behoeve van middelen, dit doen we bij de kadernota (2025 en vervolgens voor 2026-2027, enzovoort).
Alle andere maatregelen (de maatregelen welke niet genoemd zijn in bijlage P) kunnen we uitvoeren binnen de beschikbare middelen.

Bomen
Opgaven zoals het bestrijden van invasieve soorten, maar ook het vervangen van ruim 3000 essen met essentaksterfte vraagt om slim omgaan met beschikbare gelden. We zoeken ook naar mogelijke subsidies om sommige maatregelen sneller uit te kunnen voeren, bijvoorbeeld in de bestrijding van invasieve soorten. Op dit moment is nog niet voor alle maatregelen inzichtelijk wat het kost, die maatregelen zijn toegevoegd aan bijlage P. Sommige maatregelen zijn de mogelijkheden en kosten namelijk afhankelijk van onderzoeken die we daarvoor doen.
Om structureel nieuwe bomen aan te kunnen planten ten behoeve van de 3-30-300 leidraad - Landelijke bomennorm zijn aanvullende financiële middelen nodig. Op dit moment zijn er geen middelen beschikbaar om structureel nieuwe bomen aan te kunnen planten.

6.3 Wie gaat het doen?

Als het gaat om wie de taken uitvoert, maken we het volgende onderscheid:

Interne samenwerking:
We werken binnen de gemeente onderling samen en we stemmen af met andere omgevingsprogramma's.

Faunatoren voor Steenuil, Vleermuizen en kleine Marterachtigen.

Meeliften/meekoppelen:
Om zo slim mogelijk uitvoering te geven aan 'Natuur in de stad' sluiten we onze planning aan op bestaande (gemeentelijke) groene projecten.

Externe partijen:
We werken met externe partijen/partners op verschillende niveaus samen. Soms voor kennis, soms letterlijk in de buitenruimte.

Per maatregel geven we aan wie de taken uitvoert. Hieruit volgt waar we samen aan werken. Zie hiervoor paragraaf 5.3.

Voorbeeld van interne samenwerking
Er is op dit moment ook een programma Toekomstige bedrijventerreinen. Dit richt zich onder andere op het verbeteren van de kwaliteit van de buitenruimte van de bedrijventerreinen. Een belangrijke pijler daarin is 'een groen bedrijventerrein met nette wegen, een ommetjesnetwerk en klimaatadaptieve maatregelen'. De soortenlijsten die voor het omgevingsprogramma Natuur in de stad gemaakt zijn helpen om hierin de juiste keuze te maken bij het aanplanten van nieuwe planten. Deze soortenlijsten staan op onze website: www.nieuwegein.nl/wonen-en-leefomgeving/groen/boom-en-plantwijzer

Voorbeeld-van-een-externe-samenwerking
Voor Nieuwegein oost en zuid gebruiken we een andere manier van samenwerken met aannemers; de zogeheten bouwteamconstructie. Zo bekijken we samen hoe we dingen kunnen doen om onze doelen te halen. Maar voor Nieuwegein noord en west werken we het nog op de 'oude' manier. In 2024 gaan we daar ook verandering in brengen. Ons doel is om vanaf 2025 voor heel Nieuwegein met een bouwteamconstructie te werken.

6.4 Onderzoek en monitoring

We gebruiken verschillende manieren om de natuur in onze stad te onderzoeken. In deze paragraaf vertellen we over de twee manieren. Één die we nu al gebruiken en één die we in de toekomst in willen zetten.

Onderzoek-naar-effect-van-maatregelen
Deze aanpak hangt af van het type maatregel en de dieren of planten waarop de maatregelen van invloed zijn. Eén manier is om enkele specifieke diersoorten of planten te kiezen. Als deze soorten aanwezig zijn (en bij voorkeur ook informatie over hun aantal), geeft dit aan hoe succesvol de maatregel is. Zie ook doel 5.3-3. Als de maatregel nog niet is uitgevoerd, is het beter om eerst een nulmeting te doen. Zo kunnen we de situatie na de maatregel vergelijken met de beginstand. Pas dan kunnen we echt iets zeggen over het mogelijke gevolg van de maatregel. In 2024 voeren we op verschillende plekken een nulmeting uit. Ook voor maatregelen die we nog willen nemen is het slim om eerst een nulmeting te doen. Bijvoorbeeld voordat we bijenburchten bouwen, broedhopen voor ringslangen maken of het broedvogelbos verbeteren. We beginnen in 2024 met het kiezen van de beste manieren om deze locaties te onderzoeken. Daarna bepalen we hoe we het onderzoek gaan aanpakken en hoeveel werk dat gaat kosten.

Monitoring
We weten welke boomsoorten er in de stad staan en hoe oud ze zijn. Ook monitoren we jaarlijks de attentiebomen, waarbij ook wordt gelet op ziektes zoals essentaksterfte en iepziekte. Die informatie bewaren we in ons beheerprogramma. Maar we weten nog niet altijd goed welke dieren, insecten en andere planten in en rond de bomen leven. Daarom zijn waarnemingen van verschillende partijen belangrijk om een compleet beeld te krijgen.
Op waarneming.nl kunnen mensen doorgeven welke planten en dieren ze zien. Na controle worden deze waarnemingen toegevoegd aan een database. Als gemeente krijgen we deze gegevens te zien in de NDFF (Nationale Databank Flora en Fauna).
Voor het Soortenmanagementplan doen we een speciaal onderzoek naar dieren die in gebouwen wonen, zoals vleermuizen en gierzwaluwen. Hierdoor krijgen we een goed beeld van waar deze soorten zich bevinden.

Monitoring volgens het concept Basiskwaliteit Natuur

Met dit omgevingsprogramma willen we in 2040 een stad creëren waar de aanwezigheid van inheemse planten en dieren heel normaal is en blijft, met alles wat ze nodig hebben om goed te groeien en bloeien. We willen dit doen middel het concept Basiskwaliteit Natuur (BKN). In de kamerbrief van 20 september 2021 Groen in de stad en knelpuntenanalyse natuurinclusief bouwen (DGNVLG-NS / 21228610) wordt onder andere gesproken over het ontbreken van een uniforme basiskwaliteit waaraan we zaken meetbaar maken. Hoe borg je natuur in de stad en zorg je dat natuurinclusief 'gewoon' gaat worden? Om in Nederland een integrale invulling te geven is een basiskwaliteit en monitoring daarvan noodzakelijk. Voor ieder landschap/gebied moeten de condities worden bepaald welke noodzakelijk zijn voor de karakteristieke dieren en planten. Kennis van de huidig aanwezige soorten is daarbij een belangrijk onderdeel. In de jaren die volgen is een monitoring noodzakelijk om te weten of maatregelen daadwerkelijk tot gevolg hebben dat de karakteristieke dieren en planten zich structureel (weer) vestigen. Alleen op die manier weten we zeker of wij ook daadwerkelijk bijdragen aan de verbetering van de biodiversiteit.

Verschillende provincies zoals Overijssel, Drenthe en Oost-Gelderland en steden zoals Bronckhorst en Zevenaar, hebben al gekeken naar hun Basiskwaliteit Natuur. Ook gemeenten zoals Hardenberg, Goirle-Hilvarenbeek-Oisterwijk, Berg en Dal, Amersfoort en Nijmegen zijn op dit moment bezig met het vaststellen van hun natuurkwaliteit volgens dit idee. Hoewel het idee duidelijk is, is er nog geen standaard handleiding voor het onderzoek en de beoordeling van basiskwaliteit natuur. Elke gemeente of provincie moet dit nog vaststellen. Als gemeente Nieuwegein willen ook wij hierop aansluiten en de onderzoeks- en beoordelingsmethodiek hiervoor opzetten. In die opzet wordt beschreven hoe we gaan onderzoeken en beoordelen. We kijken naar welke informatie we kunnen gebruiken van bestaande gegevens. We denken na over hoe we gegevens kunnen gebruiken. Ook kijken we naar het onderzoek dat elke vier jaar wordt gedaan naar de huidige toestand van het openbaar groen. We overwegen hoe waarnemingen van onze aannemers, externe partners en zelfs mensen zoals u ons kunnen helpen. Dit helpt ons te begrijpen hoe groot het onderzoek moet zijn en hoeveel geld we nodig hebben. In 2024 starten we met een monitoring op het effect van onze maatregelen en gaan we van start met het onderzoeken hoe wij invulling kunnen geven aan de BKN.

Noot: Eind 2024 zijn we begonnen met een onderzoek naar de Basiskwaliteit Natuur in Nieuwegein. We willen weten welke algemene soorten en aantallen er voorkomen om zo te kunnen bepalen hoe het gesteld is met de basiskwaliteit van onze leefomgeving. Dit onderzoek is inmiddels uitgevoerd. Zo kunnen we beter bepalen welke maatregelen nodig zijn om de natuur in de stad te helpen.

6.5 Evaluatie en rapportage over de voortgang

We maken een voortgangsrapport met resultaten van ons werk voor de natuur. Hierin vertellen we wat we hebben bereikt en checken we of we op schema liggen met onze plannen. We publiceren tussenrapporten in 2027 en 2031. De eindbeoordeling komt in 2033.

Als het voortgangsrapport aangeeft dat het nodig is, passen we het omgevingsprogramma aan. In de omgevingsvisie van Nieuwegein staat wanneer en waarom we dat zouden doen.

- Er zijn nieuwe belangrijke ontwikkelingen.
- De doelen worden niet behaald.
- De regels zijn in de praktijk moeilijk na te komen.
- Er wordt onvoldoende gereageerd op vragen van mensen uit de samenleving.

In 2034 vernieuwen we het omgevingsprogramma, zodat het weer past bij de volgende 10 jaar. ●

Begrippenlijst

Terug naar inhoudsopgave

Begrippenlijs

(A)biotische omstandigheden:

- A-biotische omstandigheden zijn dingen in de natuur die niet leven, zoals het weer, de bodem en het water. Het zijn belangrijke dingen die invloed hebben op hoe planten en dieren groeien en overleven. En het bepaalt welke soorten in een gebied kunnen leven.
- Biotische omstandigheden zijn dingen in de natuur die leven, zoals planten, dieren en microben. Deze levende organismen beïnvloeden elkaar in een ecosysteem. Bijvoorbeeld, planten kunnen dieren voeden en dieren kunnen helpen bij het verspreiden van plantenzaden.

Afzettingen: Afzettingen in een rivier zijn de materialen zoals zand, grind en modder die de rivier meevoert en neerlegt op de bodem. Als het water langzamer stroomt, laat het de meegevoerde kleine stukjes steen en ander materiaal vallen en dat blijft dan op de bodem van de rivier liggen. Deze afzettingen kunnen zich ophopen en de vorm van de rivierbedding in de loop van de tijd veranderen.

Algemene soorten: Planten, dieren of andere levende organismen die in verschillende gebieden en omgevingen te vinden zijn. Deze soorten zijn niet beperkt tot een specifieke plek, maar kunnen zich aanpassen aan verschillende omstandigheden. Ze komen vaak voor en hebben een brede verspreiding.

Ambitie: Ambitie betekent dat je iets graag wilt bereiken of succesvol wilt zijn en er echt veel moeite voor doet. Mensen met ambitie hebben vaak duidelijke doelen of dromen en zetten zich hard in om die te bereiken.

Beeldbepalendheid: betekent dat iets heel herkenbaar en belangrijk is voor het beeld van een stad, persoon of iets anders. Het gaat om dingen die meteen opvallen en het algemene beeld of gevoel bepalen. Bijvoorbeeld, de Eiffeltoren is beeldbepalend voor Parijs, omdat veel mensen meteen aan die toren denken als ze aan de stad denken.

Beheersmaatregel: Een maatregel dat wordt gedaan om problemen te voorkomen of te verminderen. Het is een actie of stap die genomen wordt om ervoor te zorgen dat dingen goed gaan of om risico's te beheersen. Bijvoorbeeld het schoffelen van ongewenste kruiden.

Belanghebbende: Iemand die betrokken is bij of invloed heeft op een bepaalde situatie, beslissing of activiteit. Het kan bijvoorbeeld gaan om personen, groepen of organisaties die iets willen van de uitkomst van een project, een beslissing of een gebeurtenis.

Bestek(ken): Een document waarin staat wat er precies moet gebeuren bij een project of opdracht. Het bevat gedetailleerde informatie over het werk dat gedaan moet worden, inclusief materialen, specificaties en eventuele regels.

Biodiversiteit: Biodiversiteit betekent de verscheidenheid aan planten, dieren en andere levende organismen in een bepaald gebied. Het gaat om de verschillende soorten en typen van leven die er zijn. Een hoge biodiversiteit betekent dat er veel verschillende planten en dieren zijn.-Biodiversiteit is belangrijk omdat het bijdraagt aan de gezondheid en stabiliteit van ecosystemen.

Boom: dit is een houtige plant met één (of meer) duidelijk herkenbare stam(men) en een kroon. Daarnaast spreken we van een boom vanaf een minimale hoogte van 7 meter. Dat neemt niet weg dat een boom kleiner kan zijn bij het planten ervan.

Boombeschermingsplan (BBP): hierin staat omschreven hoe er wordt omgegaan met bomen en hoe ze beschermd, behouden en waar nodig gecompenseerd worden.

Boomtaxateur:-dit is een expert die de waarde en gezondheid van bomen beoordeelt.

Bosplantsoen: dit is een combinatie van boomvormend en struikvormend plantmateriaal. Door het aanplanten hiervan ontstaat een gevarieerd gedeelte groen met verschillende hoogtes en soorten.

Botanische waarde: Botanische waarde laat zien hoe nuttig of waardevol een plant is voor bijvoorbeeld de natuur, voedsel, medicijnen of andere toepassingen. Planten met hoge botanische waarde helpen bij biodiversiteit, voedsel of gezondheid.

Budget: Een budget is een plan dat vertelt hoeveel geld je hebt en hoe je het van plan bent te gebruiken.

Circulariteit: Spullen een tweede leven geven of de materialen ervan opnieuw gebruiken in plaats van weg te gooien. Circu-

lariteit is goed voor het milieu, omdat het afval vermindert en helpt om zuiniger met grondstoffen om te gaan.
Coalitieakkoord: Een overeenkomst tussen verschillende politieke partijen die samenwerken om een regering te vormen. In dit akkoord staan de belangrijkste plannen en afspraken die de partijen gezamenlijk willen uitvoeren tijdens hun periode in de regering. Het zorgt ervoor dat de doelen en prioriteiten van de coalitiepartijen duidelijk zijn.
Cultuurhistorisch: dit verwijst naar iets dat te maken heeft met de geschiedenis en cultuur van een bepaalde plaats of tijd. Het gaat om waardevolle tradities, gebouwen of elementen die belangrijk zijn voor de geschiedenis van een gemeenschap.
Databank: Een elektronische archiefkast waar gegevens, zoals namen, nummers of andere informatie, op een georganiseerde manier worden opgeslagen en gemakkelijk kunnen worden opgezocht wanneer dat nodig is.
Decennia: betekent periodes van tien jaar. Als je bijvoorbeeld zegt dat iets twee decennia geleden is gebeurd, dan bedoel je dat het twintig jaar geleden is. Eén decennium is dus tien jaar.
Dekzand: Zand dat door de wind is neergelegd en bovenop de grond ligt. Het is een zandlaag die niet door water, maar door de wind is gemaakt. Dekzand komt vaak voor in bepaalde gebieden en heeft invloed op hoe de bodem en het landschap eruitziet.
Dendrologisch: de studie van bomen, zoals hun soorten, groei en eigenschappen.
Diameter: de afstand van de ene kant van een cirkel of ronde vorm naar de andere kant, gemeten door het midden.
Doelsoort: een plant- of diersoort die wordt gekozen om te behouden, beschermen of versterken.
Draagvlak: Draagvlak betekent dat mensen het eens zijn met een bepaald idee, plan of beslissing. Als er draagvlak is, betekent dit dat een meerderheid van de mensen het idee steunt of ermee instemt.
Ecologisch: Ecologisch verwijst naar dingen die te maken hebben met de relatie tussen levende organismen en hun omgeving. Het gaat over de natuurlijke omgeving en hoe planten, dieren en andere organismen met elkaar en met hun leefgebied elkaar beïnvloeden.
Ecologische verbindingszone: Een gebied dat de natuur met elkaar verbindt. Het is als een soort groene doorgang tussen verschillende natuurgebieden. Deze zones helpen planten en dieren om zich te verplaatsen tussen verschillende leefgebieden, wat belangrijk is om te overleven. Het bevordert dus de biodiversiteit en de gezondheid van ecosystemen.
Ecosysteem: Een ecosysteem is een soort natuurlijk huis waarin planten, dieren en andere levende dingen samenleven en afhankelijk zijn van elkaar. Het omvat alles in een bepaald gebied, zoals bomen, dieren, lucht, water en de bodem. Al deze dingen werken samen en beïnvloeden elkaar op een manier die het hele systeem in balans houdt.
Ecosysteemdiensten: zijn de voordelen die mensen krijgen van de natuur. Het zijn dingen die de natuur voor ons doet, zoals schone lucht, water, voedsel en het verzorgen van de bodem. Planten, dieren en andere levende wezens in een ecosysteem werken samen om deze diensten mogelijk te maken. Bijvoorbeeld, bomen zorgen voor zuurstof en houden de lucht schoon, bijen helpen bij de bestuiving van planten, en bossen beschermen tegen overstromingen. Al deze diensten zijn belangrijk voor ons leven.
Energietransitie: Energietransitie is het overstappen van het gebruiken van schadelijke energiebronnen naar milieuvriendelijkere alternatieven, zodat het minder schadelijk is voor de aarde. Bijvoorbeeld meer gebruik maken van zonne- en windenergie in plaats van fossiele brandstoffen.
Evaluatie: betekent het beoordelen of bekijken hoe iets is gegaan of hoe iets werkt. Het is een moment waarop je terugkijkt om te zien wat goed of minder goed is gedaan, zodat je ervan kunt leren.
Foerageren: Foerageren is het actief zoeken, verzamelen of jagen op voedsel, meestal door dieren. Het houdt in dat dieren zich verplaatsen om geschikt voedsel te vinden, of het nu gaat om grazen, prooien vangen of andere eetbare bronnen verzamelen. Dit gedrag wordt vaak vertoond door dieren om aan hun voedselbehoeften te voldoen.
Gemeentelij e-verordeningen: Regels en voorschriften die worden opgesteld door de gemeen-

te. Het zijn als soort regels die gelden op lokaal niveau, in een stad of gemeente. Deze regels gaan over verschillende dingen, zoals bouwvoorschriften, parkeren, afvalinzameling en andere dagelijkse zaken in de gemeenschap. Ze worden gemaakt om ervoor te zorgen dat alles netjes en veilig verloopt binnen de gemeente.

Getijdebossen Gebieden met planten en bomen die worden beïnvloed door getijden, wat de beweging van het water door de aantrekkingskracht van de maan en de zon veroorzaakt. Deze bossen liggen vaak langs kustgebieden waar het water regelmatig omhoog en omlaag gaat. De planten moeten zich aanpassen aan veranderingen in waterhoogte en zoutgehalte.

Griend: Het is een plek die vaak nat is, met veel water en modder. Grienden komen vooral voor in Nederland, en ze zijn belangrijk voor dieren en planten die van zo'n natte omgeving houden. Het kan ook een beetje drassig zijn, en soms groeien er bomen zoals wilgen en elzen. Grienden worden vaak gebruikt door vogels om te rusten of te nestelen. Vroeger werd het hout uit Grienden voornamelijk gebruikt voor productie, wilgenhout is namelijk perfect voor het maken van manden en hoepels.

Handhaving: Handhaving gaat over ervoor zorgen dat iedereen de regels en afspraken volgt. Dit gebeurt door toezicht te houden en acties te ondernemen als dat niet gebeurt, zoals controles en boetes. Het doel is een eerlijke en veilige omgeving te behouden waar regels worden gerespecteerd en iedereen dezelfde kansen heeft.

Hotspot: Een groene hotspot is een gebied met opvallend veel natuur, zoals parken, natuurgebieden of plekken met veel planten en bomen. Deze gebieden zijn geliefd vanwege hun natuurlijke kenmerken en kunnen dienen als ontspanningsplek, voor recreatie en het behoud van biodiversiteit. Ze benadrukken de waarde van groen in steden en andere plekken.

Hittestress: Hittestress gebeurt bij extreem warm weer en heeft nadelige gevolgen op mensen, dieren en planten. Dit kan ongemak, vermoeidheid en gezondheidsproblemen veroorzaken omdat het lichaam moeite heeft met afkoelen. Het kan voorkomen wanneer de temperatuur langdurig hoog blijft. Voorzorgsmaatregelen zoals voldoende drinken en koel blijven helpen de impact van hittestress te verminderen.

Holoceen: Het Holoceen verwijst naar het huidige geologische tijdperk waarin we ons bevinden. Het begon ongeveer 11.700 jaar geleden na de laatste ijstijd en gaat tot op de dag van vandaag door. Het heeft stabiele klimatologische omstandigheden gekend, wat gunstig is voor de ontwikkeling van menselijke samenlevingen, planten en dieren. Hier zijn menselijke beschavingen ontstaan en veranderden.

Houtopstand: Een houtopstand is een onafhankelijke eenheid van bomen, struiken, boomvormers, hakhout of griend met een minimale oppervlakte van 10 are (1000 m2) of een rijbeplanting bestaande uit minimaal 20 bomen.

Inheems: Inheems verwijst naar iets dat van nature voorkomt in een bepaalde regio of plaats. Het kan betrekking hebben op planten, dieren of andere levende organismen die oorspronkelijk thuis horen of van nature aanwezig zijn in een specifieke omgeving.

Integraal: allesomvattend of als geheel, waarbij verschillende onderdelen samen een volledig en samenhangend geheel vormen.

Invasieve soorten: Invasieve soorten zijn planten, dieren of andere organismen die niet van nature thuishoren in een gebied, maar daar zijn beland en zich snel verspreiden. Ze verstoren de natuurlijke balans, verminderen biodiversiteit en bedreigen lokale planten en dieren. Het is erg belangrijk om ze onder controle te houden om de gezondheid van ecosystemen te beschermen.

Kapitalisme: is een economisch systeem waarin bedrijven en eigendommen meestal in handen zijn van particuliere mensen en niet van de overheid. In dit systeem proberen bedrijven winst te maken door dingen te verkopen of diensten aan te bieden. Mensen kunnen hun eigen bedrijf beginnen en beslissen wat ze kopen of verkopen. De prijzen van producten worden vaak bepaald door vraag en aanbod, dus hoeveel mensen iets willen hebben en hoeveel ervan beschikbaar is. Het idee is dat als mensen de vrijheid hebben om te kiezen, de economie groeit en iedereen er beter van wordt.

Klimaatadaptatie: Het aanpassen aan veranderingen in het klimaat door maatregelen te nemen. Het gaat om manieren vinden om beter om te gaan met extreme hitte, overstromingen en andere effecten van klimaatverandering. Het helpt gemeenschappen en omgevingen zich voor te bereiden en te beschermen tegen deze veranderingen, door sterke oplossingen te vinden voor de problemen die het veranderende weer veroorzaakt.
Klimaatbestendig: dit betekent dat iets bestand is tegen de effecten van klimaatverandering, zoals extreme hitte, hevige regen of stormen, en zich goed aanpast aan veranderende weersomstandigheden.
Kruin: De kruin van een boom is het bovenste gedeelte, waar de takken, bladeren en soms de bloemen of vruchten groeien.
Leefomgeving: Leefomgeving verwijst naar de plek waar mensen, dieren en planten leven. Het is de omgeving om ons heen, inclusief onze huizen, scholen, natuur, straten en andere plekken waar we ons dagelijks leven leiden. Het begrip 'leefomgeving' omvat alles wat invloed heeft op hoe we wonen, werken en ontspannen. Het gaat dus over de totale omgeving waarin we ons bevinden.
Maaiveld: is simpel gezegd het oppervlak van de grond, zoals je het buiten ziet. Het is het niveau van de grond waarop je loopt. Bijvoorbeeld, als je buiten in een tuin staat, dan sta je op het maaiveld. In de bouw wordt het woord vaak gebruikt om het niveau van de grond aan te geven waar een gebouw begint of waar je vanaf de straat opkijkt.
Monitoren: Voortdurend iets in de gaten houden of volgen. Het is als het regelmatig controleren van een situatie, proces of systeem om te zien hoe het zich ontwikkelt of functioneert. Bijvoorbeeld, wanneer je het weer monitort, kijk je regelmatig naar veranderingen in temperatuur, neerslag en andere factoren. Het is een manier om op de hoogte te blijven van wat er gebeurt en eventueel actie te ondernemen als dat nodig is.
Monumentaal: dit betekent iets dat van grote historische, culturele of architectonische waarde is, vaak beschermd als erfgoed. Meestal een 'stempel' dat iets krijgt in combinatie met een hoge leeftijd.
NAP: NAP staat voor Normaal Amsterdams Peil. Het is een referentiepunt om hoogtes en dieptes in Nederland te meten, vooral in relatie tot de zeespiegel. Vaak gebruiken ze NAP als standaard om hoogtes aan te geven, bijvoorbeeld voor dijken, waterstanden en bouwprojecten. Het helpt bij het beheren van water en het voorkomen van overstromingen in lage gebieden.
Natuurnetwerk Nieuwegein: In onze stad is het Natuurnetwerk een verbonden groep groene plekken, zoals parken en andere natuurlijke gebieden. Die plekken zijn belangrijk voor planten en dieren. Het doel is om deze groene gebieden te behouden en met elkaar te verbinden. Zo ontstaat er een netwerk van natuur in de stad. Dit helpt de stad fijner te maken door ruimte te bieden om te ontspannen, verschillende planten en dieren een thuis te geven en de hitte in de stad te verminderen.
Nulmeting: Een nulmeting is een beginmeting die wordt uitgevoerd om de huidige situatie of stand van zaken te bepalen voordat een verandering of project begint. Het is als het vaststellen van een startpunt, zodat men later kan vergelijken hoe dingen zijn veranderd of verbeterd. Een nulmeting geeft dus een referentiekader voor evaluatie en beoordeling van ontwikkelingen of veranderingen die later plaatsvinden.
Omgevingsplan: Een plan dat aangeeft hoe een bepaald gebied of een gemeenschap wordt gebruikt en ontwikkeld. Het bevat regels en afspraken over zaken zoals bouw, milieu, en gebruik van de ruimte. Het helpt om ervoor te zorgen dat nieuwe ontwikkelingen passen bij wat al in een gebied aanwezig is en bijdragen aan een leefbare omgeving. Het plan wordt vaak gemaakt door de overheid in samenwerking met de mensen die in dat gebied wonen.
Omgevingsprogramma: Een programma dat aangeeft hoe een bepaald gebied ontwikkeld en verzorgd zal worden. Het bevat vaak specifieke doelen, acties en prioriteiten voor zaken zoals economische groei, milieubehoud en leefbaarheid. Het wordt opgesteld door betrokken partijen, zoals de overheid, bedrijven en gemeenschappen om samen te werken aan de verbetering van een bepaalde omgeving. Het programma kan allerlei dingen bevatten, zoals stadsontwikkeling,

groenvoorziening, en sociale voorzieningen.
Omgevingsvergunning kap: daarmee bedoelen we een omgevingsvergunning voor het kappen of verplanten van een houtopstand.
Omgevingsvisie: Een plan waarin staat hoe de gemeente er in de toekomst uit moet zien. Het beschrijft de gewenste ontwikkelingen op het gebied van bijvoorbeeld wonen, werken, natuur en infrastructuur. Meestal maken de overheid en de mensen die er wonen dit plan samen. Het doel is om een duidelijke richting te geven aan de ontwikkeling van de omgeving en te luisteren naar wat iedereen wil.
Ontwikkelgrenzen: het gebied waarbinnen waarbinnen een bouwproject of andere stedelijke ontwikkeling plaats vindt.
Openbaar: Openbaar verwijst naar iets dat toegankelijk is voor iedereen, niet privé of beperkt tot een specifieke groep mensen. Bijvoorbeeld een openbaar park is een park dat voor iedereen toegankelijk is. Een openbare aankondiging is informatie die beschikbaar is voor het grote publiek. Het betekent dat iets niet beperkt is tot een selecte groep, maar openstaat voor iedereen.
Parameters: zijn regels of voorwaarden die je gebruikt om iets te meten of te beoordelen. Ze helpen je om informatie te begrijpen en te vergelijken. Bijvoorbeeld, als je de kwaliteit van water wilt meten, kunnen parameters dingen zijn zoals de temperatuur, het zuurstofgehalte of de hoeveelheid vervuiling. Het zijn dus belangrijke gegevens die je helpen om een duidelijker beeld te krijgen van een situatie.
Participatienota: Een soort plan waarin staat hoe mensen kunnen meedoen en hun stem kunnen laten horen bij beslissingen die invloed hebben op hun buurt of gemeenschap. Het legt uit hoe de overheid of organisatie wil samenwerken met mensen om ervoor te zorgen dat verschillende meningen worden gehoord en dat iedereen de kans heeft om mee te praten over belangrijke zaken. De nota geeft aan hoe participatie wordt aangemoedigd en georganiseerd.
Participatie(traject): Het proces waarbij mensen actief betrokken zijn en de kans krijgen om mee te denken en te praten over dingen die invloed hebben op hun omgeving. Het gaat om stappen waarbij de mening van de gemeenschap belangrijk is, zoals bij projecten, beleid maken of andere dingen die de gemeenschap aangaan. Het doel is om verschillende meningen te horen en beslissingen te nemen die passen bij wat mensen nodig hebben en willen.
Particuliere tuin: Een particuliere tuin is een privétuin bij een huis die niet voor iedereen toegankelijk is. Het is de tuin van een persoon of een gezin en kan verschillen in grootte en ontwerp. De bewoners zorgen voor de tuin en gebruiken het als persoonlijke plek om te ontspannen, met bloemen, planten en soms gras.
Pioniervegetatie: Pioniervegetatie zijn de eerste planten die groeien op een plek waar net iets is veranderd, zoals na een bosbrand of het kappen van bomen. Ze groeien snel en bereiden de bodem voor andere planten voor, waardoor het ecosysteem weer opgebouwd wordt. Deze planten passen zich goed aan veranderingen aan en groeien en verspreiden zich snel.
Populatieomvang: Populatieomvang verwijst naar het aantal individuen van een bepaalde soort, bijvoorbeeld dieren of mensen, binnen een bepaald gebied.
Populaties: Populaties zijn groepen van dezelfde soort dieren of planten die samenleven op een plek. Het kan bijvoorbeeld gaan om een populatie van vogels, vissen of planten. Een populatie bestaat uit individuen van dezelfde soort die in een specifieke omgeving samenleven en zich voortplanten. In de biologie gebruiken we 'populaties' om te vertellen hoeveel dieren of planten van een bepaalde soort er zijn op een plek.
Robuust: Robuust betekent sterk en veerkrachtig. Het zegt dat iets goed is in het omgaan met allerlei situaties of problemen. Een robuust systeem of plan kan goed werken, zelfs als er dingen veranderen of moeilijkheden zijn.
Samenwerkingspartners: Samenwerkingspartners zijn mensen of groepen die samenwerken aan hetzelfde doel of project. Ze werken samen, delen kennis en middelen om succesvol te zijn. Dit kunnen bijvoorbeeld organisaties of individuen zijn die samenwerken aan één project.
Scope: 'Scope' betekent hoe ver

iets gaat, zoals bij een project, plan of activiteit. Het is als het afbakenen van wat er wel en niet onderdeel is van wat je gaat doen.

Sedimentatie: Sedimentatie is wanneer kleine stukjes, zoals zand of modder, naar beneden vallen en zich opstapelen op de bodem. Dit gebeurt door de zwaartekracht. Je ziet dit vaak in water, waar deeltjes langzaam naar de bodem zakken en een laag vormen, zoals in meren, rivieren of de zee. Het kan ook in de lucht gebeuren, als stof naar beneden valt door de zwaartekracht.

Soortendiversiteit: betekent de verscheidenheid aan verschillende soorten planten en dieren in een bepaald gebied. Het gaat erom hoeveel verschillende soorten er zijn en hoe ze met elkaar en hun omgeving omgaan. Hoe meer soorten er in een ecosysteem zijn, hoe groter de soortendiversiteit. Dit is belangrijk omdat een hoge soortendiversiteit helpt om de natuur gezond en in balans te houden. Bijvoorbeeld, in een kleurrijke tuin met veel verschillende bloemen, bijen en vogels is er veel soortendiversiteit.

Sortiment: sortiment in de natuur verwijst naar de variëteit en samenstelling van verschillende plant- of diersoorten binnen een bepaald gebied of ecosysteem. Het geeft dus aan welke soorten er aanwezig zijn en in welke verhouding.

Stadsontwikkeling: Stadsontwikkeling gaat over het plannen, bouwen en verbeteren van een stad. Het gaat over het maken van wegen en openbare voorzieningen. Het doel is om de stad fijner te maken om in te wonen en goed te laten werken, met aandacht voor wonen, werk, reizen en groene ruimtes. Vaak beslissen zowel de overheid als de inwoners samen hoe de stad er in de toekomst uit moet zien.

Standaardiseren: betekent het maken van een bepaalde norm of standaard die door iedereen gevolgd kan worden. Het zorgt ervoor dat dingen op dezelfde manier gedaan worden, zodat ze goed met elkaar kunnen werken of vergeleken kunnen worden. Bijvoorbeeld, als je een maatbeker hebt die altijd 250 milliliter is, dan is dat een standaard.

Stapstenen: Stapstenen zijn kleine gebieden of plekken in de natuur die als tussenstops werken voor planten en dieren tussen grotere natuurgebieden. Ze helpen bij het verbinden van verschillende leefgebieden, zoals kleine bossen of waterlichamen. Deze plekken zijn belangrijk omdat ze soorten helpen verspreiden en migreren door het landschap, zoals stenen die helpen bij het oversteken van een beek.

Streefbeeld: Een streefbeeld is een soort beeld of visie van hoe iets er in de toekomst uit zou moeten zien. Het geeft aan wat men hoopt te bereiken of te realiseren. Bijvoorbeeld in stadsontwikkeling kan een streefbeeld beschrijven hoe een bepaald gebied eruit zou moeten zien na renovaties of verbeteringen. Het is iets wat we in de toekomst graag willen laten gebeuren of bereiken.

Stroomgordels: Stroomgordels zijn brede gebieden in rivieren waar het water altijd beweegt, meestal stroomafwaarts. Deze gordels in rivieren zijn vergelijkbaar met de stroomgordels in oceanen, waar water in een bepaalde richting stroomt. Rivierenstroomgordels zijn belangrijk voor het verplaatsen van water, sediment en voedingsstoffen door een riviersysteem.

Strategie: betekent een plan of aanpak om een bepaald doel te bereiken. Het is een slimme manier van denken over hoe je iets wilt doen en welke stappen je daarvoor moet nemen. Bijvoorbeeld, als je een spel speelt, bedenk je een strategie om te winnen door goed na te denken over je zetten. In het dagelijks leven kan een strategie ook helpen bij dingen zoals het plannen van je studietijd of het organiseren van een project. Het gaat erom dat je bewust nadenkt over hoe je het beste kunt handelen.

Struweel: Struweel is een gebied met veel planten, zoals kleine bomen en struiken. Het is als een overgangsgebied tussen grasland en bos, waar de begroeiing meer verspreid en onregelmatig is dan in een dicht bos. Struweel kan een gevarieerde omgeving bieden en fungeren als leefgebied voor verschillende dieren en planten. Je ziet het vaak in de natuur, maar mensen kunnen het ook aanleggen in tuinen of natuurgebieden.

Subjectief: betekent dat iets afhangt van persoonlijke gevoelens, meningen of ervaringen. Het is dus niet objectief of algemeen waar, omdat het kan verschillen van persoon tot per-

soon. Bijvoorbeeld, als iemand zegt dat een bepaald boek leuk is, is dat een subjectieve mening. Een ander hoeft dat boek tenslotte helemaal niet leuk te vinden.

Subsidie: Subsidie is financiële steun of hulp van de overheid of een organisatie aan particulieren, bedrijven of projecten om bepaalde activiteiten te stimuleren of te helpen bij het bereiken van doelen. Een subsidie kan bijvoorbeeld verleend worden aan een bedrijf dat milieuvriendelijke technologie ontwikkelt of aan een student om studiekosten te verminderen. Subsidies willen vaak goede dingen aanmoedigen, zoals nieuwe ideeën, duurzaamheid of mensen helpen.

Sustainable Development Goals: zijn 17 wereldwijde doelen die door de Verenigde Naties zijn vastgesteld om de wereld duurzamer en eerlijker te maken. Ze zijn gericht op het verbeteren van het leven van mensen en het beschermen van de planeet. Voorbeelden van deze doelen zijn het bestrijden van armoede, zorgen voor goed onderwijs, en het beschermen van het milieu. Het idee is dat landen samenwerken om deze doelen te bereiken tegen het jaar 2030, zodat iedereen een betere toekomst heeft.

Uitheems: 'Uitheems' verwijst naar iets dat niet van nature voorkomt in een bepaald gebied, maar dat van ergens anders is meegebracht naar dat gebied. Het kunnen planten, dieren of andere dingen zijn die eigenlijk niet thuishoren in een bepaalde plek, maar er door mensen zijn gebracht. Soms kunnen deze vreemde planten of dieren het lokale leven beïnvloeden, omdat ze niet natuurlijk in dat gebied voorkomen en mogelijk andere soorten verdringen.

Variëteiten: betekent verschillende soorten of soorten binnen een bepaalde groep. Het verwijst naar de diversiteit binnen iets, zoals verschillende soorten planten, fruit of producten. Bijvoorbeeld, in de wereld van appels zijn er variëteiten zoals de Granny Smith, de Golden Delicious en de Fuji. Elke variëteit heeft zijn eigen unieke kenmerken, zoals smaak en kleur. Het idee is dat er verschillende opties of versies zijn van hetzelfde soort.

Verordeningen: dit zijn officiële regels of wetten die door een overheid (bijvoorbeeld gemeente) zijn vastgesteld om bepaalde zaken te regelen, zoals het gebruik van grond of bescherming van natuur.

Verstedelijking Wanneer landelijke gebieden of dorpen veranderen in steden met meer huizen en meer mensen die er wonen. Dit betekent meer gebouwen, wegen en andere dingen die nodig zijn voor meer mensen. Het gebeurt vaak als er meer industrie komt, de economie groeit en de manier van leven verandert. Het kan ook invloed hebben op het milieu en de natuur rondom de stad.

Verwijderingsbelang -betekent dat het belangrijk is om iets weg te halen of te verwijderen. Dit kan bijvoorbeeld gelden voor dingen die schadelijk zijn, zoals vervuiling, ongewenste planten of dieren, of zelfs gevaarlijke spullen. Het idee is dat door deze dingen te verwijderen, de situatie beter wordt of dat het een positief effect heeft op de omgeving of de gezondheid.

Visie: Visie is hoe mensen denken over hoe ze willen dat de toekomst eruitziet. Het is als een duidelijk beeld van wat ze willen bereiken. Bijvoorbeeld, in stadsontwikkeling is het hoe mensen de ideale stad zien, met bepaalde kenmerken en voorzieningen. Het gaat om het bedenken van doelen voor een bepaald gebied of onderwerp.

Voedselketen: betekent de volgorde waarin planten en dieren elkaar opeten. Het laat zien hoe energie en voedingsstoffen van het ene organisme naar het andere gaan.
In een voedselketen begint het meestal met planten, die hun eigen voedsel maken door zonlicht te gebruiken. Daarna komen de dieren die de planten eten (planteneters) en vervolgens komen de dieren die deze dieren eten (vleeseters).

Waarnemingen: Dit betekent letten op welke soorten er zijn en kijken naar hun gedrag, kenmerken of hoeveelheid. Bijvoorbeeld vogels in een park of bloemen in de natuur. Het is belangrijk om te begrijpen hoe de natuur werkt en veranderingen te volgen. Vaak helpen gewone mensen, wetenschappers en natuurliefhebbers bij het verzamelen van deze informatie.

Zaailing: een jonge plant die uit een zaad is gegroeid. ●

Terug naar inhoudsopgave

Bronnen

Bronnen

Aanpak biodiversiteit in stad en dorp - Provincie Utrecht, 2021

Atlas provincie Utrecht (provincie-utrecht.nl)

Behoud en beheer van soorten | Biodiversiteit.NL (chm-cbd.net)

BIJ12 (2023). N01.03 Rivier- en moeraslandschap. https://www.bij12.nl/onderwerpen/natuur-en-landschap/index-natuur-en-landschap/natuurtypen/n01-grootschalige-dynamische-natuur/n01-03-rivier-en-kwelderlandschap/ Geraadpleegd op 25 juli 2023.

Boddeke, P.H.N. (2018). Doelen voor het Natuurnetwerk Nieuwegein. Verhogen van de biodiversiteit in gemeente Nieuwegein. Bureau Waardenburg Rapportnr. 18-182. Bureau Waardenburg, Culemborg.

Bodemdata.nl (2025). basiskaarten: bodemkaart, grondwaterkaart, https://bodemdata.nl/basiskaarten

Brabantse milieufederatie (2024). 10 meestgestelde vragen over houtopstanden - Brabantse Milieufederatie

CBS (2021). Natuurlijk Kapitaalrekeningen Nederland 2013-2018. 3. Conditie van ecosystemen. URL: https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/aanvullende-statistische-diensten/2021/natuurlijk-kapitaalrekeningen-nederland-2013-2018/3-conditie-van-ecosystemen. Geraadpleegd op 29 juni 2023.

Coalitieakkoord 'Meer voor elkaar' 2022-2026, juni 2022, gemeente Nieuwegein

Cobra Groeninzicht (2024). Landelijke bomennorm in de praktijk.

“Samen met de stad” (2021-402)

Gemeente Laren (2022). Beleidsplan kapaanvraag Laren.

Gemeente Nieuwegein (2012). Bomenverordening Nieuwegein 2012.

Gemeente Nieuwegein (2023). Omgevingsprogramma Klimaatadaptatie 2023-2026.

Gemeente Nieuwegein (2024). Beheerplan openbaar groen 2024-2028.

Gemeente Nieuwegein (2025). Handboek Kabels & Leidingen.

Gemeente Wageningen (2021). Bomenverordening Wageningen 2021.

Grip op de groeiende stad Nieuwegein. Conceptversie 07-05-2023 (100%), Site

Groenstructuurplan, 2017-151

Handreiking decentrale regelgeving – klimaatadaptief en natuurinclusief bouwen, inrichten en beheren, 2022

Handreikingen voor vergroening van uw kavel op bedrijvenpark het Klooster – I love beeing en gemeente Nieuwegein
Handreiking Nieuwegein City Natuurinclusief, Maatregelen en richtlijnen voor een

natuurinclusieve binnenstad, 20-05-2021, SWNL0277194, D1, SWECO, Gijs Meijer en Floor Mossink, vormgeving Edwin de Jong

Hoffmann, A (2020). Oplossen knelpunten ecologische verbindingszone Natuurnetwerk Nieuwegein. Regeling Ecologie & Landschap

http://webatlas.nieuwegein.nl/app/ngein/

https://www.natura2000.nl/gebieden/utrecht

https://www.provincie-utrecht.nl/onderwerpen/natuur/natuurnetwerk-nederland-nnn
https://gis.provincie-utrecht.nl/Geocortex/WebViewer/?app=e691e7d6b6d348b1a331dd5d298ac85c&workflow=cea17dd7-c4c8-4359-b64d-7e063584495c&workflowParams={%22ids%22:[187,188,189]}

IUCN rode lijst van bedreigde soorten | IUCN NL

Janssen, C. (2008). Oeverwal. Geologie van Nederland. https://www.geologievannederland.nl/landschap/landschapsvormen/oeverwal Geraadpleegd op 25 juli 2023.

Klimaatadaptief bouwen – Klimaatadaptatie (klimaatadaptatienederland.nl)

Leclère, D., Obersteiner, M., Barrett, M. et al. Bending the curve of terrestrial biodiversity needs an integrated strategy. Nature 585, 551–556 (2020). https://doi.org/10.1038/s41586-020-2705-y

Link: file:///C:/Users/TessaVanVreeswijk/Downloads/SchubbenEnSlijm20190110010l3.pdf

Mata, L., Hahs, A.K., Palma, E., Backstrom, A. King, T., Olson, A.R., Renowden, C., Smith, T.R. & Vogel, B. (2021). Large ecological benefits of small urban greening actions. bioRxiv 2021.07.23.453468; doi: https://doi.org/10.1101/2021.07.23.453468

Meerjarenplan waterkwaliteit Nieuwegein, februari 2023

Minister Van der Wal (Kamerbrief 1 april 2022)

Natuur & Milieu (2023). Bomen voor biodiversiteit, Onderzoek naar bomen in Nederlandse gemeenten.

Norminstituut Bomen (2022), Handboek Bomen 2022.

Nota ruimte 2004

Omgevingsvisie Nieuwegein Verstedelijkt en Vergroent, oktober 2020, gemeente Nieuwegein

Omgevingsprogramma Duurzaam Bouwen, 2022, gemeente Nieuwegein

Omgevingsprogramma Klimaatadaptatie, concept 2023

R. van Leeningen & J. Herder. (2019a). Zorgelijke ontwikkeling gewone pad. Schubben & Slijm, 11(1), 17–17.

R. van Leeningen & J. Herder. (2019b). Zorgelijke ontwikkeling gewone pad. Schubben & Slijm, 39, 17-17.

RAAP-RAPPORT 2538 Jonge stad, oude kwaliteiten. Een interdisciplinaire studie naar het aardkundig, historisch-geografisch, historisch-bouwkundig en stedenbouwkundig erfgoed in gemeente Nieuwegein. Drs. R.S. Kok, drs. C.J.B.P. Frank, ir. L.J. Keunen, ir. J.W.P.M. Neefjes, J. Sprangers Msc, S. van der Veen MA, 16 augustus 2013, I SSN: 0925-6229

Uitvoeringsprogramma Invasieve Exoten Utrecht 2022-2026.pdf Provincie Utrecht
Van Looy, K., W.M. Liefveld, G Kurstjens, & J. Hugtenburg, 2019. Ruimte voor de grote rivieren en ecologische herstelprogramma's. Landschap 36 (2): 79-87.

Verhoeff, G. (2018). Factsheet Elenbroekbossen. https://www.natuurkennis.nl/Uploaded_files/Publicaties/factsheet-elzenbroekbossen-def.ad900b.pdf Geraadpleegd op 25 juli 2023.

Visie Stadspark Oudegein – Stadspark voor álle inwoners – Ruimtelijk Domein gemeente Nieuwegein, vastgesteld in de raad op 28 januari 2016

Vliegenthart, A., & F. van der Zee, 2018. Delfstofwinning en natuur. Wageningen. Wageningen Environmental Research, rapport 2873.

Vogel- en Habitatrichtlijn – BIJ12

Wageningen University & Research (2023). Biodiversiteit. https://www.wur.nl/nl/Themas/Biodiversiteit.htm. Geraadpleegd op 25 mei 2023.

Wageningen University & Research (2018). Zeven redenen om te investeren in een groene stad. https://www.wur.nl/nl/show-longread/zeven-redenen-om-te-investeren-in-een-groene-stad.htm Geraadpleegd op 21 juni 2023.

Wageningen University & Research (z.d.). Effect van natuur op gezondheid. https://www.wur.nl/nl/Dossiers/dossier/Effect-van-natuur-op-gezondheid.htm Geraadpleegd op 21 juni 2023.

Welke invloed had de landbouwende mens (akkerbouw en veeteelt) op vegetatie en fauna? (NoaA 2.0-vraag 15) – Nationale Onderzoeksagenda Archeologie 2.0 (cultureelerfgoed.nl)

Zoogdiervereniging (2010). Onderzoekers: 'Stedelijk groen van groot belang voor egels'. https://www.zoogdiervereniging.nl/nieuws/2010/onderzoekers-stedelijk-groen-van-groot-belang-voor-egels. Geraadpleegd op 21 juni 2023.

… (2021). Rapportage Onderzoek naar het vergroenen van bedrijventerreinen. Samengesteld door Arcadis Nederland B.V., TAUW B.V., Stec Groep en Business Design Agency. Arcadis Nederland B.V, Amersfoort.

Bijlagen

- A Omgevingsvisie
- B Coalitieakkoord
- C Duurzame ontwikkelingsdoelen
- D Participatieplan
- E Participatiemomenten
- F-Gebiedsbeschrijvin
- G-Buitendij se-beheertypen
- H Grondwaterstanden
- I Wet- en regelgeving
- J Beschermde soorten
- K Boombescherming
- L Bomenkap (concept)
- M Boomwaarde (concept)
- N-Verwijderingsbelan -(concept)
- O Middelen Betrekken
- P Maatregelen zonder budget
- Q Communicatiestrategie
- R Anders maaien

Terug naar inhoudsopgave

A Omgevingsvisie

De ambities en keuzes uit de-omgevingsvisie-voor-een-fijn - en groene stad
In de omgevingsvisie staat in vier punten welke concrete ambities Nieuwegein heeft en welke keuzes Nieuwegein maakt om bij te dragen aan een gezond, veilig en duurzaam Nieuwegein.

1 Verbonden met de stad, verbonden met elkaar
2 Fijne en groene stad met een levendig centrum
3 Een toekomstbestendige stad voor jong en oud
4 Een bedrijvige stad in een sterke regio

Bij de dikgedrukte punten horen ambities en keuzes voor biodiversiteit. Hieronder zijn deze weergegeven. De woorden biodiversiteit, groen en natuur uitgelicht in groen.

2A-Fijn -en-groene-stad

Toelichting
In Nieuwegein werken we aan een veilige, gezonde en aantrekkelijke leefomgeving. Voor iedereen, op elk moment van het leven. Hoe fijn je woont, hangt onder meer af van de kwaliteit van de leefomgeving, het huis en de aanwezigheid van groen en genoeg voorzieningen. Veel woonwijken zijn nu bijna vijftig jaar oud. Ze zijn toe aan verbetering. Ook wonen er nu andere mensen dan vroeger. De inrichting van de omgeving past niet altijd meer bij de wensen van de mensen die er nu wonen.

Nieuwegein wil een aantrekkelijke stad blijven met veel groen en water. Dat ziet er niet alleen mooi uit, maar is ook goed voor een gezondere lucht en leefomgeving. Bovendien zijn groen en water nodig om de gevolgen van klimaatverandering aan te kunnen. Onze leefomgeving moet schoon, veilig en gezond blijven. Zodat mensen ook in de toekomst fijn kunnen wonen en verblijven in onze stad.

- Veel groen: zie pijler Verbeteren.

Ambities
Veel van de bestaande woonwijken in Nieuwegein hebben een 'bloemkoolstructuur'. Daarmee bedoelen we wijken met comfortabele eengezinswoningen en veel groen en water. Het doorgaande verkeer wordt om de wijken heen geleid. Dat zorgt voor een rustige en veilige leefomgeving. Maar het zorgt er ook voor dat buurten minder goed met elkaar zijn verbonden. De gemeente werkt aan een betere verbindingen tussen buurten en wijken. Bijvoorbeeld voor langzaam rijdend verkeer.

- Veel groen: zie pijler Verbinden.

Keuzes
2A-4 Als we iets veranderen of iets nieuws toevoegen in de openbare ruimte (de plekken waar iedereen komt), dan krijgen groen, speel- en ontmoetingsplekken meer aandacht. Bij de (her) inrichting van deze plekken zoekt de gemeente in overleg met inwoners en ondernemers naar een juiste balans tussen groen, spelen, ontmoeten en parkeren.

- Zie pijler Verbeteren – maatregel 5.3-8.1.
- Zie pijler Betrekken – doel 5.3-20.

2A-7 Parkeren is maatwerk. Dat betekent dat we bij nieuwe ontwikkelingen en bij de herinrichting van de openbare ruimte per plek kijken of er te veel of te weinig parkeerplekken zijn. Te weinig parkeerplekken in de woonwijken probeert de gemeente op te lossen. Zijn er te veel parkeerplekken, dan vervangt de gemeente die door groen.

- zie pijler Vergroten – doel 5.3-12.

2B Groene en blauwe leefomgeving

Ambities
Groen en water zijn in Nieuwegein ruim aanwezig en bepalen voor een groot deel de uitstraling en de identiteit van Nieuwegein. Groen en water zorgen voor een mooie én gezondere omgeving die beter kan tegen de gevolgen van klimaatverandering. Groen en water spelen een belangrijke rol bij het opvangen van piekbuien en het tegen-

gaan van hittestress in de stad. We beschermen, behouden en ontwikkelen het groene geraamte van Nieuwegein voor een gezonde leefomgeving voor mensen, dieren en planten.

- Ruimschoots aanwezig groen: zie pijler Vergroten.
- Beschermen en behouden van groen: zie pijler Beschermen.
- Ontwikkelen van groen: zie pijlers Verbinden, Vergroten en Verbeteren.

De gemeente zorgt voor een betere kwaliteit van groen. Het buurt- en wijkgroen is belangrijk voor de beleving van de buurt en de gezondheid van de bewoners. Naast het buurt- en wijkgroen zijn ook Park Oudegein en de omringende landschappen belangrijk voor de kwaliteit van de leefomgeving. We zorgen dat de gebieden goed bereikbaar en toegankelijk zijn. Ook versterken we de gebruikswaarde, de natuurwaarde en de belevingswaarde van Park Oudegein en andere groengebieden.

- Kwaliteitsverbetering van groen: zie pijler Verbeteren.
- Versterken van de natuurwaarde van Park Oudegein en andere groengebieden: zie pijlers Verbinden, Verbeteren en Vergroten.

Keuzes

2B-1 De gemeente wil het groen en blauw in Nieuwegein beschermen. Om ervoor te zorgen dat het Natuurnetwerk Nieuwegein goed blijft werken, zijn natuurgebieden, de lokale ecologische verbindingen en stapstenen vastgelegd (GSP 2017). In deze groengebieden wordt niet gebouwd en we verbeteren de kwaliteit van de gebieden, onder meer door werk-met-werk te maken.

- Beschermen van groen: zie pijler Beschermen.
- Goed functionerend Natuurnetwerk Nieuwegein: zie pijlers Verbinden en Verbeteren.

2B-2 Gemeentelijk groen wordt niet zomaar verkocht of verhuurd voor het vergroten van privé-eigendom. De gemeente is namelijk zuinig op haar groen, onder andere vanwege klimaatadaptatie.

2B-3 De gemeente wil de groenverhouding in de stad verbeteren/vergroten. Het gaat dan om privéterreinen en de openbare ruimte. Dat doet de gemeente onder meer door het aanmoedigen van groene ideeën, groene schoolpleinen en de aanleg van groene daken en groene gevels. Bij nieuwe plannen stelt de gemeente eisen aan de stukken grond die onverhard zijn.

- zie pijlers Vergroten, Verbeteren en Betrekken.

2B-4 Bij de (her)inrichting van de openbare ruimte wil de gemeente stedelijk groen ontwikkelen en/of toevoegen van goede kwaliteit. Dit groen draagt bij aan klimaatadaptatie en de biodiversiteit en kan tegen de gevolgen van klimaatverandering.

2B-7 De gemeente werkt aan schoon, helder en zichtbaar water. Daarnaast wil de gemeente water met voldoende biodiversiteit en beleving.

- water met voldoende biodiversiteit: zie pijler Verbinden – doel 5.3-6.

2C Een levendig centrum

Ambities

Omdat City als ‘stenig’ wordt ervaren, willen we in City West zorgen voor meer groen en water om de ruimtelijke kwaliteit te verbeteren en de gevolgen van klimaatverandering op te vangen.

- Meer groen algemeen: zie pijler Vergroten.
- Meer groen City: Zie pijler Beschermen – doel 5.3-17.1.

Keuzes

Binnenterreinen, zoals tuinen of gemeenschappelijke ruimten bij een appartementencomplex, en daken moeten volledig zijn ontworpen met oog voor groen, energieopwekking en wateropvang. Dat noemen we waterberging.

- Meer groen City: Zie pijler Beschermen – doel 5.3-17.1.
- Meer groen op daken: zie pijler Vergroten – doel 5.3-12.

3A Duurzame stad – Klimaatadaptatie en waterveiligheid

Ambities
In 2050 moet onze stad tegen de gevolgen van klimaatverandering kunnen. In een klimaatbestendig Nieuwegein veroorzaken erge regenbuien zo min mogelijk hinder en zorgen ze bijna nooit voor schade aan gebouwen en vitale en kwetsbare objecten. Tijdens droge perioden heeft het groen in de stad toch voldoende water. De stad en inwoners hebben minder last van hittestress en wonen achter de Lekdijk is veilig.

Het ontwikkelen van slimme, klimaatadaptieve oplossingen met veel verschillende functies maakt Nieuwegein niet alleen klimaatbestendig. De stad wordt ook een gezondere en fijnere plek om te leven en werken. Bomen, openbaar groen, natuurlijke speelplekken, groene tuinen, schoolpleinen, daken en gevels zorgen voor verkoeling in de stad. In de klimaatbestendige stad wordt het regenwater zoveel mogelijk op een natuurlijke manier verwerkt. Na een korte, hevige bui wordt een groot deel van het water lokaal opgevangen en voor een deel zakt het weg in de bodem. Als dat mogelijk is, wordt gekozen voor verharding waar water doorheen kan. En verharding die niet nodig is, halen we weg. Daar komen groen of water. We zorgen ervoor dat er minder overlast ontstaat door te veel grondwater,
maar we gaan zo ook de gevolgen van droogte tegen.

Meer groen algemeen:
- zie pijler Vergroten.

Meer groen op daken, gevels en in tuinen:
- zie pijler Vergroten – doel 5.3-12
- zie pijler Verbeteren.

Natuurinclusieve gebouwen dragen daarnaast bij aan de lokale biodiversiteit, natuurwaarden en het welbevinden van de omwonenden.
- Zie pijler Beschermen – doel 5.3-17.

Keuzes
3A-9 De gemeente moedigt natuurinclusief bouwen aan om de biodiversiteit te vergroten en hittestress te voorkomen.
- Zie pijler Beschermen – doelen 5.3-16 en 5.3-17.

B Coalitieakkoord

De ambities en keuzes uit het Coalitieakkoord 2022-voor-een-fijn -en-groene-stad.
Aandachtspunten als het gaat over biodiversiteit:
het beschermen en verbeteren van biodiversiteit is daarbij een belangrijk onderdeel. In de eigen tuin en in de openbare ruimte.
- Alle pijlers

Keuzes die gaan over biodiversiteit:
We werken volgens de 3-30-300 leidraad: iedereen kan vanuit zijn woning minimaal 3 bomen zien, iedere wijk wordt voor minimaal 30% overschaduwd door bomen en niemand woont verder dan 300 meter van een park of groene ruimte;
- Zie pijler Vergroten

We kappen geen bomen, tenzij het echt niet anders kan. In die gevallen planten we nieuwe bomen of zorgen we voor geschikt ander groen;
- Zie pijler Verbeteren

We grijpen kansen aan om ecologische verbindingszones en biodiversiteit te versterken. Daarbij zoeken we ook naar manieren om de leefsituatie voor dieren te verbeteren;
- Zie pijler Verbinden

We ondersteunen plannen van inwoners voor vergroening en verduurzaming van hun eigen tuin en de openbare ruimte. Bijvoorbeeld het weghalen van tegels (tegelwippen), de aanleg van bloementuinen, het planten van een boom, het inzaaien en vergroten van boomspiegels (stuk open grond rondom de boomstam) en het inzaaien van lege veldjes en bermen;
- Zie pijler Betrekken

Er komt meer subsidie voor plannen van inwoners om hun directe omgeving te vergroenen. Bijvoorbeeld voor geveltuinen en het vergroenen van daken;
- Zie pijler Vergroten

De ambities en keuzes uit het Coalitieakkoord 2026-2030

Aandachtspunten als het gaat over natuur:
We investeren in veiligheid, woningbouw, biodiversiteit, klimaatbestendigheid, een betrouwbaar energiesysteem en een toekomstbestendige warmtevoorziening. Samen met inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties werken we aan een Nieuwegein dat mooier, groener, veiliger en fijner is om in te wonen en te verblijven. We werken aan een prettige leefomgeving waar inwoners elkaar kunnen ontmoeten, kunnen recreëren en actief gebruik kunnen maken van de openbare ruimte. Een openbare ruimte waar je je niet alleen veilig van A naar B kunt verplaatsen, maar waar ook groene en verzorgde plekken zijn waar mensen graag verblijven. We versterken ecologische verbindingen en waar mogelijk vergroenen we straten, parken en pleinen. Zo bouwen we aan een gezonde, klimaatbestendige en aantrekkelijke stad voor huidige en toekomstige generaties. Klimaatmaatregelen dragen bij aan een groenere, veiligere en prettigere leefomgeving. Bij de inrichting van de stad houden we rekening met de gevolgen van klimaatverandering. We geven kwetsbare plekken prioriteit, breiden ons bomen- en plantenbestand uit en versterken het groen in de stad. Bij herinrichting zorgen we dat klimaatadaptatie en gebruik van de openbare ruimte hand in hand gaan. Nieuwbouw wordt zoveel mogelijk natuurinclusief uitgevoerd, met groene gevels, groen-blauwe daken en ruimte voor biodiversiteit.

C Duurzame ontwikkelingsdoelen

De Duurzame Ontwikkelingsdoelen die in dit omgevingsprogramma terugkomen

Het gaat om zeventien doelen en honderdnegenenzestig subdoelen. Op de website van SDG Nederland staan alle doelen. In 2015 hebben de Verenigde Naties deze doelen als onderdeel van de Agenda 2030 bekendgemaakt. Met het omgevingsprogramma dragen we bij aan vier van de zeventien doelen:

SDG 3 goede gezondheid en welzijn: Dit doel staat voor het verbeteren van de gezondheid. Een groene leefomgeving draagt bijvoorbeeld bij aan een betere psychische gezondheid en het verminderen van overgewicht.
- Zie pijlers Verbinden, Vergroten en Verbeteren

SDG 11 duurzame steden en gemeenschappen: Onderdeel van duurzame steden is een gezonde en veilige leefomgeving, ook buiten het eigen huis. Voor de openbare ruimte betekent dat aandacht voor een inclusieve en toegankelijke groene en openbare ruimte.
- Zie pijlers Verbeteren en Beschermen

SDG 13 klimaatactie: Dit doel gaat over klimaatverandering en het verminderen van de nadelige gevolgen hiervan. Een robuuste, groene omgeving kan zich beter aanpassen bij natuurrampen.
- Zie pijlers Verbeteren en Vergroten

SDG 15 leven op land: Dit is het doel waarop wij met dit omgevingsprogramma de meeste invloed hebben. Het gaat over het beschermen, herstellen en duurzaam beheren van het leven op het land. In al zijn vormen. We beschermen en herstellen de biodiversiteit en ecosystemen. Zo kan onze groene omgeving beter tegen de gevolgen van een groeiend aantal inwoners, het toenemend gebruik van het land en klimaatverandering.
- Zie pijlers Verbinden, Verbeteren, Vergroten, Beschermen en Betrekken

D Participatieplan

Participatieplan
We hebben een overzicht van alle betrokkenen die meededen aan dit traject. Vanwege de AVG publiceren we dit overzicht niet in dit omgevingsprogramma.

Participatie- en educatieplan Omgevingsprogramma Natuur in de stad (tabel 1)
Dit participatie- en educatieplan is gemaakt op basis van de "geactualiseerde participatienota "Samen met de stad" (2021-402). Daarnaast is gebruik gemaakt van de Communicatiewijzer.

Aanleiding
Al langere tijd is het nodig om te komen tot een beleidsplan voor groen met doelen en ambities voor een natuurvriendelijk en toekomstbestendig Nieuwegein. De brief en bijlage aan de raad van maart 2023 gaat over de volledige aanleiding en planning. Een omgevingsprogramma maken kunnen we niet alleen. Dat doen we met verschillende partijen en met de inwoners van gemeente Nieuwegein. Hieronder staat hoe we dat doen.

Doel
In het omgevingsprogramma Natuur in de stad staan verschillende onderwerpen die gaan over het groen in gemeente Nieuwegein. Niet op alle onderwerpen zullen betrokkenen invloed hebben. Dingen uit het Groenstructuurplan (2017) staan vast. Denk aan het natuurnetwerk. Maar het is wél mogelijk mee te denken over de vraag hóe we dit netwerk kunnen maken en versterken.

Tabel 2 Het overzicht van de participatiemomenten in 2023 en de betrokkenen.

Wie	Wat	Wanneer
Interne organisatie	Participatiesessie	30 mei
	Verdiepende sessie	5 juli
	Review concept 1.0/2.0	week 31/32 resp. 36/37
	Review concept 3.0	week 47/48
Raad	Avond voor de Stad	april
	Review concept 2.0	week 36/37
	Avond voor de Stad	september
Partners en extern	Participatiesessie	30 mei
	Verdiepende sessie	5 juli
	Review concept 2.0	week 36/37
	Review concept 3.0	week 47/48
Inwoners	Enquête	mei
	Buurtsafari's	20 juni, 22 juni, 26 juni
	Inwonersavond 1	3 juli
	Inwonersavond 2	23 oktober

Per doelgroep kan het niveau van meedenken en het onderwerp verschillen.
In de omgevingsvisie staan uitgangspunten voor een gezonde en duurzame leefomgeving.
In het omgevingsprogramma werken we de volgende thema;s uit: 'fijne en groene stad', een 'groen-blauwe leefomgeving', en een 'duurzame stad'.
Met het participatietraject willen we kennis opdoen, kennis delen en een netwerk vormen.

Wie gaan er wat merken van het Omgevingsprogramma Natuur in de stad
Iedereen die woont, werkt of verblijft in Nieuwegein gaat iets merken van dit omgevingsprogramma. Groen raakt iedereen. Je kunt het zien, ruiken en soms proeven. Daarom betrekken we zoveel mogelijk mensen en organisaties.

Resultaat
We werken aan een omgevingsprogramma met doelen waarmee iedereen het eens is. En we weten dat mensen ook willen meedenken en meewerken aan de uitvoeringsprogramma's die we nog gaan maken. Die uitvoeringsprogramma's zijn groene plannen die volgen uit het omgevingsprogramma. Daarnaast weten we na dit traject voor welke doelen we educatie kunnen gebruiken om de doelen voor iedereen begrijpelijk te maken en te houden.
Dit plan is bedoeld voor participatie op een aantal onderwerpen. Per betrokken groep bepalen we aan welke onderwerpen de groep kan meewerken. We sluiten aan op de inhoud van het Groenstructuurplan (2017) en de Omgevingsvisie. Dit zijn al vastgestelde plannen, maar in beide plannen staan onderwerpen die in het omgevingsprogramma verder uitgewerkt moeten worden. Denk aan de volgende onderwerpen:
- Biodiversiteit
- Invulling natuurnetwerk
- Waaraan moet een gezonde groene leefomgeving voldoen?
- Zorgen dat beschermde soorten blijven bestaan en ondersteunen van kwetsbare soorten

Participatieniveau
Er zijn 4 participatieniveaus: meeweten, meedenken, meewerken en meebeslissen. Het participatieniveau verschilt per betrokkene. Dit staat in de aanpak.

Betrokken groepen
We onderscheiden de volgende doelgroepen:
- Inwoners; iedereen die woont in gemeente Nieuwegein.
- Ondernemers; zij werken (nog) niet sterk samen.
- Partners; partijen zoals de Provincie Utrecht, het Hoogheemraadschap de Stichtse Rijnlanden en Staatsbosbeheer.
- Interne organisatie; andere afdelingen binnen de gemeente. Denk aan Ruimtelijk Domein, Maatschappelijke Ontwikkeling, Economische Zaken, Natuureducatie en collega's van het Openbaar Domein.
- Externe organisaties; denk aan IVN natuur en milieueducatie Nieuwegein - IJsselstein e.o., buurgemeenten en woningcorporaties.
- Agendaleden; deelnemers die niet direct een bedrage (hoeven te) leveren aan het omgevingsprogramma, maar die we wel op de hoogte willen houden en de ruimte willen geven mee te denken.

Voor elke betrokken groep hebben na dit participatietraject een doel voor de komende jaren. De doelen staan in het omgevingsprogramma.

Motieven, belemmeringen en kansen
Wat vindt iedere betrokkene van het groen? Welke problemen zijn er bij het uitvoeren van onze beleidskeuzes? Welke kansen kunnen we met iedere betrokkene oppakken om juist die lastige beleidskeuzes met elkaar uit te voeren? Het omgevingsprogramma brengt daarnaast mensen met verschillende wensen samen.

Inwoners
Veel mensen vinden dat biodiversiteit een ander woord is voor 'zo min mogelijk onderhoud plegen'. Voor hen betekent biodiversiteit niet veel en ze vinden het vooral rommelig. Eigen tuinen moeten vaak makkelijk te onderhouden zijn. Daardoor is er weinig ruimte voor groen. Het openbaar groen moet netjes onderhouden zijn, het liefst zonder onkruid.
Er zijn ook inwoners die weten hoe belangrijk

onderwerpen als biodiversiteit zijn. Zij werken er ook aan in eigen tuin. Soms zijn mensen lid van verenigingen of werken ze samen aan plannen voor een 'groenere' buurt. De gemeente heeft een inwonerspanel met ongeveer 1700 mensen. Hun kennis over onderwerpen als biodiversiteit is verschillend en ze hebben ook verschillende interesses. In totaal hebben 1.192 inwoners de enquête in mei 2023 ingevuld.

Ondernemers
Bedrijven in Nieuwegein hebben behoorlijk wat groen op en rondom hun terreinen. Het is vaak het visitekaartje voor hun bezoek. Deze ondernemers zorgen er vaak zelf voor dat het groen er 'netjes' bij ligt.
Veel ondernemers werken vanuit 'maatschappelijk verantwoord ondernemen' graag aan een groenere, duurzamere en inclusievere samenleving. Dit biedt kansen om meer met elkaar samen te werken. We onderzoeken de kansen voor een robuuste en afwisselende, groene omgeving.
Een voorbeeld van een groep ondernemers zijn de hoveniers. Zij hebben vaak direct invloed op de particuliere tuin. Dat begint soms al bij een ontwerp. Zeker bij het onderhoud van de tuin hebben ze invloed.

Partners
De provincie is een betrokken partner als het gaat om de uitvoering van de Wet natuurbescherming. De provincie vindt robuust en goed ontwikkeld groen in de gemeentes is heel belangrijk. Dat groen is onderdeel van het groene netwerk in de hele provincie. De provincie denkt mee, geeft subsidie en begeleidt in projecten. Het waterschap (HDSR) is betrokken vanwege het water en de kwaliteit van het water in onze gemeente. Zo zijn er nog meer partners. Soms zijn ze eigenaar van stukken groen in onze gemeente. Soms zijn ze beheerder. Deze partners vinden het omgevingsprogramma dus belangrijk. Als we met deze partners samenwerken, kunnen we als gemeente meer bieden aan onze inwoners.

Interne-organisatie
Er zijn nog meer collega's binnen de gemeente betrokken bij een groen Nieuwegein. Dat zijn collega's die werken aan het gebruik, de inrichting en het onderhoud van de openbare ruimte. En collega's die werken aan wonen, spelen en gezondheid. Zij hebben soms meer en soms minder kennis over groen.

Externe-organisaties
Organisaties als het IVN en de NDFF zijn erg betrokken bij gemeente Nieuwegein als groene stad. Zij willen groen behouden en versterken en dus de biodiversiteit verbeteren. Ook delen zij graag hun kennis en werken ze aan groene projecten. Er zijn ook allerlei stichtingen en vrijwilligers bij onze gemeente betrokken. Denk aan Bloeiend Nieuwegein, Betere Buurten en Samen Duurzaam Nieuwegein.
Deze organisaties hebben vaak eigen redenen waarom zij zich inzetten voor groen. Daarom is het belangrijk dat wij duidelijk maken hoe we aan ons groen willen werken. Daarbij hebben we respect voor de redenen van organisaties. Woningcorporaties hebben bijvoorbeeld verschillende redenen en bij verduurzaming van woningen hebben ze te maken met de Wet natuurbescherming. Het is voor woningcorporaties daarom ook belangrijk om met ons samen te werken voor het maken van het SoortenManagementPlan.

Agendaleden
Veel agendaleden hebben in hun (eigen) werk te maken met groen. Het kan ook zijn dat ze er zelf interesse in hebben of dat ze ermee bezig zijn omdat het belangrijk is voor alle mensen. We sturen agendaleden een open uitnodiging om mee te denken.

Aanpak
Per doelgroep werken we op een andere manier. In het begin gaan we met verschillende betrokkenen op dezelfde manier in gesprek. Later verschilt de manier waarop we samen nadenken. Die manier hangt namelijk af van hoe mensen over groen denken en welke problemen en kansen zij zien.
We maken een participatiepagina op www.ikbennieuwegein.nl. Daarnaast maken we gebruik van verschillende digitale en fysieke media om alle betrokkenen te bereiken.
We geven regelmatig een korte update via huisnet.

Inwoners
Het participatieniveau:
Meeweten en meedenken
We organiseren sessies buiten en bekijken plekken die zowel positief als negatief zijn
We halen informatie en ideeën uit eerdere enquêtes. Bijvoorbeeld enquêtes voor de omgevingsvisie, klimaatadapatie en het onderzoek verhardingsareaal. En we bekijken of we extra informatie kunnen ophalen met een nieuwe enquête, met vragen over onderwerpen als biodiversiteit.
We gebruiken de website, social media en de lokale kranten om zoveel mogelijk inwoners te bereiken en te betrekken. Maar we zoeken ook naar andere momenten en plekken. Denk aan evenementen in onze stad, voetbalclubs, de weekmarkt(en) en andere opvallende plekken.
We organiseren een moment waarop inwoners die actief hebben bijgedragen hun reactie kunnen geven.
We betrekken actief de wijkcoördinatoren en bekijken de mogelijkheden voor een klankbordgroep. Zo willen we ook bewoners betrekken die we moeilijker kunnen bereiken. Denk bijvoorbeeld aan mensen die geen Nederlands spreken of niet goed kunnen omgaan met digitale communicatie.

Ondernemers
Het participatieniveau:
Meedenken
We benaderen ondernemers met een enquête. Zij kunnen zo meedenken over de groene toekomst van Nieuwegein. We benaderen ondernemers direct via de mail en indirect via bijvoorbeeld de website en social media.
We willen ondernemers uitdagen mee te werken aan een groene omgeving en de biodiversiteit te verbeteren. Denk aan bedrijventerreinen, de grond rond het eigen bedrijf of een plek ergens anders. Zo'n groene plek is direct een mooi visitekaartje.

Partners
Het participatieniveau:
Meedenken, meewerken en meebeslissen
We organiseren een brainstormsessie om met elkaar te na te denken over ideeën en wensen.
We gebruiken onze partners als klankbordgroep.
We willen samen nadenken over het eerste concept van het omgevingsprogramma (reflecteren) en elkaar inspireren.
We organiseren een (online) moment voor partners die actief hebben meegedacht. Zij kunnen hun reactie geven op het eerste concept van het omgevingsprogramma.
Daarnaast spreken we regelmatig de partners die wij kennen tijdens het maken van het programma.

Interne-organisatie
Het participatieniveau:
Meeweten, meedenken, meeweten en meebeslissen.
Een aantal collega's zit in een kerngroep. We spreken hen wekelijks. De overige collega's participeren op de manier zoals we hieronder hebben beschreven.
Interne collega's denken mee over de inhoud van het omgevingsprogramma. De 'klankbordgroep' bestaat uit collega's van het Openbaar Domein, Ruimtelijk Domein, Maatschappelijke Ontwikkeling en Economische Zaken. We vragen deze groep om in stappen mee te denken over het programma.
We organiseren werksessies voor onze collega's over de volgende onderwerpen: biodiversiteit, invasieve soorten, leefbaarheid, knelpunten groen/ecologie, enz. Tijdens deze sessies willen we ideeën en vakkennis van onze collega's gebruiken om te zorgen dat zoveel mogelijk collega's het eens zijn met het omgevingsprogramma Natuur in de stad. Hierbij bekijken we ook hoe we kunnen samenwerken met het Bouwteam (van Wijk groen en gemeente).
We organiseren een moment voor interne collega's om een reactie te geven op het concept van het omgevingsprogramma. Hierbij wordt de laatste informatie opgehaald. Vervolgens maken we het programma af.

Andere-organisaties-
Het participatieniveau:
Meedenken en meewerken.
Er zijn organisaties die belang hebben bij het Omgevingsprogramma Natuur in de stad. Sommige

organisaties kunnen daarnaast ook iets voor ons doen. Deze organisaties hebben kennis en ervaring op het gebied van educatie. Die kennis en ervaring willen we gebruiken voor onze inwoners. We organiseren een inspiratiebijeenkomst. We halen dan ook informatie op over educatie.
We organiseren een werksessie waarbij organisaties mee kunnen denken over een aantal onderwerpen. We willen andere ideeën en vakkennis ophalen voor het omgevingsprogramma.
Hierbij bekijken we ook hoe we kunnen samenwerken met onze partners. Het bouwteam is bezig met participatie en voorlichting/educatie.

Agendaleden
Het participatieniveau:
Meeweten
Naar aanleiding van onze eerste communicatie op de website, in de huis-aan-huiskrant en op social media kunnen agendaleden aangeven dat ze meer willen weten over bepaalde onderwerpen. Zij kunnen meelezen op de website, via social media en in de krant.

Gemeenteraad-en-besluitvorming
De gemeenteraad houden wij op de hoogte tijdens het maken van het omgevingsprogramma. We vragen de raad om feedback op het programma. Na de brief aan de raad, die is behandeld in maart 2023, volgen de volgende momenten:

- Informerende brief naar de raad (maart 2023).
- Avond voor de Stad (6 april): hier willen we informeren en tegelijk input ophalen.
- Een Avond voor de Stad als voorbereiding op het nemen van een besluit over het omgevingsprogramma.
- Een raadsvergadering om tot een besluit te komen over het Omgevingsprogramma Natuur in de stad.

Publicatie
Als het Omgevingsprogramma Natuur in de stad is aangenomen door de gemeenteraad, zetten we het programma op www.nieuwegein.nl. Ook maken we officieel bekend dat het programma er is. Dat doen we via de lokale krant, internet, social media en huisnet.

Educatie
Met het participatietraject halen we vooral informatie op voor het onderwerp educatie in het omgevingsprogramma. We onderzoeken waar educatie nodig en wenselijk is. We onderzoeken ook welke partijen mee kunnen helpen bij educatie en voor wie die educatie is bedoeld.

Stakeholders
Tijdens het participatietraject hebben we de lijsten van betrokkenen bijgewerkt.
De verzendlijsten en complete namenlijsten zijn beschikbaar.
De actieve participatie gebeurde met een groep interne collega's, de aannemers waarmee wij samenwerken, het waterschap en externe organisaties als het IVN en Duurzaam Nieuwegein.
Alle andere partijen, zoals ondernemers, scholen en andere externe organisaties en groepen, zijn betrokken als agendalid. Zij worden op de hoogte gehouden met nieuwsbrieven.

E Participatiemomenten

Participatiemomenten

Onderwerp	Datum
Inwonersenquête	maart 2024
Uitleg tabellen boomwaarde en verwijderingsbelang	22 maart 2024
Avond voor de stad	17 oktober 2024
Inwonersavond	6 november 2024
Collega's en externe partijen	7 november 2024
Eén keer per kwartaal Nieuwsbrief Natuur in de stad	
Ter inzagelegging aanvulling onderdeel bomen	11 april 2025 tot en met 9 mei 2025
Inwonersavond	8 oktober 2025
Avond voor de stad	16 oktober 2025

Opbrengsten-enquête
De vragenlijst is 799 keer ingevuld. We stelden de volgende vragen:

1. Wat is uw algemene mening over de bomen in onze stad?
2. Wat vindt u het belangrijkste aan bomen in onze stad?
3. Wat vindt u de voordelen van bomen in de stad?
4. Welke problemen ervaart u door bomen in de stad?
5. In welke situatie vindt u dat een boom gekapt mag worden?
6. Ziet u vanuit uw woning minimaal 3 bomen in de openbare ruimte?

Hieronder delen we in hoofdlijne - de uitkomsten.

Wat is uw algemene mening over de bomen in onze stad?
Daarbij is 38% neutraal en 41% tevreden. 9% is zeer tevreden en 13% is niet tevreden.

Wat vindt u het belangrij ste aan bomen in onze stad?
Klimaat staat met stip op 1. 32% geeft aan dat het meest belangrijk te vinden.
Op de 2e plek staat: goed voor dieren en planten (23%).
3e plek is het bijdragen aan de gezondheid (20%), gevolgd door andere onderwerpen zoals dat een boom ook gewoon mooi moet zijn.
Er wordt ook met regelmaat aangegeven dat alle aspecten belangrijk zijn -> klimaat, biodiversiteit, leefomgeving en het oog wil ook wat.
Tot slot hebben we 106 open antwoorden ontvangen als aanvulling op de gegeven mogelijkheden. Deze hebben we gedeeld met onze collega's ten behoeve van de verdere evaluatie en uitwerking van het omgevingsprogramma.

Wat vindt u de voordelen van bomen in de stad?
Er waren meerdere antwoorden mogelijk, maar in volgorde van belangrijkheid zijn de volgende antwoorden gegeven:
1. Een thuis voor vogels, insecten en andere dieren
2. Schaduw en verkoeling
3. Schone lucht (boom draagt bij aan)
4. Uiterlijk van de boom (aantrekkelijkheid)
5. Ervaren van rust en minder stress door bomen in omgeving
6. Ervaren van minder geluid
7. Stijgen van de waarde van de woning
8. Andere reden (waaronder ook een keer is genoemd dat bomen geen voordelen hebben)

Bij deze vraag ontvingen we 33 open antwoorden als aanvulling op de gegeven mogelijkheden. Ook deze hebben we gedeeld met onze collega's ten behoeve van de verdere evaluatie en uitwerking van het omgevingsprogramma.

Welke problemen ervaart u door bomen in de stad?
Ook bij deze vragen waren meerdere antwoorden mogelijk. Een groot deel van de antwoorden geeft aan geen problemen te ervaren door de bomen in de stad.
Daarna qua problemen in volgorde van meest genoemd:
1. Schade aan trottoirs en wegen door wortels
2. Allergische reacties door pollen
3. Tegenhouden van (zon)licht
4. Licht wegnemen van straatverlichting
5. Verminderd uitzicht vanuit de woning
6. Verminderd uitzicht langs wegen en in de buurt
7. Anders (onder andere vogelpoep, bladafval)

Bij deze vraag ontvingen we 144 open antwoorden als aanvulling op de gegeven mogelijkheden. Een aantal problemen die in de open antwoorden genoemd worden staan ook genoemd in de 6 andere opties hierboven.
Ook deze antwoorden hebben we gedeeld met onze collega's ten behoeve van de verdere evaluatie en uitwerking van het omgevingsprogramma.

In welke situatie vindt u dat een boom gekapt mag worden?
Ook bij deze vraag waren meerdere antwoorden mogelijk. Een klein % gaf aan dat een boom nooit gekapt mag worden. Daarna in volgorde van meest genoemd:
1. Veiligheid (gevaar voor omvallen etc)
2. Ernstig ziek en geen herstel mogelijk
3. Wanneer boom schade veroorzaakt aan eigendommen (door wortelgroei/vallende takken)
4. Als boom te weinig ruimte heeft om te groeien/ontwikkelen

5. Wanneer boom zaden/kleverig goedje etc achterlaat op b.v. auto's
6. Indien boom teveel licht wegneemt (ook in geval van zonnepanelen)
7. Als een boom in de weg staat bij (wegen)bouw
8. Indien teveel licht uit de woning wordt genomen

Bij deze vraag ontvingen we 45 open antwoorden als aanvulling op de gestelde vraag. Een aantal keer werd genoemd dat er meer gesnoeid mag worden in plaats van gekapt. Ook deze antwoorden hebben we gedeeld met onze collega's ten behoeve van de verdere evaluatie en uitwerking van het omgevingsprogramma.

Ziet u vanuit uw woning minimaal 3 bomen in de openbare ruimte?

In het kader van de 3-30-300 vroegen we of men die bomen ziet vanuit de woning. Voor de respondenten geldt dat 90% zicht heeft op minimaal 3 bomen in de openbare ruimte.
Voor 63 locaties hebben we een adres kunnen noteren van waar men vanuit de woning geen zicht heeft op 3 bomen openbaar.

Tot slot alle opmerkingen die men nog aan ons kwijt wilde

Daar ontvingen we er maar liefst 265 van. Dank dat u de moeite heeft genomen nog een aanvulling mee te geven. Ook deze nemen we mee. In sommige gevallen worden specifieke locaties benoemd wat ons helpt de opmerking goed te begrijpen. We zien ook dat meer informatie c.q. voorlichting wenselijk is.

F-Gebiedsbeschrijvin

Aanvullende informatie gebiedsbeschrijvin

Aan de hand van onderzoeken (met onder andere monsters archeo(paleo)botanisch, conserveringen, opgedane kennis over menselijke invloed en biochemie) is enigszins na te gaan in welke mate de van nature aanwezige vegetatie verstoord is geraakt. Dit soort onderzoeken hebben we voor Nieuwegein niet kunnen vinden.

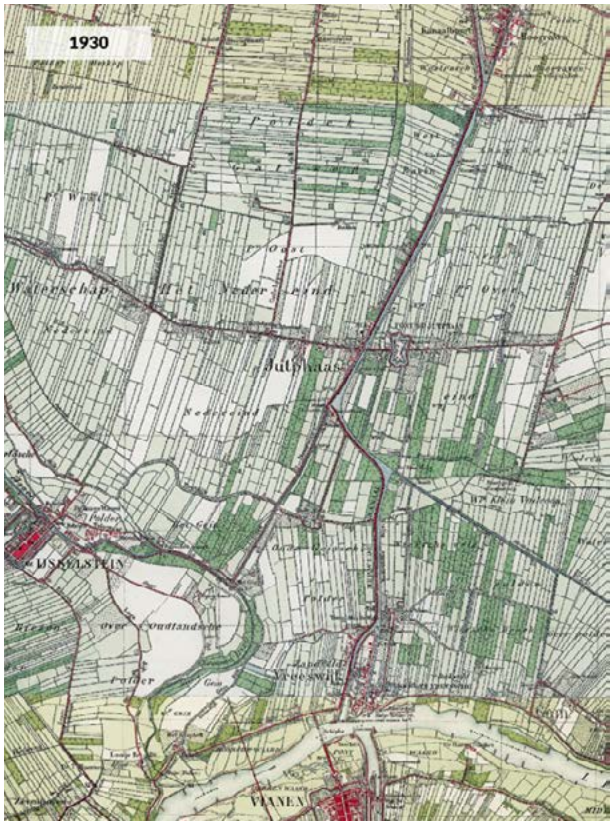
Neem en onderzoek archeo(paleo)botanische monsters uit (ogenschijnlijk) goed geconserveerde (vochtige) archeologische contexten en natuurlijke afzettingen. Kwantificeer de verhouding natuurlijke soorten ten opzichte van cultuurgewassen. Let op de (mate van) aanwezigheid van soorten die (mogelijk) wijzen op menselijke invloed: pioniers, lichtminnende soorten, akker- en graslandkruiden en soorten die bijvoorbeeld wijzen op betreding, verstoring of de aanwezigheid van mest. Let ook op soorten die wijzen op verandering van de bodemchemie en die bijvoorbeeld wijzen op verzuring, verarming, vernatting, verdroging, oxidatie, eutrofiëring, etc.
Onderzoek de intensiteit van de veeteelt, akkerbouw en bosbouw en stel aan de hand daarvan vast in welke mate de natuurlijke vegetatie in een gebied verstoord moet zijn geweest. Stel door middel van pollenonderzoek (inclusief non-pollen palynomorfen) vast hoe gesloten/open het landschap was (Out & Verhoeven 2013). Maak hierbij, als het (paleo) landschap daar aanleiding toe geeft, onderscheid tussen landschappelijke zones, zoals hoog-droog versus laag-nat. Waar doorgaande sequenties ontbreken, is pollenonderzoek aan mest een goed alternatief. Onderzoek of de botanische resten aanwijzingen bevatten voor hooilanden en/of 'graaslanden'.
In het geval van de aanwezigheid van structuren met grote hoeveelheden onverkoold hout (bijv. fuiken, vlechtwerk, wegen en paden), onderzoek de relatie tussen leeftijd en diameter van een afdoende grote steekproef om de aan- of afwezigheid van bosmanagement aan te tonen (Out & Verhoeven 2013). Onderzoek de wilde component van de fauna om vast te stellen welke soorten in de omgeving (in welke mate) voorkwamen (m.n. grote grazers, browsers) en wat deze zeggen over het type. Let op aanwijzingen voor intensief agrarisch landgebruik, zoals ploegen (ploegsporen/geploegde areaal).

De natuurlijke afzetting van sediment verandert wanneer de rivieren dijken krijgen. Afzetting stapelt zich dan op tussen de dijken. Daardoor ontstaan uiterwaardafzettingen. In de Bossenwaard (aan beide zijden van de Lek, ter hoogte

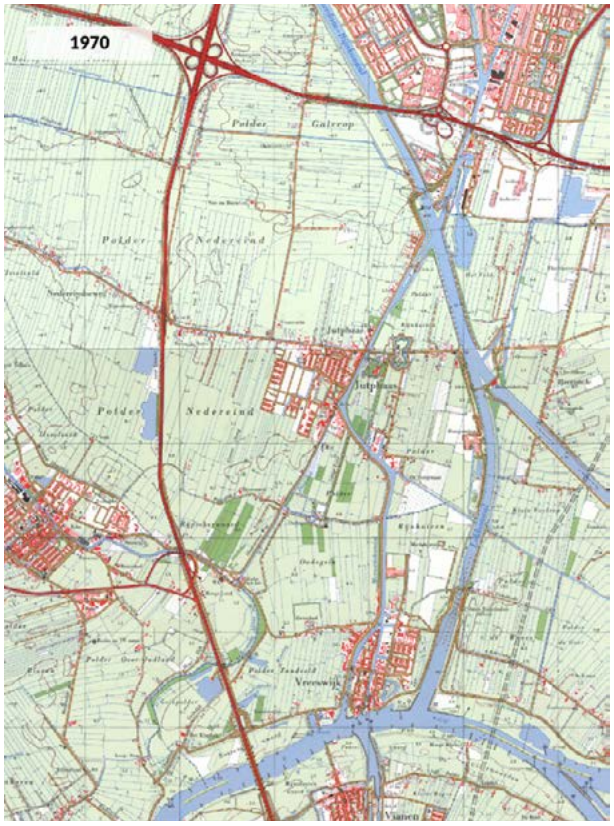
van de brug over de A2) zijn aanwijzingen dat er in de ondergrond geul-, kom- en oeverafzettingen aanwezig zijn. De bovenlagen bestaan uit uiterwaardafzettingen van zo'n 1,5 tot 2,0 meter. In de Waalse waard (in de zuidoostelijke hoek van onze gemeente) zijn ook geulafzettingen gevonden. Waarschijnlijk is het een uiterwaardgeul van de Lek. Daarnaast zijn er komafzettingen waargenomen en een laklaag. In die laklaag zijn wat spikkels houtskool gevonden. Onder de komafzettingen zijn op 1,6m – NAP kalkloze oeverafzettingen gevonden.
Tijdens het neolithicum (ongeveer 4.500 – 2.000 v. Chr.) vond een omschakeling plaats van voedselverzameling naar voedselproducerend. Dat betekent dat mensen toen begonnen met het bewerken van het land. Ze gebruikten de bodem zelf om gewassen te produceren en om vee op te houden. Landschappen veranderden, werden door mensen aangepast en bewerkt. Deze veranderingen hadden invloed op de aanwezige planten. Op Drentse zandgronden en op de Veluwe werden bossen gekapt. Er ontstonden heidevelden, struweel en kleine bosjes. Leemarme bodem verarmde sterk. Holocene en ander laaggelegen delen waren waarschijnlijk nog lang bedekt met bos. Cultuurlandschappen en bossen gaan al duizenden jaren samen en werden gebruikt door de mens. Het is niet duidelijk welke invloed dat gebruik heeft gehad op de vegetatie.
Tijdens de vroege ijzertijd werd de leefomgeving in Nieuwegein steeds natter. Er zijn in onze gemeente dan ook bijna geen nederzettingen bekend uit deze tijd. Pas vanaf de late ijzertijd zijn sporen van nederzettingen gevonden langs de Jutphaasstroomgordel. Het terrein was daar waarschijnlijk wat hoger door bedding- en oeverafzettingen.
Tijdens het Romeinse Rijk konden mensen in sommige delen van het landschap wonen door hoge, zandige ruggen. Denk aan de fossiele stroomgordels van Jutphaas en Blok. Naast deze hooggelegen delen waren er restgeulen. Dat zijn de laatste waterafvoerende geulen van een rivierbedding. Deze restgeulen vormden natuurlijke kanalen. We denken dat mensen nog eeuwen door die kanalen konen varen. Pas toen verlandden ze. Dat betekent dat ze helemaal dicht groeiden. De Lek en de Hollandse IJssel komen uit deze periode en hebben tegenwoordig nog steeds water.
Er ontstonden verschillende polders in het landschap. Het water werd op een natuurlijke manier afgevoerd. De bodem had weinig veen en daalde sterk. In de 16e eeuw werd het nodig om de polders droog te houden met windmolens. Elke polder had toen een eigen windmolen. De Vaartse Rijn was heel belangrijk voor het afvoeren van te veel water uit de polders. Begin 20e eeuw werd bemaling voor een deel of helemaal overgenomen door elektrische gemalen.
Door het aanleggen van de Nieuwe Hollandse Waterlinie verschoof het landschap. Want de 'Oude' Hollandse Waterlinie lag meer naar het westen. Er kwamen andere inundatiegebieden met gebouwen van baksteen en aarden verdedigingswerken. Een inundatiegebied kan als verdediging onder water worden gezet.
Bij verdere ontwikkelingen veranderden de gebruikte materialen. Er werd voor het eerste beton gebruikt voor de bouw van gebouwen. Er werden verschillende forten gebouwd. Ook werd gewerkt aan een unieke keersluis (De Plofsluis). De Beatrixsluizen hielpen de waterstanden op de juiste hoogte te houden.
Met alle veranderingen en mogelijkheden in en over het water veranderde ook de manier waarop geld werd verdiend. Niet het boerenland was nog het meest belangrijk, maar handel en industrie. Na de Tweede Wereldoorlog veranderde er heel snel nog meer voor Nieuwegein. Kanalen konden niet meer goed worden gebruikt door de scheepvaart. Ze werden breder en dieper gemaakt. Het Lekkanaal werd aangelegd als verbinding tussen het Amsterdam-Rijnkanaal en de Lek. De A27, aan de oostkant van Nieuwegein, werd afgemaakt. De A12 (ten noorden van Nieuwegein) bestond op dat moment ook al. En ook de A2 liep ten westen van Nieuwegein. Om Nieuwegein heen liggen dus snelwegen en waterwegen. In 1958 besloot het gemeentebestuur van Utrecht dat er veel woningen moesten worden gebouwd in Jutphaas en Vreeswijk. Op 1 juli 1971 ontstond zo een nieuwe gemeente. Jutphaas en Vreeswijk werden samen een nieu-

we gemeente: Nieuwegein, naar de verdwenen stad 't Gein. De gemeente had toen ongeveer 13.000 inwoners. In 1985 moest er in Nieuwegein genoeg plek zijn voor ongeveer 55.000 inwoners. Nieuwegein werd een woongebied met een nieuw centrum, veel industrie, een wegennet in de vorm van een H om de woonwijken goed bereikbaar te maken en een goed netwerk voor openbaar vervoer. Deze snelle groei had ook veel invloed op de grond en de biodiversiteit. Om Nieuwegein snel een groen karakter te geven, zijn veel Populieren aangeplant. Langs wegen en als productiebossen. Daarnaast zijn er veel Platanen geplant. Dit zijn robuuste bomen die veel schaduw geven. Maar ze doen niet veel voor de biodiversiteit. Op dit moment heeft Nieuwegein ongeveer 65.500 inwoners. De gemeente is nog steeds groen. Maar we moeten werken aan de houdbaarheid van dat groen. De keuzes uit het verleden blijken niet altijd de goede keuzes voor het groen van nu. En ook de wereldwijde ontwikkelingen zorgen ervoor dat we moeten werken aan de houdbaarheid van ons groen.

1970

1985
Nieuwegein-Noord
IJSSELSTEIN
Nieuwegein-Zuid

1990
Nieuwegein-Noord
IJsselstein
NIEUWEGEIN

2000
Nieuwegein
NIEUWEGEIN
IJsselstein

G-Buitendijkse-beheertypen

Beheertypen-en-biodiversiteit-buitendijks
Buitendijks
In de Uiterwaarden van Nieuwegein zijn er typen landschappen met hun eigen beheer: langs de rivier is er Rivier (N02.01), Rivier- en beekgeleidend bos (N14.01), Dynamisch Moeras (N05.04), en ook Kruiden- en faunarijk grasland (N12.02). Dit graslandtype is te vinden in bijna alle soorten landschappen. De aangrenzende uiterwaarden van IJsselstein en Vianen hebben andere typen landschappen die bij het rivierenlandschap horen, zoals Droog schraalgrasland (N11.01), Vochtig hooiland (N10.02), en Glanshaverhooiland (N12.03).

Binnendijks-Elzenbroekbos
In andere delen van het Nieuwegeinse Natuurnetwerk, zoals het elzenbroekbos bij de Prinsessenweg, kiezen ze bepaalde soorten bos die goed passen in het gebied. Dit bos is hier gekozen omdat het in een restgeul ligt en er kwelwater aanwezig is. De meest voorkomende boomsoort is de zwarte els. Planten zoals dotterbloem, bosbies, moeraszegge, elzenzegge, slangwortel en grote boterbloem zijn hier heel gewoon. In het voorjaar legt de bruine kikker zijn eieren in de plassen in het elzenbroek; dit bos is belangrijk voor hen in de zomer. Bij de randen van het bos vind je vaak de kleine ijsvogelvlinder en grote weerschijnvlinder (Verhoeff, 2018). Er is ook een beverburcht en meerdere ransuilen in dit gebied.

BIJ1-schrijf-over-de-kenmerkende-soorten-van-deze-beheertypen-(buitendijks-en-binnendijks):-

N10.02-Vochtig-hooiland
Vochtig hooiland langs de rivieren is internationaal belangrijk. Lokaal kan opslag plaatsvinden van wilgenstruwelen. Deze elementen zijn van belang voor vlinders of struweelvogels. Open landschappen kunnen van belang zijn voor weidevogels. Van bijzondere betekenis is wilde de kievitsbloem. Vochtige hooilanden zijn nationaal van belang als leefgebied van onder andere kemphaan, watersnip, zomertaling, paapje, donker pimpernelblauwtje, rode vuurvlinder, moerassprinkhaan, zompsprinkhaan, harlekijn, weidekervel, trosdravik, wilde kievitsbloem, brede orchis, fijnstelige, kale, geplooid, slanke en spitslobbige vrouwenmantel, waterkruiskruid, zwartblauwe rapunzel, bosbies en adderwortel.

N12.03 Glanshaverhooiland
Glanshaverhooiland is belangrijk op Europees niveau. Het is van nationaal belang voor verschillende soorten, zoals de beemdkroon, beemdooievaarsbek, bochtige klaver, brede ereprijs, graslathyrus, grote centaurie, veldsalie, kluwenklokje, paarse, oosterse en gele morgenster, weidegeelster, ruige leeuwetand, grote en kleine bevernel, ruige weegbree, ruige leeuwetand, rapunzelklokje, klavervreter, geelgors, putter, grauwe gors, kneu, paapje, patrijs, dwergmuis en veldspitsmuis. Glanshaverhooiland is heel belangrijk als leefgebied voor de kwartelkoning. Ook voor winter- en trekvogels is het open rivierenlandschap erg belangrijk. Zij gebruiken deze gebieden om te foerageren (BIJ12, 2023).

N14.01-Rivier--en-beekgeleidend-bos
Bossen die naast rivieren en beken groeien, komen op vaste momenten onder water door overstromingen. Ze zijn belangrijk voor veel verschillende dieren. Vooral voor vogels, vanwege hun dichte begroeiing en daardoor lastig te bereiken. Bevers leven vaak in deze bossen langs de oevers. Omdat deze bossen vaak rijk zijn aan bepaalde stoffen en erg vochtig zijn, zijn ze belangrijk voor zeldzame mossen. In het getijdebos in Nederland komen de grootste aantallen van spindotterbloem en het zeer zeldzame vloedschedemos in Europa voor. Bossen langs beken hebben ook veel verschillende dieren. In bronbossen groeien typische planten die van schaduw houden, zoals goudveil en bittere veldkers.

BIJ1-schrijf-over-de-kenmerkende-soorten-van-deze-beheertypen-(buitendijks)-het-volgende:

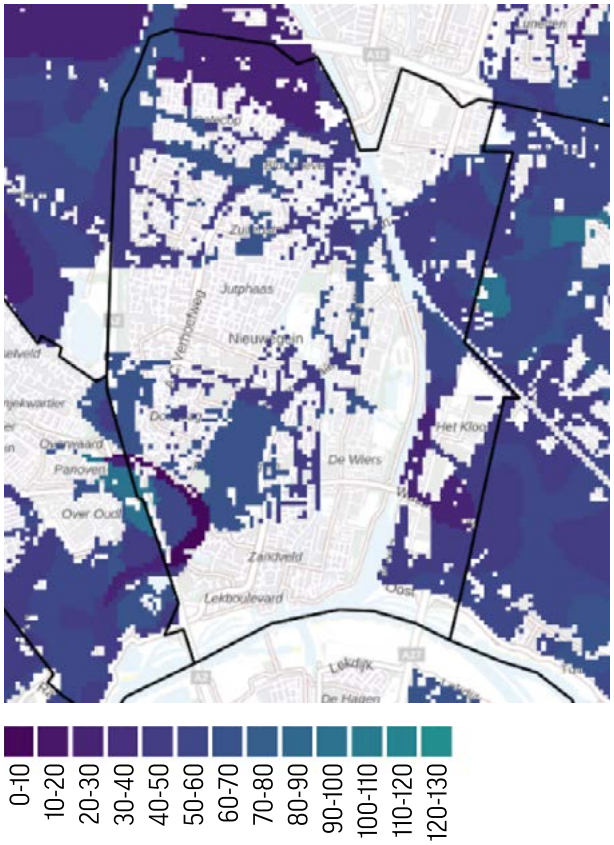
N14.03 (Vochtig bos) Haagbeuken en Essen en N16.04 Vochtig bos met productie
Dit type gebied heeft veel verschillende plan-

ten en dieren door de verschillende vormen en maten van het bos. Er groeien veel verschillende planten in het voorjaar, zoals daslook, speenkruid en grote muur. De jonge bossen in de polders hebben al veel planten en vogels die zich snel verspreiden, maar er zijn minder planten en dieren die veel voorkomen in oudere bossen. Het IJsselbos heeft verschillende soorten bomen, zoals wilgen, populieren, elzen, essen, eiken, beuken en meidoorn. Dieren zoals reeën, vossen en boommarters leven hier.

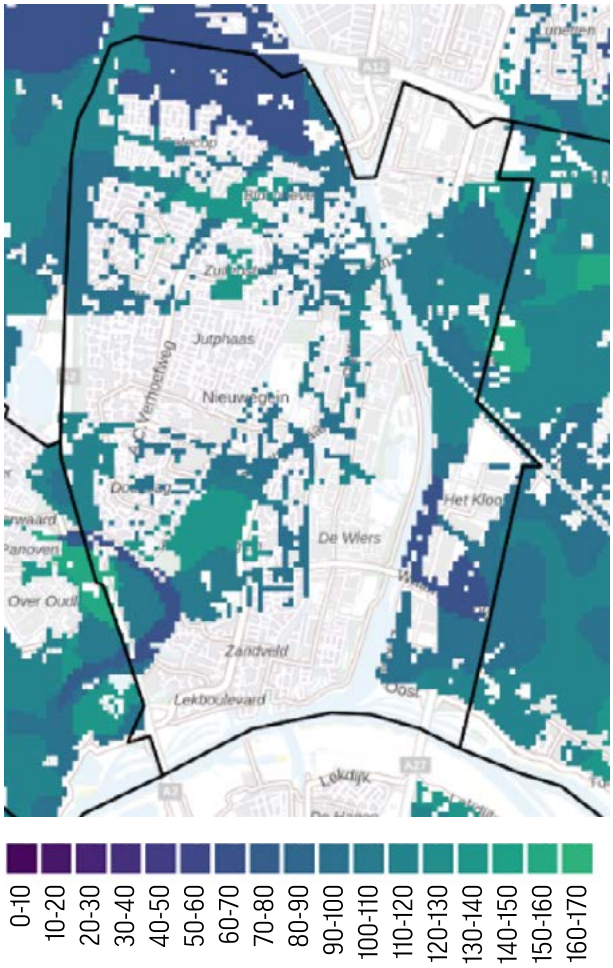
N16.04 Vochtig bos met productie
Het vochtige bos, een deel van het haagbeuken- en essenbos en de bossen bij beken en rivieren, heeft een redelijke afwisseling aan planten en dieren. Maar net als andere bossen ontbreken hier bepaalde dieren en planten die je vooral in oudere, volgroeide bossen tegenkomt. Toch zijn er al planten die zich snel verspreiden en vogels die er leven.

H Grondwaterstanden

Figuur 1 Gemiddelde kleinste diepte (GHG)

Figuur 2 Gemiddelde grootste diepte (GLG)

I Wet- en regelgeving

Europese wetgeving
Kaderrichtlijn ater-(KRW)
De Kader Richtlijn Water (KRW) stelt doelen en richtlijnen voor waterkwaliteit. Deze richtlijn geldt in heel Nederland voor al het water. Het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) helpt bij het praktisch toepassen van deze richtlijnen. Ze stellen doelen op verschillende gebieden:

- Chemische doelstellingen: gericht op de chemische stoffen die voor (mogen) komen in water;
- Ecologische doelstellingen: gericht op alles wat 'groeit en bloeit';
- Drinkwater doelstellingen: het woord zegt het al, gericht op de kwaliteit van het drinkwater.

De 'oude' wetten zijn opgenomen in de Kader Richtlijn Water (KRW). Er zijn een paar belangrijke principes die centraal staan in de KRW:

- Vervuiler en gebruiker betalen beide;
- In de KRW(Kaderrichtlijn Water) staan internationale stroomgebieden centraal;
- De KRW geldt voor alle wateren, inclusief grondwater;
- Na 2000 geen achteruitgang van de chemische en ecologische toestand van het water;
- Naast chemie een grote focus op ecologie;
- Per 2015 geldt een resultaatsverplichting.

In dit programma richten we ons vooral op de natuur, maar dat betekent niet dat andere zaken minder belangrijk zijn. Het is juist belangrijk dat de natuur goed samengaat met andere doelen in dit programma.

Vogel- en Habitatrichtlijn

In 1979 en vervolgens in 1992 heeft de Europese Unie de Vogel- en Habitatrichtlijn ingevoerd om de biodiversiteit in Europa te behouden. Deze richtlijnen bepalen welke planten, dieren en hun leefgebieden beschermd moeten worden.
Er zijn lijsten met soorten opgesteld voor beide richtlijnen. Er zijn ook speciale beschermingsgebieden aangewezen; de zogeheten Natura 2000 gebieden. Vanaf 1 januari 2017 zijn de internationale verplichtingen van deze richtlijnen opgenomen in de Wet Natuurbescherming.

Landelij e- en provinciale regelgeving

De Omgevingswet

In 2024 komt de Omgevingswet, die alle regels voor onze leefomgeving in één wet bundelt.
Het doel is om alles simpeler te maken, zodat het makkelijker wordt om bouwplannen uit te voeren. De wet gaat ook over regels voor natuur. Op dit moment zijn er regels van de Wet natuurbescherming, provinciale regels en regels van gemeentes die gelden.

Wet natuurbescherming

De Wet natuurbescherming is een belangrijke wet in Nederland die natuur en biodiversiteit wil beschermen. Deze wet vervangt op 1 januari 2017 de voormalige Flora- en faunawet, de Natuurbeschermingswet 1998 en de Boswet. De Wet natuurbescherming stelt regels en procedures vast voor het behoud, beheer en herstel van de natuur in Nederland.
De wet beschermt verschillende onderdelen van de natuur. Hieronder staan de belangrijkste onderdelen die onder deze wet vallen:

1. Soortenbescherming: Deze wet beschermt alle in het wild levende planten en dieren in Nederland. Alle soorten in Nederland vallen onder een algemene zorgplicht om verstoring en schade aan deze soorten zoveel mogelijk te voorkomen. Voor bepaalde soorten geldt een strengere vorm van bescherming, zoals Europees en nationaal beschermde soorten. Ook zijn alle vogelsoorten beschermd. Vogels die broeden mogen niet worden gestoord. Voor sommige vogels is de nestlocatie het hele jaar door beschermd omdat ze jaarlijks terugkeren naar hetzelfde nest of niet in staat zijn om zelf een nest te bouwen. Het doel is om bedreigde en kwetsbare soorten te behouden en de biodiversiteit te bevorderen. Het is verboden om beschermde soorten te doden, vangen, verstoren of hun leefgebieden te vernietigen zonder de vereiste vergunning of ontheffing.
2. Natura 2000: Binnen de Wet natuurbescherming is er speciale aandacht voor de invoering van de Europese Natura 2000-richtlijnen. Natura 2000 is een Europees netwerk van beschermde natuurgebieden die belangrijk zijn voor het behoud van bedreigde soorten en leefgebieden. Nederland heeft verschillende Natura 2000-gebieden die onder de Wet natuurbescherming vallen. In en rondom gemeente Nieuwegein zijn geen beschermde Natura 2000-gebieden.
3. Houtopstanden: Buiten de bebouwde kom van de gemeente Nieuwegein zijn zelfstandige groepen bomen, struiken of hakhout van 10 hectare of meer en bomenrijen van meer dan twintig bomen beschermd volgens de Wet natuurbescherming. Als deze gekapt moeten worden, is het vereist om dit te melden bij de provincie Utrecht.

Provincies zijn verantwoordelijk voor het uit-

voeren van de Wet natuurbescherming. In 2017 is, gebaseerd op de Natuurvisie van 2016, een speciale aanpak genaamd de 'Utrechtse Aanpak' gestart. Deze aanpak laat zien hoe de provincie, als verantwoordelijke, omgaat met de Wet natuurbescherming en de Natuurvisie.

Provinciaal beleid Natuurnetwerk Nederland (NNN)en Groene Contour

Het NNN is een groep natuurgebieden in Nederland die op elkaar aansluiten. Het is erg belangrijk voor het natuurbeleid in de provincie Utrecht. De Natura 2000-gebieden, dit zijn beschermde natuurgebieden in Europa, zijn ook onderdeel van het NNN. Ongeveer 30.000 voetbalvelden groot van het NNN liggen in de provincie Utrecht. Wanneer mensen plannen maken voor dit gebied, moeten ze altijd controleren of het geen schade aanricht aan de natuur.
In 2011 heeft de provincie Utrecht afgesproken dat er 4.570 hectare (één voetbalveld = 0.677 ha) aan natuur bijkomt. De provincie en het Rijk betalen voor de aanleg van 1.570 hectare nieuwe natuur. Meer dan de helft daarvan is al klaar. Maar voor de overige 3.000 hectare heeft de provincie niet genoeg geld. Dit gebied heet de Groene Contour. Hier zijn de beste kansen voor het maken van nieuwe natuur. In het provinciale Natuurbeheerplan staan doelen voor deze Groene Contour. Het beschrijft ook wat er speciaal is aan die gebieden en hoe ze bijdragen aan de natuur.

De rol van de gemeente

In gemeente Nieuwegein geldt wet- en regelgeving waar iedereen zich aan moet houden, zoals ook de Wet natuurbescherming. De gemeente controleert of mensen zich aan die regels houden en geeft ook informatie over natuurbescherming.
Bij gemeente Nieuwegein controleren ze plannen, projecten en vergunningen om te zien of ze voldoen aan de (natuur)wetten. Bij speciale plannen, zoals bestemmingsplannen, moet er gecheckt worden of er geen slechte effecten zijn op planten, dieren en natuurgebieden. Plannen worden alleen goedgekeurd als ze de wet- en regelgeving volgen. Om te begrijpen hoe projecten de beschermde natuur en dieren beïnvloeden, wordt een natuurtoets uitgevoerd. Soms noemen ze dit ook een natuuronderzoek of ecologische Quickscan. Meestal vragen ze hiervoor hulp aan gespecialiseerde adviesbureaus die veel van natuur weten.
Voor bepaalde handelingen en activiteiten is een omgevingsvergunning nodig. Degene die iets wil doen, moet een complete en juiste aanvraag indienen. De gemeente kijkt of de aanvraag compleet is en checkt of er genoeg informatie is over mogelijke slechte effecten op beschermde natuur. Als er mogelijk nadelige gevolgen zijn voor beschermde dieren of gebieden, is een natuurtoets nodig. Als er een vergunning of een ontheffing nodig is, moet men die zelf aanvragen bij de provincie Utrecht. Als dit niet is gedaan vóór de aanvraag van een omgevingsvergunning, dan moet de natuurcheck worden gedaan. De gemeente stuurt de aanvraag van de omgevingsvergunning naar de provincie. De provincie bekijkt de aanvraag. Als ze de aanvraag goed vinden, dan verlenen ze een 'Verklaring van geen bedenkingen'.
Naast het controleren geeft gemeente Nieuwegein ook informatie. Ze vertellen mensen die iets willen doen dat ze moeten denken aan de regels over natuur, zelfs als ze nog geen aanvraag hebben ingediend. Natuurlijk moet de gemeente zelf ook de regels volgen, of het nu gaat om hun eigen plannen, werkzaamheden, of het onderhouden van groene gebieden, wegen en gebouwen.

J Beschermde soorten

Rode-lijstsoorte -en-beschermde-soorten

Bron: NDFF; soorten waargenomen tot en met juli 2023

Amfibieë

Soort	Beschermd	Rode lijst
Alpenwatersalamander	●	
Bastaardkikker	●	
Bruine kikker	●	

Gewone pad	●	
Groene kikker (Onb.)	●	
Heikikker	●	
Kleine watersalamander	●	
Meerkikker	●	
Poelkikker	●	
Rugstreeppad	●	●
Vroedmeesterpad	●	●

Bije

Soort	Beschermd	Rode lijst
Blauwe metselbij		●
Bonte wespbij		●
Bruine rouwbij		●
Donkere klaverzandbij		●
Gedrongen wespbij		●
Groene zandbij		●
Roodrandzandbij		●
Roodsprietwespbij		●
Weidebij		●

Grassen

Soort	Beschermd	Rode lijst
Bevertjes		●
Kamgras		●
Trosdravik		●

Insecten

Soort	Beschermd	Rode lijst
Grote vos	●	
Grote weerschijnvlinder	●	
Rivierrombout	●	
Sierlijke witsnuitlibel	●	
Teunisbloempijlstaart	●	

Libellen

Soort	Beschermd	Rode lijst
Sierlijke witsnuitlibel		●

Mossen

Soort	Beschermd	Rode lijst
Beukenvlekje		●
Bleke peperkorst		●
Breed takmos		●
Cilindermos		●
Donkere citroenkorst		●
Eekhoorntjesmos		●
Gelobd sterschoteltje		●
Gewoon schorsmos		●
Gemarmerd vingermos		●
Granietblauwkorst		●
Granietschildmos		●
Groen schorssteeltje		●
Groot klokhoedje		●
Groot kringmos		●
Groot takmos		●
Klein leermos		●
Klein riviervedermos		●
Klein touwtjesmos		●
Knobbelig heidestaartje		●
Kort schorssteeltje		●
Lilabruine schorsmycena		●

Lindeschildmos		●

Overige insecten

Soort	Beschermd	Rode lijst
Ceraclea		●
Hydroptila		●
Genaveld tonnetje		●
Kleine kartuizerslak		●
Leptocerus		●
Limnephilus		●
Trichostegia		●
Vierlijneendagsvlieg		●

Reptielen

Soort	Beschermd	Rode lijst
Ringslang		●

Schimmels

Soort	Beschermd	Rode lijst
Boomgaardvuurzwam		●
Doolhofelfenbankje		●
Fluwelige wortelzwam		●
Fraaie roodnetboleet		●
Franjeamaniet		●
Geaderde kluifzwam		●
Geel nestzwammetje		●
Geelvoetfranjehoed		●
Gesteelde lakzwam		●
Grijze slanke amaniet		●
Heideknotszwam		●
Kapjesmorielje		●
Muurtrechtertje		●
Netstelige heksenboleet		●
Paarssteelschijnridderzwam		●
Platte schijfhoren		●
Populierridderzwam		●
Ruige weerschijnzwam		●
Sneeuwzwammetje		●
Tijgertaaiplaat		●

Vaatplanten

Soort	Beschermd	Rode lijst
Absintalsem		●
Akkerleeuwenbek		●
Amandelwolfsmelk		●
Beemdkroon		●
Blauw walstro		●
Blauwe knoop		●
Bolderik		●
Bosaardbei		●
Bostulp		●
Brede orchis		●
Distelbremraap		●
Eironde leeuwenbek		●
Engelse alant		●
Franse silene		●
Gele kornoelje		●
Gewone agrimonie		●
Gipskruid		●
Gulden boterbloem		●

Gulden sleutelbloem		●
Hop		●
Kartuizer anjer		●
Karwij		●

Vissen

Soort	Beschermd	Rode lijst
Alver		●
Grote modderkruiper	●	●
Kroeskarper		●
Zeeprik		●

Vleermuizen

Soort	Beschermd	Rode lijst
Baardvleermuis	●	
Baardvleermuis / Brandts vleermuis	●	
Franjestaart	●	
Gewone dwergvleermuis	●	
Gewone grootoorvleermuis	●	
Gewone/Kleine/Ruige dwergvleermuis	●	
Laatvlieger	●	●
Meervleermuis	●	
Rosse vleermuis	●	
Ruige dwergvleermuis	●	
Watervleermuis	●	

Vlinders

Soort	Beschermd	Rode lijst
Bruin blauwtje		●
Grote vos		●

Vogels – Jaarrond beschermde nesten

Soort	Beschermd	Rode lijst
Blauwe reiger	●	
Boerenzwaluw	●	
Bonte vliegenvanger	●	
Boomklever	●	
Boomkruiper	●	
Boomvalk	●	
Bosuil	●	
Brilduiker	●	
Buizerd	●	
Ekster	●	
Gekraagde roodstaart	●	
Gierzwaluw	●	
Glanskop	●	
Grauwe vliegenvanger	●	
Groene specht	●	
Grote bonte specht	●	
Grote gele kwikstaart	●	
Havik	●	
Hop	●	
Huismus	●	
Huiszwaluw	●	
IJsvogel	●	
Kerkuil	●	
Kleine bonte specht	●	
Koolmees	●	
Oeverzwaluw	●	
Ooievaar	●	

Pimpelmees	●	
Ransuil	●	
Roek	●	
Slechtvalk	●	
Sperwer	●	
Spreeuw	●	
Steenuil	●	
Tapuit	●	
Torenvalk	●	
Wespendief	●	
Zeearend	●	
Zwarte kraai	●	
Zwarte mees	●	
Zwarte roodstaart	●	
Zwarte wouw	●	

Vogels

Soort	Beschermd	Rode lijst
Blauwe kiekendief		●
Boerenzwaluw		●
Bontbekplevier		●
Boomvalk		●
Brilduiker		●
Dwergmeeuw		●
Europese kanarie		●
Gele kwikstaart		●
Goudplevier		●
Graspieper		●
Grauwe klauwier		●
Grauwe vliegenvanger		●
Grote karekiet		●
Grote lijster		●
Grote mantelmeeuw		●
Grutto		●
Huismus		●
Huiszwaluw		●
Keep		●
Kemphaan		●
Kleine zilverreiger		●
Kneu		●
Koekoek		●
Kraanvogel		●
Kramsvogel		●
Matkop		●
Middelste zaagbek		●
Nachtegaal		●
Oeverloper		●
Paapje		●
Patrijs		●
Pijlstaart		●
Ransuil		●
Ringmus		●
Roerdomp		●
Roodhalsfuut		●
Slobeend		●
Smient		●
Spotvogel		●
Steenuil		●
Tapuit		●

Torenvalk		●
Tureluur		●
Veldleeuwerik		●
Velduil		●
Visdief		●
Watersnip		●
Wielewaal		●
Wilde zwaan		●
Wintertaling		●
Woudaap		●
Wulp		●
Zeearend		●
Zomertaling		●
Zomertortel		●
Zwarte mees		●
Zwarte stern		●
Zwarte stern		●

Weekdieren

Soort	Beschermd	Rode lijst
Platte schijfhoren	●	

Zoogdieren

Soort	Beschermd	Rode lijst
Bever	●	
Boommarter	●	
Bosmuis	●	
Bunzing	●	●
Dwergmuis	●	
Eekhoorn	●	
Egel	●	
Gewone bosspitsmuis	●	
Haas	●	●
Hermelijn	●	●
Huisspitsmuis	●	
Konijn	●	●
Ree	●	
Rosse woelmuis	●	
Steenmarter	●	
Veldmuis	●	
Vos	●	
Wezel	●	●
Woelrat	●	

K Boombescherming

Ondergrondse bescherming

Om goed boven de grond te kunnen groeien, zijn de juiste groeiomstandigheden noodzakelijk. Hoe beter de omstandigheden onder de grond, des te beter is de boom ook boven de grond. We maken onderscheid tussen drie soorten ondergrondse bescherming: Stand-/groeiplaats, vrije wortelruimte en bescherming tijdens werkzaamheden of beheer.

Stand-/groeiplaats

Elke boom moet beschikken over voldoende ruimte voor wortels, voeding, zuurstof en water. Hoeveel nodig is, verschilt per boom.

Kabels, leidingen en andere ondergrondse voorzieningen

Het is belangrijk zowel boomwortels te beschermen, maar ook de kabels, leidingen, riolering et cetera te beschermen tegen boomwortels. Daarom is er een goede samenwerking en afspraken nodig met alle andere partijen die voorzieningen hebben in de bodem. De gemeente Nieuwegein

heeft een handleiding Kabels & Leidingen, maar onderzoeken van verdere samenwerking is noodzakelijk.

Verhardingsopdruk
Verhardingsopdruk is niet altijd te voorkomen, maar we kunnen wel zoveel mogelijk doen om te zorgen dat boomwortels liever onder de grond blijven. Er staan zo'n 3.000 bomen in de verharding. Bij een aantal van die bomen komt ook een bepaalde mate van verhardingsopdruk voor. We maken onderscheid in drie categorieën, zie tabel 1 (gegevens april 2024). In het geval van ernstige opdruk betekent dat dat de opdruk zo ernstig is dat de verharding volledig naar boven is gedrukt. Bij een lichte opdruk is de boomwortel vaak net zichtbaar/voelbaar door de verharding.

Tabel 1 mate van wortelopdruk

	Aantal
Lichte opdruk verharding	**1.344**
Matige opdruk verharding	**939**
Ernstige opdruk verharding	**264**

Wortelopdruk kan ontstaan door verschillende oorzaken:
- Bodem is (te) verdicht;
- Grondwaterstanden zijn te lang te hoog;
- Te weinig zuurstof in de bodem;
- Te weinig ondergrondse groeiruimte;
- Verkeerde soort voor de standplaats/verkeerde standplaats voor de soort.

Er zijn tegenwoordig verschillende systemen die ons helpen bomen in een stedelijke omgeving toch een goede standplaats te kunnen geven. Op steeds meer plaatsen passen we bijvoorbeeld zogeheten boombunkers toe. Daarmee zorgen we dat de wortels en daarmee de boom goed beschermd is, de bunker draagt namelijk het gewicht van het verkeer dat anders op de wortels drukt.

Bovengrondse bescherming
Met de ondergrondse ruimte/voorzieningen krijgt een boom de ruimte te groeien. Om boven de grond letterlijk zijn takken te kunnen spreiden is bescherming boven de grond net zo belangrijk als onder de grond.

We noemen enkele voorbeelden:
- Een jonge boom beschermen we tegen wind en andere weersinvloeden door boompalen te plaatsen bij de jonge boom, zo kan hij rustig de hoogte in groeien zonder te veel last te hebben van de wind.
- Bij maaiwerkzaamheden blijven we minimaal 50cm bij de stam vandaan om te zorgen dat de bast niet beschadigd raakt. Bij voorkeur maaien we nog maar 1x per jaar onder de boomkronen.
- Als we bomen planten voegen we speciale grond toe zodat de boom direct voldoende voedingsstoffen tot zijn beschikking heeft.
- We houden rekening met hoe groot een boom wordt om te bepalen op welke plek hij het beste kan staan.
- Bij werkzaamheden worden maatregelen genomen om te voorkomen dat de boom schade oploopt (zowel boven als onder de grond).

Een andere uitdaging waartegen we onze bomen moeten beschermen zijn zonnepanelen. Het aantal zonnepanelen op daken neemt toe.

Bescherming van particuliere bomen
Tot nu toe richten we ons vooral op gemeentelijke bomen, maar ook op particuliere terreinen staan bomen die net zo belangrijk zijn als die op openbaar terrein. We willen daarom verder onderzoeken in hoeverre we (potentieel) waardevolle en monumentale bomen op particulier terrein kunnen toevoegen aan de bomenkaart. Aansluitend willen we onderzoeken of er mogelijkheden zijn eigenaren van die bomen tegemoet te komen/ondersteunen bij het onderhoud van hun boom/bomen.
Sowieso zijn particulieren, onder de huidige bomenverordening, ook verplicht een kapvergunning aan te vragen. Dit geldt voor alle bomen welke op 1,30 meter boven maaiveld (meten vanaf de grond) een stamomtrek hebben van 94 centimeter (diameter 30 cm) of meer.

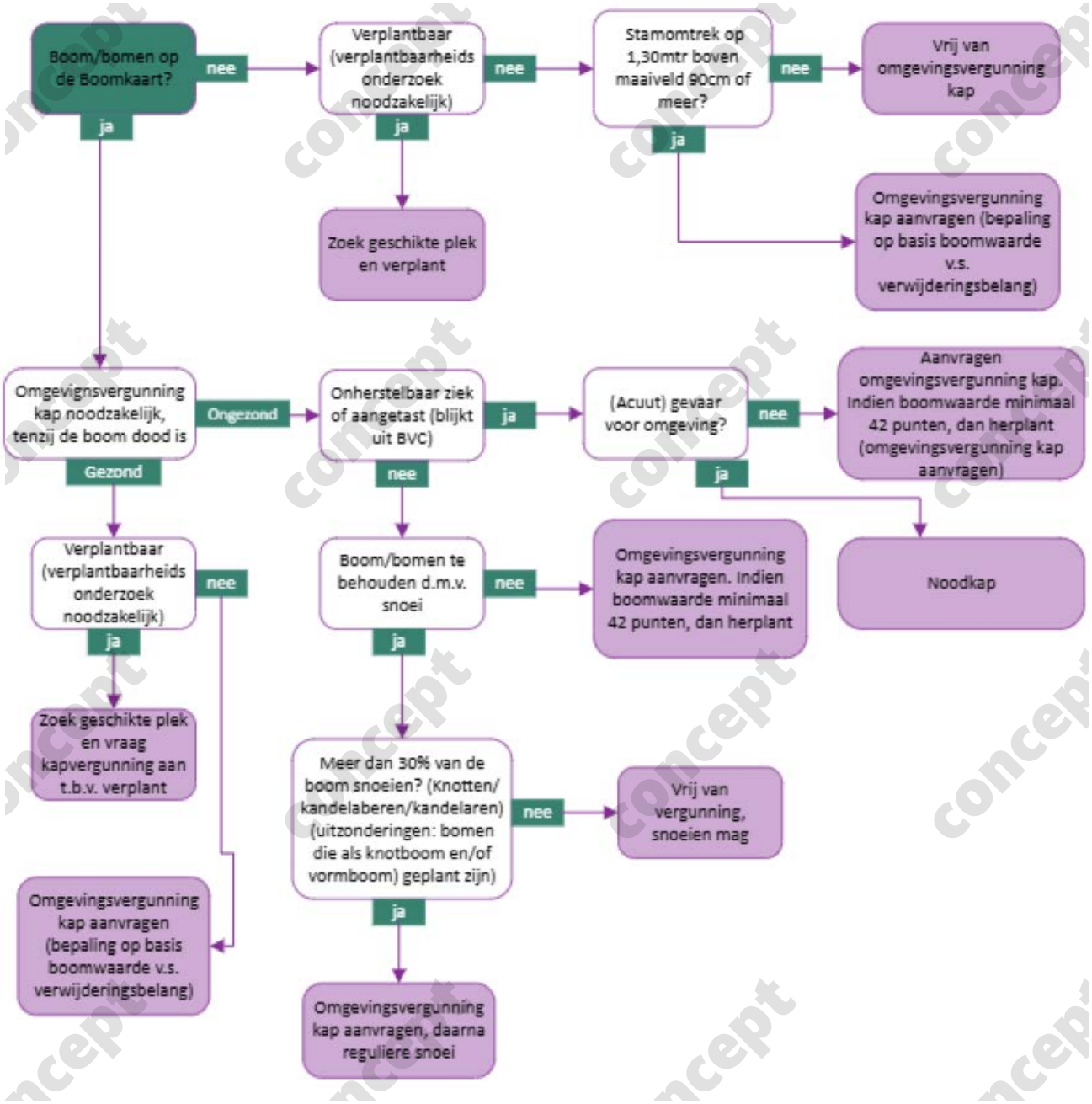
L Bomenkap (concept)

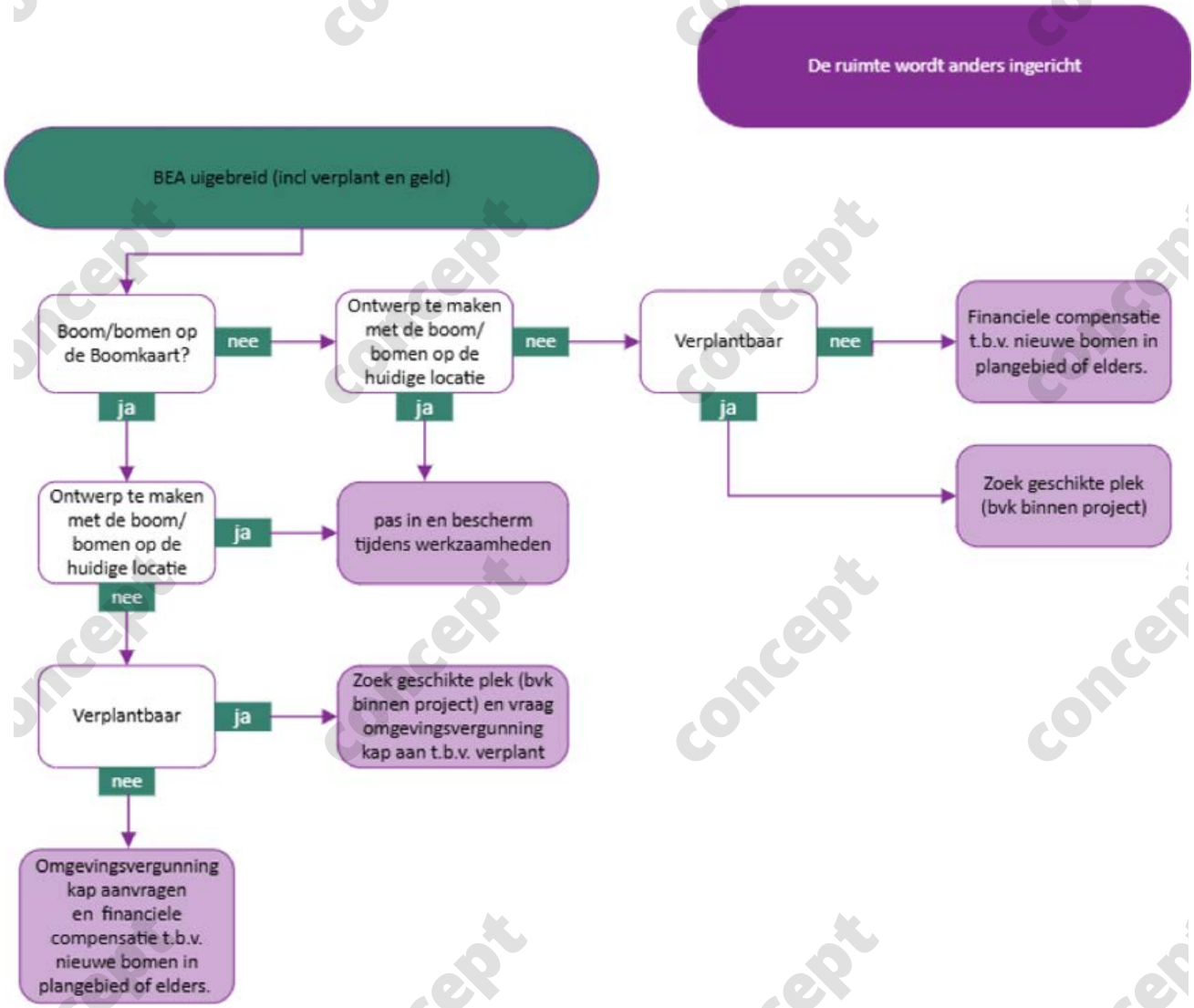
Beslisbomen

Deze worden verder uitgewerkt met update bomenverordening (2026). Na vaststelling van de geüpdatete bomenverordening worden de nieuwe beslisbomen toegevoegd. Tot die tijd maken we gebruik van de beslisbomen in het BBP 2019.

Onderstaande beslisbomen moeten dan ook alleen gelezen worden als voorstel en basis voor de verdere update van de bomenverordening.

De ruimte wordt *niet* anders ingericht

De ruimte wordt anders ingericht
BEA uigebreid (incl verplant en geld)
Boom/bomen op de Boomkaart?
nee
Ontwerp te maken met de boom/ bomen op de huidige locatie
nee
Verplantbaar
nee
Financiele compensatie t.b.v. nieuwe bomen in plangebied of elders.
ja
ja
ja
Zoek geschikte plek (bvk binnen project)
Ontwerp te maken met de boom/ bomen op de huidige locatie
ja
pas in en bescherm tijdens werkzaamheden
nee
Verplantbaar
ja
Zoek geschikte plek (bvk binnen project) en vraag omgevingsvergunning kap aan t.b.v. verplant
nee
Omgevingsvergunning kap aanvragen en financiele compensatie t.b.v. nieuwe bomen in plangebied of elders.

M Boomwaarde (concept)

Bepalen boomwaarde
Deze wordt verder uitgewerkt met update bomenverordening (2026). De toe te kennen punten per kenmerk worden dan ook toegevoegd. Na vaststelling van de geüpdatete bomenverordening worden de nieuwe tabellen toegevoegd. Tot die tijd maken we gebruik van de tabel in het BBP 2019. Onderstaande tabel moet dan ook alleen gelezen worden als voorstel en basis voor de verdere update van de bomenverordening.

Categorie	Aantal
Herplant vanaf	**≥ 42 punten**

Kenmerk	punten	Omschrijving
Leeftijd	1	De boom is jonger dan 20 jaar.
	3	De boom is 20 - 49 jaar.
	5	De boom is 50 - 79 jaar.
	10	De boom is ouder dan 80 jaar (monumentaal).
Toekomstverwachting Hoeveel jaar wordt verwacht dat de boom nog mee kan?	1	De levensverwachting van de boom is 5 tot 10 jaar. De conditie van de boom is niet optimaal en/of er zijn kleine tot middelgrote beschadigingen. Verwacht mag worden dat 'herstel' van de boom mogelijk is.
	6	De levensverwachting van de boom is 10 tot 25 jaar. De conditie van de boom is goed en er zijn geen beschadigingen. Binnen een termijn van 10 tot 25 jaar worden geen problemen verwacht.
	10	De levensverwachting van de boom is meer dan 25 jaar. De conditie van de boom is (heel) goed en er zijn geen beschadigingen. Ook de groeiomstandigheden zijn goed. Er worden binnen 25 jaar geen problemen verwacht.
	-95[2]	De levensverwachting van de boom is minder dan 5 jaar. De toestand van de boom is dermate dat de kans op herstel nihil is.
Bomenkaart	1	Boom komt niet voor op de bomenkaart
	10	Boom komt voor op de bomenkaart
Biodiversiteit (zie tabel Biodiversiteit) De boom is van belang als voedsel-, schuil-, of nestplaats of op een andere manier van belang voor insecten.	3	De boom is van belang voor minder dan 50 andere verschillende soorten insecten.
	5	De boom is van belang voor 50 tot 100 andere verschillende soorten insecten.
	7	De boom is van belang voor 100 tot 150 andere verschillende soorten insecten.
	10	De boom is van belang voor meer dan 150 andere verschillende soorten insecten.
Klimaat De boom draagt bij aan klimaatadaptie. Dat kan zijn door verkoeling en/of wateropname.	6 punten en daarbij opgeteld maximaal 9[4]	De punten per boom zijn gebaseerd op de bijdrage aan: • beperken opwarming/ bijdragen aan verkoeling • opvangen (en vasthouden) neerslag • vastleggen CO^2 Zie tabel Klimaat voor de puntentelling.

Ecologische waarde (Boom krijgt maar 1 keer punten voor dit kenmerk.)	1	Boom vervult geen van onderstaande functies.
	10	Zijn er verblijfsplaatsen voor dieren (holtes, nesten, loshangend schors, etc)
	10	Maakt de boom onderdeel uit van essentiële habitatselementen (vliegroutes van vleermuizen, essentieel foerageergebied vogels, etc)[3]
Beeldbepalend (Boom krijgt maar 1 keer punten voor dit kenmerk.)	1	Boom is niet beeldbepalend.
	10	De boom vormt een herkenningspunt in een gebied.
	10	De boom vestigt de aandacht op iets dat typerend is voor Nieuwegein.
	10	De boom is onderdeel van een belangrijke rij of groep bomen. Denk aan wegbegeleiding, groep bomen op een plein, etc.
Cultuurhistorie Is de boom van betekenis voor de (lokale) geschiedenis? (Boom krijgt maar 1 keer punten voor dit kenmerk.)	1	Boom is niet van cultuurhistorische waarde.
	10	De boom staat in een gebied dat op de Groenstructuurplan (digitale kaart: Gemeente Nieuwegein - basisviewer)is aangegeven als Cultuurhistorisch waardevol. Punten toewijzen in overleg met beleidsmedewerker cultuurhistorie[1].
	10	De boom is een herdenkingsboom, geplant ter gelegenheid van een (lokale) gebeurtenis; bijvoorbeeld geboorte of huwelijk van prins(es).
Hoeveelheid van verschillende soorten (basis is de 10-20-30 regel).	1	Het betreft een in Nieuwegein veel voorkomende boomsoort. Soort komt 11,0% of vaker voor.
	5	Het betreft het een in Nieuwegein weinig voorkomende boomsoort. Soort komt tussen de 6,0 en 11,0% voor.
	10	Het betreft het een in Nieuwegein zeer weinig voorkomende boomsoort. Soort komt minder dan 6,0% voor.

Voetnoten:

[1] Niet alle bomen in cultuurhistorisch waardevolle groene gebieden zijn ook daadwerkelijk van cultuurhistorische waarde. Op een oud boerenerf kunnen bijvoorbeeld Leilinden staan die van oudsher bij de boerderij horen, maar ook sierbomen die dat niet doen. De beleidsmedewerker cultuurhistorie doet hier een uitspraak over.

[2] De maximale waarde die een boom kan krijgen is 95 punten. Bij een zo geringe levensverwachting zou de balans altijd om moeten slaan naar kappen, vandaar deze hoge negatieve score. In dit geval wordt herplant bepaald door de vergunningverlener.

[3] Voor het Soortenmanagementplan Vleermuizen, Gierzwaluwen en Huismussen zijn vliegroutes in beeld gebracht, de stadsecoloog is bekend met deze routes.

[4]Iedere boom is waardevol voor het klimaat, daarom krijgt iedere boom sowieso 6 punten. Dit puntenaantal wordt hoger als de boom in de tabel staat, raadpleeg de tabel Klimaat voor het juiste eventuele extra puntenaantal.

Tabel Biodiversiteit, aantal insecten per boom

Meer dan 150 soorten op een:	
Wilg	**450**
Zomereik – Wintereik	**423**
Zachte berk – Ruwe berk	**334**
Eenstijlige Meidoorn	**209**
Populier	**189**
Grove Den	**172**
Sleedoorn	**153**
100 tot 150 soorten op een:	
Zwarte Els	**450**
Iep	**450**
Wilde appel	**118**
Hazelaar	**106**
50 tot 100 soorten op een:	
Beuk	**98**
Fijnspar	**70**
Gewone Es	**68**
Wilde Lijsterbes	**58**
Linde	**57**
Haagbeuk	**51**
Minder dan 50 soorten op een:	
Gewone esdoorn	**43**
Europese lariks	**38**
Jeneverbes	**32**

Top 20 inheemse boomsoorten voor insecten

Bron: Insecten op inheemse en uitheemse boomsoorten. https://dendrologie.nl/wp-content/uploads/Insecten-op-inheemse-en-uitheemse-boomsoorten.pdf

Tabel Bijdrage bomen aan klimaatadaptatie.

Boomsoort (latijn)	Boomsoort (NL)	Punten
Acer	Esdoorn	7
Aesculus	Kastanje	8
Alnus	Els	7
Amelanchier	Krentenboom	4
Betula	Berk	8
Carpinus	Haagbeuk	8
Castanea	Tamme Kastanje	9
Catalpa	Trompetboom	6
Cedrus	Ceder	6
Celtis	Netelboom	8
Cercidiphyllum	Hartjesboom	7
Cercis	Judasboom	6
Cornus	Kornoelje	5
Corylus	Hazelaar	5
Craetegus	Meidoorn	5
Eleagnus	Olijfwilg	3
Fagus	Beuk	9
Fraxinus	Es	8
Ginkgo biloba	Japanse notenboom	5
Ilex	Hulst	6
Juglans	Walnoot	9
Koelreuteria	Blazenboom	5
Larix	Larix	8
Liquidambar	Amberboom	8
Liriodendron	Tulpbenboom	9
Magnolia	Magnolia	5
Malus	Appel	5
Metasequoia	Watercipres	6
Morus	Moerbei	6
Parrotia	Perzisch ijzerhout	5
Paulownia	Anna Paulowniaboom	7
Picea	Spar	7
Pinus	Den	8

Platanus	Plataan	9
Populus	Populier	9
Prunus	Fruit (pruim/kers/etc)	8
Pyrus	Peer	4
Quercus	Eik	9
Robinia	Acacia	8
Salix	Wilg	8
Sambucus	Vlier	5
Sophora	Honingboom	6
Sorbus	Lijsterbes/Meelbes	5
Tamarix	Tamarisk	5
Taxodium	Moerascipres	8
Taxus	Venijnboom	7
Thuja	Levensboom	7
Tilia	Linde	9
Ulmus	Iep	7
Zelkova	Schijniep	7

Bron: Groen in de stad, soortenlijst, Wageningen University & Research: 460540 (wur.nl)

N-Verwijderingsbelan -(concept)

Bepalen verwijderingsbelan
Deze wordt verder uitgewerkt met update bomenverordening (2026). De toe te kennen punten per type hinder worden dan ook toegevoegd. Na vaststelling van de geüpdatete bomenverordening worden de nieuwe tabellen toegevoegd. Tot die tijd maken we gebruik van de tabel in het BBP 2019. Onderstaande tabel moet dan ook alleen gelezen worden als voorstel en basis voor de verdere update van de bomenverordening.

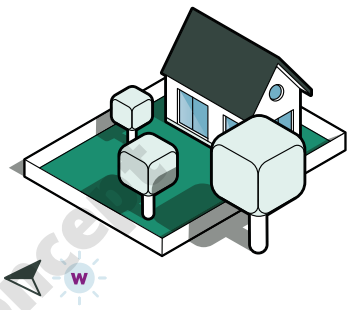
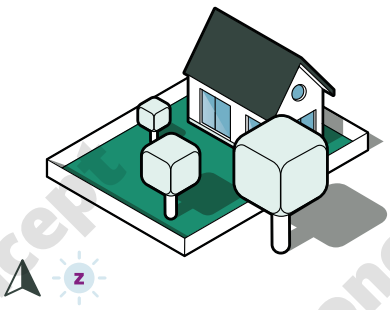
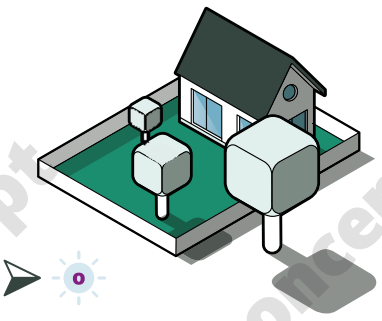
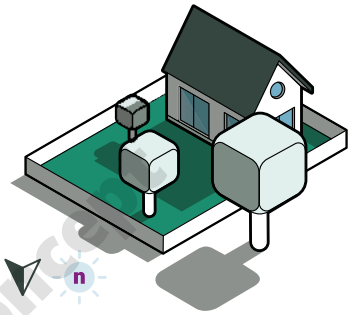
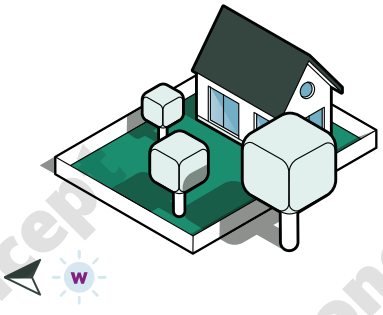
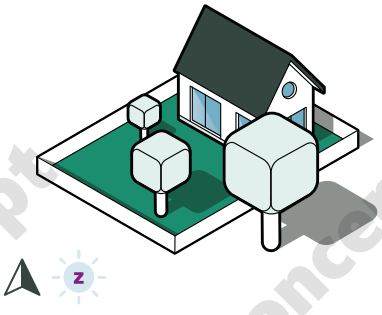
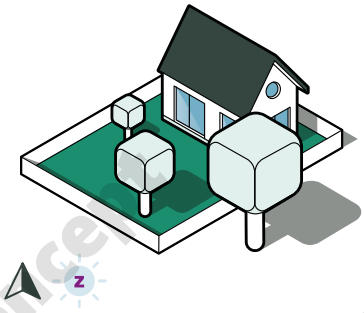
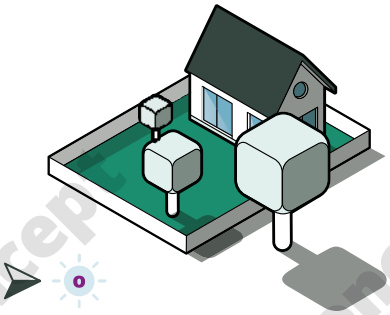
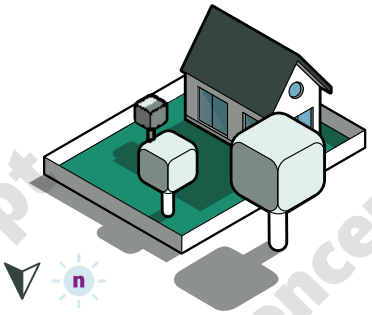
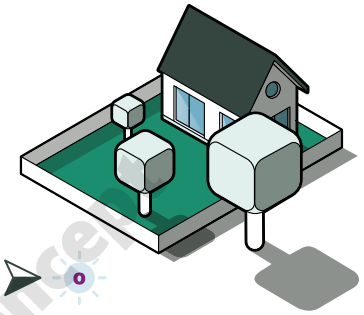
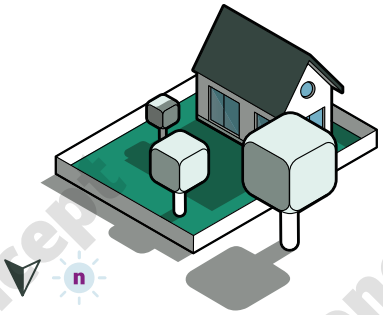
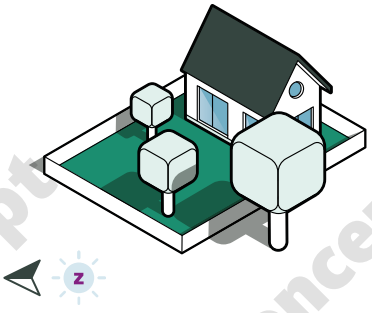
Type hinder	Oplossingen (niet limitatief[1])	Waardering verwijderingsbelang
Wortelwerking Van hinder door wortelwerking is sprake als: • Grote hoogteverschillen ontstaan in de verharding (> 3 cm) waardoor opritten, wegen en voet- of fietspaden slecht toegankelijk zijn; • Aantoonbaar door boomwortels schade (scheuren of ontwrichting) aan woningen, riolering of andere elementen zoals tuinmuren is ontstaan.	**Wortelwerking op terrein van de gemeente:** De hieronder staande oplossingen dienen altijd gecombineerd te worden met groeiplaatsverbetering en uitgevoerd te worden in overleg met deskundige[2]: • Oude leidingen vervangen door moderne kunststofbuizen en koppelingen. • Verruimen van de boomspiegel. • Verwijderen van enkele oppervlakkige wortels. Deze mogen niet dikker zijn dan 4 cm. • Gefaseerde wortelsnoei uitvoeren (indien mogelijk). • Ophogen van de verharding met maximaal 10 cm (indien voorgaande opties niet mogelijk zijn). • Verstevigen constructie van woningen en tuinmuren. Deze oplossing is van belang bij bomen met een omgevingswaarde hoger dan 42 punten (waardevol of monumentaal). De kosten van aanpassingen in constructies moeten opwegen tegen de waarde van een boom of eenheid. • Herinrichting van de omgeving van de boom. **Wortelwerking op particulier terrein:** het staat de inwoners vrij om de op hun erf groeiende wortels te verwijderen, zolang de vitaliteit en stabiliteit van de boom niet in gevaar komen[2].	*Wortelopdruk* • 0-3 cm: 0 punten. Tot 3 cm wordt (wettelijk) acceptabel geacht. • 3-5 cm: 2 punten per m^2 • 5-10 cm: 4 punten per m^2 • > 10 cm: Als voor de wortelopdruk geen oplossing is (zie kolom hiernaast): kapvergunning aanvragen. *Wortelschade* Bij aantoonbare schade[2] aan openbare of private gevels/ fundering van gebouwen, riolering/afvoer, verharding, erfscheiding wordt een maatwerkoplossing gezocht. (Wortels zullen fundering/riolering/afvoer/ etc enkel aantasten indien genoemde zaken poreus zijn geworden.)

Type hinder	Oplossingen (niet limitatief[1])	Waardering verwijderingsbelang
Takschuring Van takschuring is sprake als takken tegen delen van een gebouw aan komen en daarbij schade ontstaat (zoals afschuren van verf, schade aan dakgoten of dakpannen).	Snoei van de kroon in overleg met een deskundige[2]. Zodanig snoeien dat het kroonvolume zoveel mogelijk intact blijft.	Takschuring niet oplosbaar door snoei 20 punten
Lichtreductie/schaduw Van lichtreductie is sprake als een boom van invloed is op de lichtinval in een leef- of werkruimte of een tuin. De mate van lichtreductie is afhankelijk van de situering van de situering van boom ten opzichte van de zon en woning/tuin, de grootte van de tuin/ woning/zonnepanelen, de omvang van de boom en van de dichtheid van de kroon.	Snoei van de kroon in overleg met een deskundige[2]. Zodanig snoeien dat het kroonvolume zoveel mogelijk intact blijft (dus niet toppen en/of kandelaren/kandelaberen).	Schaduw op woning of tuin, zie figuur schaduw op woning of tuin na de tabel verwijderingsbelang: **Maximaal 10 punten** Tuin op het | Boom-hoogte | Punten zuiden | > 15 m | 10 zuiden | 6–15 m | 5 zuiden | < 6m | 3 westen | > 15 m | 5 westen | 6–15 m | 3 westen | < 6m | 1 noorden | > 15 m | 1 noorden | 6–15 m | 0 noorden | < 6m | 0 oosten | > 15 m | 3 oosten | 6–15 m | 1 oosten | < 6m | 0
Zonnepanelen De peildatum voor zonreductie wordt gesteld rondom de langste dag van het jaar.		**Zonnepanelen:** Als de boomwaarde lager is dan 42 punten én op de peildatum, 20 juni3 een deel van de panelen in de schaduw ligt: Bij 100 % = 5 punten bij 75 % = 4 punten bij 50 % = 3 punten bij 25 % = 2 punten bij 0 % = 0 punten Tevens geldt het volgende: 1 De panelen zijn niet geplaatst nadat de boom geplant is; 2 De jaaropbrengst van de zonne-installatie is tenminste 30% minder dan bij dezelfde installatie zonder obstructie van de te kappen boom/ bomen. Dit wordt door de aanvrager aangetoond op basis van een rapport van een ter zake deskundige; 3 Het rendementsverlies treedt alleen op bij zonnepanelen die in de schaduw liggen en zijn niet het gevolg van een serieschakeling van panelen.

Type hinder	Oplossingen (niet limitatief[1])	Waardering verwijderingsbelang
Ziekten, plagen, insecten en andere dieren Van ziekten en plagen is sprake als deze zijn aangetoond door een deskundige[2].	• Bij zeer besmettelijke ziekten en plagen (bijvoorbeeld iepziekte, boktor) wordt overgegaan tot noodkap. • Bij overige ziekten en plagen worden zo nodig passende maatregelen genomen, bijvoorbeeld de bestrijding van de eikenprocessierups. • Ziekten en plagen die volgens het oordeel van de gemeente niet voor bestrijding in aanmerking komen kunnen met schriftelijke toestemming van de gemeente en onder voorwaarden (zoals wettelijk toegestane middelen) door en op kosten van de aanwonende(n) zelf bestreden worden.	• Zeer besmettelijke ziekten (aangetoond door een deskundige[2]) zijn altijd reden tot noodkap: Geen puntentelling, wel herplant naar oordeel gemeente. • Overige ziekten en plagen: 3 punten[4] • Bomen met hars, luis, vogelkolonies en dergelijke boven parkeerplaats: 5 punten • Kans op gladheid: extra veegbeurt.
Bladval In het najaar kan bladval leiden tot hinder, zoals het bedekt raken van verhardingen, gazons en borders met dood blad. Dit is echter een natuurlijk verschijnsel dat bij bomen hoort en moet dan ook als zodanig geaccepteerd worden.	Geven van voorlichting (over het nut van een bladerdek en de bladcampagne). Adviseren om verstopte dakgoten te voorkomen door het monteren van een bladrooster op de dakgoot (door en op kosten van de eigenaar van het pand). Het plaatsen van bladcontainers (huidig beleid).	• Bladval: 1 punt[4] • Kans op gladheid: extra veegbeurt.

Vruchtval Treedt op in de zomer en het najaar wanneer de vruchten rijp zijn en uit de bomen vallen. Van hinder wordt gesproken als: • Vruchtbomen in of nabij verharding staan en de vruchtval hinder op openbaar verhard terrein veroorzaakt; • Vruchtbomen in gemeentelijk eigendom zijn en de vruchtval hinder veroorzaakt op particulier terrein; • In de directe omgeving van nootdragende bomen als eiken, paardenkastanjes en boomhazelaars gemarkeerde parkeervoorzieningen aanwezig zijn en geen alternatieve parkeermogelijkheden aanwezig zijn.	• Bij harde vruchten: extra veegbeurt indien sprake is van gevaar door gladheid. • Situaties met zachte vruchtdragende bomen boven verhardingen: extra inspanning leveren door middel van bijvoorbeeld veegrondes indien sprake is van gevaar of ernstige hinder.	• Hinder door val van harde vruchten boven parkeerplaatsen: 5 punten • Hinder door overmatige en langdurige vruchtval: zie: Buitenproportionele hinder. • Overige hinder door vruchtval: 0 punten[4]
Type hinder	**Oplossingen** (niet limitatief[1])	**Waardering verwijderingsbelang**
Allergie/hooikoorts Van bomen afkomstig stuifmeel en pollen kunnen allergische reacties veroorzaken.	Voorlichting: www.pollennieuws.nl geeft informatie en tips over pollen en hoe iemand zelf om kan gaan met de allergie.	Stuifmeelallergie: • Bomen genoemd in de pollenkalender op www.pollennieuws.nl: 1 punt[4] • Overige bomen: 0 punten
Overhangende takken Bomen nabij de erfgrens kunnen door hun overhangende takken voor hinder zorgen (lichtreductie, schaduw, vruchtval, etc.) Bomen op openbaar gebied moeten minimaal 0,5 meter van de erfgrens staan. Bomen van particulieren moeten minimaal 2 meter van de erfgrens staan. Let op: dit betreft de afstand van het hart van de boom tot de erfgrens.	Het staat de buren vrij om, na aanmaning van de boomeigenaar, de over hun erf hangende takken weg te snoeien, zolang de vitaliteit en natuurlijke habitus van de boom niet in gevaar komen en in overleg met een deskundige[2]. Goed nabuurschap heeft hier echter de voorkeur. In conflicten tussen buren is de gemeente geen partij.	Overhangende takken: • De takken bedekken <10% van de oppervlakte van het dakvlak of het erf: 1 punt[4] • De takken bedekken 10-20% van de oppervlakte van het dakvlak of het erf: 5 punten • De takken bedekken >20% van de oppervlakte van het dakvlak of het erf: 10 punten hinder door schaduwwerking, blad- of vruchtval, takschuring: zie aldaar.
Belemmering bereikbaarheid Bijvoorbeeld te smalle doorgang voor rolstoelen en scootmobiels. Minimale doorgang moet 85cm breed zijn.	Herinrichting straatprofiel met bijvoorbeeld eenzijdig trottoir en andere zijnde bomen in groen.	Indien niet oplosbaar: 42 punten

Figuur Schaduw op woning of tuin

Ochtend	Middag	Avond
Tuin op het zuiden		
		
Tuin op het westen		
		
Tuin op het oosten		
		
Tuin op het noorden		
		

Voetnoten:

1 De noodzakelijke inspanning/kosten van de oplossing moet in verhouding staan tot de Boomwaarde.
2 ETW (European tree worker) of gelijkwaardig.
3 De zoninstraling is in de maanden mei, juni en juli het hoogst. De peildatum is in het midden van deze maanden gekozen.
4 Het is een algemeen maatschappelijk gegeven dat bewoners enige hinder van bomen dienen te accepteren. Een dergelijke hinder weegt op tegen het algemeen ervaren nut en genot dat een boom verschaft. De hinder mag echter niet zodanig zijn dat er sprake is van hinder in de zin van artikel 6:162 BW.
5 Boomgrootte: 1e grootte = uiteindelijke boom is hoger dan 15 meter, 2e grootte = uiteindelijke boom is tussen de 6 en 15 meter hoog, 3e grootte = uiteindelijke boom wordt niet

O Middelen Betrekken

Middelen-bÃ-de-pijle -Betrekken

Middelen die benoemd zijn tijdens het participatietraject

- Het aanmoedigen van bewoners om plekken te maken voor bijen (en andere insecten), egels, etc. Denk aan hotels, huisjes, heuvels en voedselbronnen. Dit doen we bijvoorbeeld door middel van communicatie, doe- en knutselacties op te zetten.
- Per jaar 2 educatieve activiteiten organiseren voor scholen over natuur en het concept van een eetbare stad.
- Een webpagina op de gemeentewebsite maken met handige tips om de biodiversiteit te verhogen bij gebouwen, in tuinen en op balkons.
- Een pagina op de gemeentewebsite met informatie over het beheer, de biodiversiteit en natuur. Uitleggen wat we doen en waarom.
- Een kaart maken die voor iedereen toegankelijk is en waarop alle eetbare bomen en struiken in de gemeente staan aangegeven. Ook benadrukken welke gewassen veilig zijn om te eten. Hiermee willen we de band versterken tussen het Natuurkwartier, het Eetbare Landschap en onze gemeente.
- Folder, flyer, website maken met uitleg over hoe je eetbare planten kunt oogsten.
- Een project beginnen om bewoners te informeren en te inspireren over wilde bijen, hommels en andere insecten. Bij dit project worden ook bewoners geïnformeerd over het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen en helpen bij het kiezen van planten. Hierbij willen we voor een gedeelte samenwerken met bestaande programma's en ook nieuwe initiatieven ontwikkelen om meer mensen te bereiken.
- Mensen bewust maken van de opties van het Tuinlabel – klimaatklaar en hen aanmoedigen om dit zo goed mogelijk toe te passen op hun eigen terrein. We werken hierbij samen met het Ruimtelijk Domein.
- Eén keer per jaar laat de gemeente door een 'safari' het college en de raad zien wat er allemaal al gedaan is en bespreekt ter plekke voorbeelden en uitdagingen.
- We geven uitleg en laten zien waarom een gezonde bodem zo belangrijk is voor alles wat groeit en bloeit en wat men zelf kan doen.
- Op de gemeentewebsite informatie plaatsen over hoe je schadelijke planten en dieren kunt voorkomen en verwijderen.
- Beschikbaar maken van een educatief programma over natuur voor mensen van alle leeftijden.
- Het beschikbaar stellen van een coach voor groene initiatieven. Deze persoon begeleidt en ondersteunt groene initiatieven in de stad om de natuur te helpen.
- Er worden 'handboeken' gemaakt over de natuur in de gemeente en hoe je eigen tuin natuurvriendelijk maakt. Één boek is er al af (Dieren blij, buurt zwerfafvalvrij), twee andere boeken zijn in de maak (Meer bloemen voor bijen en Eetbare natuur dichtbij) en we willen nog boeken maken over het vergroenen van (buurt) tuinen.
- Er vinden (minstens) vier keer per jaar buurtsafari's plaats rond een actueel thema. Deelnemers krijgen handboeken of doe-kaarten. Voor jongere deelnemers denken we aan een natuurbingo om ze enthousiast te maken.
- De gemeente ontwikkelt een mascotte welke ingezet wordt voor participatie, educatie en voorlichting.
- Onderwerpen uit de communicatiekalender worden gebruikt om te communiceren via web-

site/socials/krant.
- Onderzoeken of het mogelijk en handig is om gegevens via digitale kaart te delen. Als dit een goed idee lijkt, een advies opstellen met kosten en maatregelen.
- De gemeente begint een initiatief(groep) om ook mensen te betrekken die geen toegang hebben tot internet, zodat ook die groep kan deelnemen aan het verbeteren van de leefomgeving.
- We sluiten aan bij educatieve mogelijkheden van b.v. scholen. We zoeken actief contact met leraren etc, om voorlichting en educatie te geven.
- Een welkomstpakket voor 'nieuwe' inwoners met informatie over het groenbeleid en materiaal, dat ze zelf kunnen gebruiken. We werken hierbij samen met het Duurzaamheidsprogramma voor afstemming.
- Het groene beleid en de uitvoering ervan worden afgestemd door goede communicatie en twee evaluatiemomenten per jaar.
- We maken een informatieblad (digitaal en op papier verkrijgbaar) met adviezen over wat en hoe men zelf bij kan bijdragen.
- Het delen van recepten wat gemaakt kan worden met eetbaar gemeente groen.
- Het houden van excursies met het thema 'de eetbare stad'. Hierin wordt uitgelegd wat bewoners kunnen 'oogsten' uit gemeente groen en waar men op moet letten.
- Een brochure maken met ideeën voor natuurvriendelijk bouwen.

P Maatregelen zonder budget

Maatregelen-waarvoor-tij -en-geld-nog-bepaald-moet worden
Overzicht van de maatregelen die niet binnen huidige budgetten vallen en waarvoor dus nog geld nodig is. Op volgorde van startjaar.

5.3-7.5 De chemische bodemkwaliteit past bij het bodemgebruik. Zie hiervoor het omgevingsprogramma Bodem en Ondergrond.
2023 — 2033

5.3-12.5 We stellen een handreiking op met vergroeningsmogelijkheden voor het verbeteren en vergroten van het groenareaal (horizontaal en verticaal) op bedrijventerreinen, hierin dezelfde lijn voortzetten als 'Ilovebeeing' zoals opgesteld voor 'Het Klooster'.
2023 — 2033

5.3-12.8 Bij de bouw en verbouw van scholen maken we schoolpleinen groener en blauwer, daarbij gebruikmakend van de soortenlijst die daarvoor is opgesteld (zie 5.3-4.1).
2023

5.3-15.2 Voor het bestrijden van de Japanse duizendknoop is een pilot opgestart bij de Moerashoeve. Deze moet worden geëvalueerd en afhankelijk van de resultaten wordt bepaald welke maatregelen er verder genomen worden.
2023 — 2024

5.3-1.6 Het oplossen van de knelpunten, zoals genoemd in Boddeke (2018).
2024 — 2050

5.3-3.6 Evaluatie op toegepaste bloemenmengsels. Van daaruit bepalen onder welke voorwaarden en omstandigheden bloemenmengsels worden toegepast en onderhouden.
2024 — 2026

5.3-3.7 Uitvoeringsbeleid opstellen voor zelfbeheer. Binnen dit beleid gebruikmaken van de soortenlijst zoals opgesteld wordt bij maatregel 5.3-4.1.
2024 — 2025

5.3-6.2 We onderzoeken de mogelijkheden om een pilot/proefstuk op te zetten voor één of meerdere tertiaire watergangen waarbij we soorten als Krabbenscheer en Zwanenbloem aanplanten en meten welk effect deze hebben op de Nieuwegeinse watergangen (natuurlijke zuivering en bijdragen aan de biodiversiteit). Als blijkt dat hier mogelijkheden voor zijn, wordt hier een projectplan voor opgesteld.
2024 — 2025

5.3-9.3 We onderzoeken (met buurgemeenten)

de mogelijkheden voor het opzetten van een stadskwekerij.
2024 — 2026

5.3-12.3 Jaarlijks doen we een actie 'Struikroven / Meer bomen nu', hierbij oogsten we zaailingen uit eigen gebied welke op openbaar terrein of particulier terrein worden geplant.
2024 — 2033

5.3-12.9 We vergroten ongeveer 100 boomspiegels (in de verharding) per jaar, dit kan zowel door de gemeente als door particuliere initiatieven.
2024 — 2033

5.3-13.2 Het opstellen van een plan hoe vanuit het onderzoek we de beste invulling kunnen geven aan de 3-30-300 leidraad. We leggen de juiste relaties met klimaat en biodiversiteit en bepalen welke bomen/beplanting waar plaats moeten hebben. Daarbij houden we tenminste rekening met de Green Deal van Europa. We leggen voor deze maatregel ook een relatie met doel In 2030 is 75% procent van de omvormings- en aanpassingskansen voor beheer voor en door de gemeente gerealiseerd.
2024 — 2026

5.3-13.5 We planten, waar mogelijk, bomen aan om beter te voldoen aan de Landelijke bomennorm van het Norminstituut Bomen.
2024-2033

5.3-17.3 In de komende jaren zal het aantal 'transformatorhuizen' met 42% (148 st.) toenemen, de norm wordt om deze 'natuurinclusief' in te passen in het landschap.
2024 — 2033

5.3-18.7 Een gebiedsplan opstellen over het (bestrijden en) beheersen van invasieve soorten op openbaar terrein. Van de totale oppervlakte openbaar groen heeft zo'n 4% (± 164.788 m^2) te maken met agressieve kruiden. Hiervoor wordt ook gebruikt van handvatten vanuit de provincie: Uitvoeringsprogramma Invasieve Exoten Utrecht 2022-2026.pdf
2025 — 2028

5.3-20.10 We motiveren particulieren (potentieel) waardevolle- of monumentale bomen extra te beschermen.
2025 — 2033

5.3-20.11 We onderzoeken of we nieuwe inwoners een boom/struik uit de Boom- en plantwijzer kunnen geven.
2025 — 2033

5.3-11.5 We zoeken naar locaties waar we oerspeelplaatsen kunnen realiseren.
2026 — 2027

5.3-12.2 Bij het nieuwe coalitieakkoord dringen we aan op het belang van het continueren van deze subisidies ten behoeve van klimaatadaptatie en biodiversiteit.
2026

5.3-13.3 Het aanplanten van de juiste vegetatietypen rondom de locaties waar het 3-30-300-principe of niet wordt behaald.
2026— 2040

5.3-16.3 We stellen een soortenmanagementplan op voor -niet-gebouw bewonende soorten (daar waar relevant) en vragen hiermee een generieke, gebiedsgerichte ontheffing Wet natuurbescherming aan. Per soort maken we een voorstel en vragen we financiering aan.
2026

5.3-12.7 Ook na afloop van het omgevingsprogramma Klimaatadaptatie 2023-2026 blijven we elk jaar minstens 2.000 m^2 overbodige verharde ruimte in de openbare ruimte omvormen.
2027 — 2033

5.3-14.2 We bepalen of meer eetbaar groen door de gehele gemeente wenselijk is.
2028 — 2030

5.3-2.3 Uitvoeren van de op te lossen knelpunten zoals bij 5.3-2.2 en deze in beheer nemen.
2040

Q Communicatiestrategie

Communicatiestrategie over groen in Nieuwegein

Situatieschets

Gemeente Nieuwegein communiceert met haar inwoners, werknemers, organisaties en samenwerkingspartners over allerlei groene onderwerpen, vanuit verschillende afdelingen en verschillende omgevingsprogramma's. Over de natuur in en om de stad, beheer van de openbare ruimte, klimaatadaptatie, natuurinclusief bouwen en groene projecten waarbij nieuwe natuur wordt ontwikkeld of bestaande natuur wordt versterkt.

Of het nu gaat over het ontwerp van een nieuwbouwwijk, het aanleggen van een wadi, het kappen van bomen of het beheer van plantsoenen, uiteindelijk passen alle maatregelen en projecten onder een grote paraplu: het werken aan een toekomstbestendige, gezonde leefomgeving. Deze paraplu is omschreven in de Omgevingswet en het Coalitieakkoord. Uit die twee beleidsdocumenten komen omgevingsprogramma's en daaruit komen weer concrete projecten. Voor een inwoner, collega, samenwerkingspartner of andere organisatie maakt het niet uit of een natuurproject door afdeling A of afdeling B wordt geleid. Voor hem is het belangrijk dat hij begrijpt wat het project inhoudt en waarom het voor hem of haar belangrijk is.

Wat-is-nodig?

Als alle afdelingen binnen de gemeente op dezelfde manier praten en schrijven over natuur en groene projecten, wordt ons groene verhaal herkenbaar. Daarvoor is het nodig dat we met elkaar afspreken hoe we communiceren over groene onderwerpen. Welke woorden en beelden gebruiken we? Waar willen we met elkaar naar toe en hoe gaan we daar komen? Die afspraken helpen ons om dicht bij de kern te blijven en aan iedereen een verhaal te vertellen dat klopt en blijft hangen. Dat betekent dat we ook voor communicatie samenwerken tussen afdelingen en elkaars kennis gebruiken.

Hoe-pakken-we-dat-aan?

Samen met de andere afdelingen die over groene onderwerpen communiceren (zoals klimaatadaptatie, natuurinclusief bouwen...) stellen we regels op voor onze communicatie over groene onderwerpen. Daarvoor doorlopen we een aantal stappen. Dat doen we vanuit de basis. Die basis is de eerder genoemde paraplu: het werken aan een toekomstbestendige, gezonde leefomgeving. Die paraplu is vertaald naar een toekomstbeeld voor Nieuwegein, onze stip aan de horizon. Deze stip geldt voor iedereen, ongeacht de afdeling waar iemand werkt. In de omgevingsprogramma's is die stip concreet gemaakt met een visie, missie en kernwaarden. Elk omgevingsprogramma heeft een net andere visie en missie, maar uiteindelijk draagt alles bij aan diezelfde stip. We zetten dit met elkaar op een rij en geven er woorden aan. Op die woorden kunnen we steeds weer terugvallen. Ze helpen ons te controleren of onze verhalen over groene onderwerpen kloppen in het grote geheel.

We bedenken samen de regels over hoe we over groen in en rond onze stad praten. De regels zijn:

- Communicatiedoelen: met deze doelen zorgen we ervoor dat onze communicatie helpt bij het bereiken van die stip aan de horizon.
- Kernwaarden van de gemeente Nieuwegein van waaruit we alles doen.
- Doelgroepen: we beschrijven verschillende groepen die we willen bereiken. Dat noemen we doelgroepsegmentatie.
- Touchpoints: dat wil zeggen de plekken waar we onze doelgroep 'ontmoeten'. Denk dan aan de website van de gemeente, andere websites waar doelgroepen komen en sociale media. Maar ook evenementen kunnen een touchpoint zijn.
- Raakvlakken: dat zijn de gedeelde interesses. Waar overlapt de behoefte van de doelgroep met wat wij wensen en te bieden hebben?
- Contentpijlers: dat zijn de toetsstenen voor onze verhalen. Elke 'uiting', dus elk verhaal dat we brengen, voldoet aan minstens één toetssteen. Toetsstenen kunnen bijvoorbeeld zijn dat het verhaal moet: informeren, activeren, uitleggen of ontzorgen. De toetsstenen stellen

we op aan de hand van de communicatiedoelen.
- Tone of voice: op welke toon 'praten' en schrijven we? Hoe spreken we de doelgroep aan?
- Beeldtaal: welke visuele elementen gebruiken we? Daarmee bedoelen we onder meer kleuren, foto's, illustraties, enz.
- Mascotte Groentje

Aan-de-slag

Elk project heeft een plan nodig waarin staat hoe we gaan communiceren: voor wie is de boodschap bedoeld, hoe gaan we de boodschap brengen (inhoud, vorm en via welke kanalen of op welke plek) en wat willen we bereiken? Dit communicatieplan is gebaseerd op de belangrijkste afspraken die we hebben gemaakt. Om ons daarbij te helpen introduceren we de mascotte Groentje. Daarnaast maken we een 'toolkit'. Dat is een pakket met onder meer de afgesproken lettertypes en kleuren, beeldmateriaal, logo's, evt een te maken folder, enz.

R Anders maaien

Ecologisch maaibeheer

We hebben gekeken naar de resultaten van het project Maai Mei Niet (2023). Ook hebben we de resultaten bekeken van de pilot met 'anders maaien' op vijf locaties. We doen niet meer mee met 'Maai Mei Niet'. Maar we kiezen wél voor een andere manier van maaien: ecologisch maaibeheer. In 2024 gaan we aan de slag met dat ecologisch maaibeheer. Zeker 750.000 m² gras gaan we anders maaien.

Afbeelding 1 Niet gemaaide gazonvakken

Maaien – wat gaan we doen!

- Speel- en trapvelden blijven op B-kwaliteit en telden we niet mee in de oppervlakte;
- Meterstroken en uitzichtshoeken blijven we maaien volgens de werkwijze van nu (3 keer maaien en afruimen);
- Hondenlosloopvelden maaien we 10 keer per jaar in plaats van dat we deze onderhouden op niveau B-kwaliteit. Met 10 keer maaien voorkomen we het in bloei komen van grasaren. Zouden we minder vaak dan 10 keer maaien dan kunnen de grasaren in bloei komen en overlast veroorzaken;
- Op dertig locaties voeren we maatwerk uit. Het gaat in totaal om een oppervlakte van ongeveer 32.000 m^2. (Zie de groengekleurde locaties op de kaart hieronder. Deze locaties zijn onderdeel van bestek oost en zuid.) Met maatwerk bedoelen we dat we per locatie onze manier van werken kiezen. De bodem bepaalt hier het aantal keer maaien om de biodiversiteit zo goed mogelijk te helpen. Per locatie monitoren we en kiezen we de beste besteksgebieden;
- In noord en west bepalen we welke plekken geschikt zijn voor maatwerk;
- We blijven gebruikmaken van schapenbegrazing

Afbeelding 2 Deelgebied wijk Galecop: nieuwe manier van maaien

waar dat kan;
- Overig gras, dat nu op B-kwaliteit wordt onderhouden, maaien we ook 10 keer per jaar. We kiezen daar voor andere manieren van maaien. Denk aan sinusmaaien of blokmaaien;
- Oevers met aan beide zijden een talud maaien we wisselend: het ene jaar de ene kant, het andere jaar de andere kant.

Hoe ziet dit eruit op een kaart? We hebben een voorbeeld gemaakt voor de wijk Galecop. Op de eerste afbeelding is te zien hoe we op dit moment het maaien uitvoeren. Op de tweede afbeelding is de nieuwe manier van maaien te zien. Op de derde afbeelding staat een overzicht van een hele wijk.

Monitoring

Monitoring maakt de komende jaren duidelijk welke kansen en mogelijkheden de bodem zelf laat zien (zie ook paragraaf 6.4). In 2024 maakt de monitoring duidelijk of we de juiste manier van werken kiezen voor 2025. Misschien moeten we de voorstellen voor 2025 aanpassen. Ook de jaren daarna blijven we goed kijken naar de resultaten en passen we de manier van werken aan als dat nodig en mogelijk is. ●

Afbeelding 3 Wijk Galecop: nieuwe manier van maaien

Nieuwegein

Terug naar inhoudsopgave

www.nieuwegein.nl | natuurindestad@nieuwegein.nl